Denne heading er blekket på ånden registreringen i 1993.

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET

STATENS KULTURRÅD

OPPRETTET 24. SEPTEMBER 1942

103073

INSTITUTT FOR NORSK
OKKUPASJONSHISTORIE

Formann:
Minister i Kultur og Folkeopplysningsdepartementet,
ROLF J. FUGLESANG

Medlemmer:

For vitenskap og forskning:
Professor ADOLF HOEL

For litteratur og teater:
FINN HALVORSEN

For malerkunst:
Direktør SØREN ONSAGER

For billedhoggerkunst:
Professor WILH. RASMUSSEN

For musikk:
DAVID MONRAD-JOHANSEN

For film:
Direktør LEIF SINDING

For arkitektur:
Byarkitekt F. W. RODE

For presse:
Red. JOHANNES KNUDSEN

Förening
Kulturråd
1942-

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET
STATENS KULTURRÅD
OPPRETTET 24. SEPTEMBER 1942

Formann:
Minister i Kultur og Folkeopplysningsdepartementet,
ROLF J. FUGLESANG

Medlemmer:

For vitenskap og forskning:
Professor ADOLF HOEL

For litteratur og teater:
FINN HALVORSEN

For malerkunst:
Direktør SØREN ONSAGER

For billedhoggerkunst:
Professor WILH. RASMUSSEN

For musikk:
DAVID MONRAD-JOHANSEN

For film:
Direktør LEIF SINDING

For arkitektur:
Byarkitekt F. W. RODE

For presse:
Red. JOHANNES KNUDSEN

INSTITUTT FOR NORSK
OKKUPASJONSHISTORIE

Förening
Kulturråd
1942-

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

TELEGRAFVERKET

Teleg 820 OSLO NR 13344 21 21 1500

T.mrk.

= ETTERSENDT FRA TRONDHEIM
= REDAKTØR JOHANNES KNUDSEN
ECKHOLM OBSERVATORIETERASSE
10 OSLO

L.nr. Td 820

Inn				Ut		
over	21. 9. 42 19	kl. 1880	av Ma	til	kl.	av /

= DE INNKALLES TIL FØRERTING I OSLO FREDAG 25DE KLOKKEN
16 BEKREFT TELEGRAFISK = PARTIMINISTEREN +

22/9 15-10 10
Partiministeren
Innkallelsen til førerting d. mottatt. Jeg møter min adresse er
Eckholm Observatorieterasse 10
COLL 10 25 16 +

Bl. nr. 23 a. E. Sem A/s. 1942.

INSTITUTT FOR NORSK OKKUPASJONSHISTORIE

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Sjefen for Kirke- og undervisningsdepartementet, minister Skancke, og sjefen for Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet, minister dr. Lunde innkaller

Herr redaktør Knudsen

til å avgi møte i Universitetets Aula 26 september 1942 kl. 17 for å ta sete i Norges Kulturting, overvære tingets konstituering, oppnevning av Kulturråd og utdeling av årets kulturpriser.

Denne innkallelse medbringes og forevises ved inngangen.
Plassene må være inntatt kl. 16.45
Det bemerkes at nødvendig reise til Oslo og opphold dekkes av det offentlige.

INSTITUTT FOR NORSK OKKUPASJONSHISTORIE

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET

J.nr. 2941/42. II.1.

Herr redaktör Johannes Knudsen,
Trondheim.

Det meddeles at departementet oppnevner Den som medlem av et kulturråd som representant for fagområdet presse.

En legger ved ét eksemplar av den instruks som er fastsatt for Kulturrådet.

Oslo, 24/september 1942.

Sigurd Hoel

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Hermed følger adgangstegn til kulturmøtet i Universitetets Aula, lørdag den 26. september 1942, kl. 17.

Adgangstegnet er strengt personlig, og bes omgående returnert dersom De er forhindret fra å være tilstede.

Universitetets Aula

Kulturmøte

Lørdag 26. sept. kl. 17

Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet
Arrangementskontoret

Herr Johannes Knudsen.
Maa jeg faa gratulere Dig som medlem av Kulturrådet. Det var et godt valg. Du var og er en trofast vaktpost for de nasjonale verdier i vart folk. Hus og Sal for Dig og Dagsposten. Din hengivne og ærbødige
Sætersgaard 28/9 1942. Ivar Sæter.

Festmøte

Universitetets Aula

Lørdag 26. september 1942 kl. 17

i anledning av konstitueringen av Norges kulturting og utdeling av årets kulturpriser.

Innledning

Olav Aukrust: Av «Emne».
Helga Balle Lund.

I. David Monrad Johansen: Symfonisk fantasi.
Filharmonisk Selskaps orkester.
Dirigent: Komponisten.

II. Bjørstjerne Bjørnson: Der ligger et land.
Cally Monrad.

III. Sparre Olsen: 2 Eddakvad.
a. Or «Skirnesmål»
b. Or «Svipdagsmål»

David Monrad Johansen: I Vaagelidann

Christian Sinding: Leit etter livet.
Boya Rønneberg.

IV. Tale av minister dr. Gulbrand Lunde.

Utdeling av årets kulturpriser.

V. Edvard Grieg: To symfoniske danse.
Filharmonisk Selskaps orkester.
Dirigent: Willy Johansen.

Emil Moestue A.s

OR «SKIRNESMAL»
(Edda.)

I Gymes gardom gange eg såg
ei møy, meg ho hugstal.
Armar lyste, so logar leika
yver himmel all og hav.
Lang er natt ei, lenger er tvo,
koss kann tri eg trøyte?
Ofte ein månad mindre tottest
enn halve hi natti som fôr.

OR «SVIPDAGSMAL»
(Edda.)

No velkomen vere du, min vilje fekk eg,
helsar kyssen du have.
Sælaste fagnad å finnast for dei, som heve kvarandre kjær —
Lenge eg sat på Lyvjaberg bidde både døger og dag.
Og no det vert som venta eg hev,
du er attkomen mann til mine salar.
Hugen leika, lengta etter deg,
sår var ôg saknad din.
No er det sanning at saman me skal
slite alder og æve.

I VAAGELIDANN
(Tekst fra gammelnorsk folkediktning.)

Der tykje me so vént at væra
der drottin dansar med drengjo,
gaukin gæl i grønnan lid
og fuglane skaka vengjo.

Sakte sill eg svara deg
var eg i djupan dalar,
nykillen syng og løva spring
og fagraste gaukane gala.

Fenoren gjeng under Elkansnuten
det er så vént å sjå,
hesten hopper i krykjokleiven,
og han heve bjølla på.

Vent det er i Vaagelidann
nær lauvid og grasid gror,
men endå vénar på Kvitemsfjorden
nær Kari og Gunnar ror.

No skuggar soli i Øyfjøll
og burt ivir Raudsidnuten,
no skuggar soli i Øyfjøll.

LEIT ETTER LIVET OG LIV DET!

Leit etter livet og liv det!
Femn det i fullaste fagnad og tru.
Livet livnar og lukka gror,
når kjærleik kysser kjærleik igjen,
når evig ungt yngjar sjæli!
Leit etter livet og liv det!

L. Eskeland.

Stiftelsen norsk okkupasjonshistorie

Instruks for Kulturrådet.

Kulturrådet består av sjefen for Kultur- og folkeopplysningsdepartementet som formann og som medlemmer en representant for hvert av følgende fagområder:

1) vitenskap og forskning, 2) litteratur, 3) malerkunst, 4) billedhoggerkunst, 5) musikk, 6) teater, 7) film, 8) arkitektur og 9) presse.

Departementet kan utvide rådet ved å oppnevne som medlemmer representanter for fagområder som ikke er representert. Rådets medlemmer oppnevnes av departementet for 1 år.

Rådets oppgave er å gi uttalelser til Kultur- og folkeopplysningsdepartementet om: 1) utdelinger av stipend og godkjenninger av stipendutdelinger, 2) utdeling av kulturpriser, 3) andre saker som departementet forelegger for rådet og 4) saker som rådet mener departementet bør ta opp til fremme av kulturlivet.

Rådets uttalelser skal i alminnelighet gis av representanten for det fagområde som saken vedkommer uten at det samlede råd holder møte.

Møte holdes når formannen bestemmer det. Det skal føres en møtebok.

Rådets medlemmer skal ha en godtgjørelse som vil bli fastsatt senere.

Et arbeidets riksmøte.

Av rikspropagandasjef, minister dr. Lunde.

Under de vanskeligste forhold for folk og land møtes vi, NS-folk, fra alle deler av vårt vidstrakte land, til bevegelsens 8. riksmøte. Vi er midt oppe i de veldige omskiftelser som vår Fører så ofte har talt om ved de tidligere riksmøter og oppfordret vårt folk til å forberede seg på å møte.

Vår bevegelse står i dag sterkere enn noensinne. Ja, Nasjonal Samling er den sterkeste politiske bevegelse som noensinne har eksistert i vårt land. Et godt bilde av den voldsomme vekst partiet har hatt får en ved å sammenlikne dette riksmøte med de tidligere riksmøter i partiets historie. Til riksmøtet 1942 møter ikke bare et mangedobbelt antall av det som møtte ved de tidligere møter. Men antallet er av en helt annen størrelseorden. Bare medlemstallet i Oslo er i dag mange ganger større enn det samlede antall som møtte på våre tidligere riksmøter. Hovedstadens største møtelokale rommer ikke mer enn en brøkdel av riksmøtets deltakere. Ja, dette lokale er allerede forlengst blitt for lite for et alminnelig medlemsmøte for Oslo.

Dette har ført med seg at riksmøtet helt har skiftet karakter. Det er blitt en massemønstring av politiske kampfeller fra hele landet, som samles for å hente nye impulser og ny kraft til den videre kamp for land og folk hver på sin post rundt i landet.

Og allikevel har krigssituasjonen ført med seg at de som møter i Oslo denne gang bare er en brøkdel av alle dem som hadde meldt seg. Transport- og forsyningssituasjonen og vanskelighetene med å skaffe husrom har medført at det dessverre har vært nødvendig å skjære antallet av møtedeltakere sterkt ned. Så meget viktigere er det derfor for alle dem som har fått høve til å være med at de deltar i alle møter og tilstellinger slik at de hver på sitt sted kan bringe styrke og kraft til de kampfeller som ikke fikk være med.

Men vår bevegelses store styrke i dag må ikke forlede noen til å tro at vår kamp er slutt. Tvert imot kan en med større rett si at vår kamp er i sin begynnelse, kampen for å vinne det norske folk for den nye livsanskuelse og en ny tid. Vår bevegelses korte historie har også vist oss at det ikke alltid går slik som en håper og ønsker. Det er menneskelig å bli utålmodig og vente å se resultater **før** det grunnleggende arbeid er ytet som betinger resultater. Men denne utålmodighet skyldes vel gjerne den ting at det enkelte menneskes liv er så kort i forhold til folkets liv, og vi må venne oss til å se vår oppgave og vårt mål i større sammenheng.

Det 8. riksmøte skal i første rekke være et arbeidets riksmøte. Det skal tjene til å sveise vår bevegelses medlemmer sammen i enighet og samarbeid om de store mål som vår Fører har staket opp. I Førerens taler og på særmøtene vil retningslinjene bli trukket opp for det arbeid som det er hvert enkelt medlems plikt å yte for at vi kan nå vårt store mål: å sikre Norges framtidige stilling i det européiske fellesskap.

Norge er inne i den mest skjebnesvangre tid i vårt folks historie, og det står utelukkende til oss selv å redde vårt folk frelst gjennom vanskene og sikre vår framtid. Men dette krever arbeid, offer og aktiv innsats. Ingen stor sak er noensinne blitt løst uten det, og sikringen av vårt folks framtid under de vanskeligste forhold som vårt folk noensinne har vært oppe i, skulde vel være en større sak enn noen annen folket har vært stilt overfor.

Jo større sak
dess tyngre tak,
men desto større seier.

Vi må aldri glemme at det er Nasjonal Samling som er vårt folks eneste politiske organ. **Vårt parti har ansvaret for hele folkets framtid.**

Måtte da dette riksmøte styrke alle kampfeller i det store og ansvarsfulle arbeid som ligger foran oss.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Ministerpresident Quisling

landets styresett i framtiden.

Kulturtinget opprettes i dag, og næringstinget er under organisering.

Rikstinget innkalles når omstendighetene gjør det ønskelig.

I Universitetets gamle festsal ble det 25. september holdt et utvidet Førerting under ledelse av Ministerpresident Quisling. Etter at det var foretatt navneopprop, ønsket Ministerpresidenten deltakerne velkommen og erklærte tinget for satt. Ordet ble derpå gitt til ministrene som ga en redegjørelse for arbeidsoppgavene innen de forskjellige departementer.

Ministerpresidenten grep så ordet og ga i en bredt anlagt tale et utsyn over Nasjonal Samlings kamp for å skape en riktig regjeringsform og et skikket styresett. Ministerpresidenten konkluderte med å anmode førertinget om å gi sin tilslutning til at det organiseres et riksting som kan innkalles og konstitueres når omstendighetene måtte gjøre dette ønskelig. Førertinget ga sin enstemmige tilslutning til dette prinsipielle vedtak.

Førertinget avsluttedes med første og siste vers av Fedrelandssangen.

Ministerpresidentens tale:

Den første viktige oppgave for politikken er å skape et sterkt og stødig og skikket styre i stat og samfunn, og da først og fremst et godt riksstyre.

Her spiller formen en stor rolle ved siden av mennene og den ånd som besjeler dem. Er formen og styresettet mislykket, blir ofte de beste menns bestrebelser forgjeves.

Den første og fundamentale oppgave for det nye Norge er derfor å skape en riktig regjeringsform og et skikket styresett.

Det er dette spørsmål jeg i dag vil tale om.

— — —

Den krise som utløste seg i det gamle statssamfunns sammenbrudd den 9. april 1940, var en dyp og omfattende nasjonal krise midt i en alminnelig verdenskrise av usedvanlige dimensjoner og betydning.

Denne nasjonale krise hadde liksom verdenskrisen mange årsaker og mange sider. Men iallfall umiddelbart og rent ytre sett var den nasjonale krise først og fremst en direkte politisk krise. Den var den såkalte demokratiske statsordnings sykdomssymptom. Krisen resulterte da også i det gamle statssystems fullstendige sammenbrudd. Systemet kjørte seg selv i stykker. Det kunde ikke på noen måte tilfredsstille den moderne utviklings krav. Enno mindre kunde det løse de store nasjonale oppgaver som det norske folk ble stilt overfor i det avgjørende historiske vendepunkt.

Våre politiske emigranter har, som politiske emigranter flest, intet lært og allting glemt. Samtidig som de selv praktiserer det mest lovløse diktatur over våre landsmenn ute i verden, søker de å innbille seg og andre at de og deres fallerte system «om ikke så lenge» igjen skal blomstre i Norge, at, som kskongen for en tid siden uttalte det, «alt i Norge snart skal bli som før». Disse folk med kongehuset i spissen, har glemt hva de virkelige nordmenn ikke har glemt, og ikke kommer til å glemme, nemlig at det var deres demokratiske system som med sine iboende skrøpeligheter og skjevheter, under deres landsforræderske ledelse, med en naturlovs nødvendighet utviklet seg til den største nasjonale katastrofe i det norske folks historie. Jeg antar at dette for alle her i Norge har vært et så anskuelig bevis og en så levende lærepenge at det i grunnen ikke skulde være nødvendig å argumentere mer mot det demokratiske system. Så meget mindre som emigrantenes ønskedrømmer ikke har ringeste utsikt til å bli virkelighet. Demokratiet og dets fanebærere og brukere er dømt av utviklingen selv.

Hvis jeg her skulde gå nærmere inn på det demokratiske statssystem og dets kontrafei kommunismen, måtte det derfor være for å belyse bakgrunnen for grunnleggelsen av det nasjonalsosialistiske samfunn. Vi er imidlertid alle sammen så vel fortrolig med parlamentarismen, med partipolitikk og klassekamp, med folket i valg, med folkeflertall, såkalt folkevilje og folkestyre, og med alle demokratiske «friheter» og «likheter», at det er overflødig her å dvele nærmere ved den demokratiske lære og dens stats- og samfunnssystem. I stedet for å gjenta disse velkjente ting vil jeg peke på de forskjellige statspolitiske forslag og tiltak som vi i Nasjonal Samling i tidens løp har fremmet for å avverge den norske stats sammenbrudd og lede utviklingen av rikets styresett over i en sunn og sterk form som kunde møte tidens krav. Det er nødvendig her å gjennomgå disse ting etter sine hovedpunkter for å klarlegge den nuværende situasjon og den videre utbygning av vår nasjonal-sosialistiske stats- og regjeringsform.

Vår grunninnstilling i Nasjonal Samling og vår framgangsveg har den hele tid vært at vi, så langt råd er, ved opplysning og overbevisning skulde få det norske folk, eller rettere en bestemmende del av det, til på den fredelige utviklings veg å løse samfunnsvanskelighetene i tide, og til med plan og framsyn i arbeidet å gjennomføre de uomgjengelig nødvendige reformer i stats- og samfunnsstyre. Vi appellerte med andre ord til å bruke fornuftens metode i stedet for at man uten kraft og klokskap lot tingene skure og utviklingen selv gjennom voldsom omveltning skape en nyordning som under alle omstendigheter — før eller seinere — vilde tvinge seg fram i den ene eller annen form.

Overensstemmende med dette grunnsyn gikk vi til å begynne med forsiktig til verks, uten dog å tape målet av syne.

For 12 år siden.

I retningslinjene for den Nordiske Folkereisning i Norge, forløperen for Nasjonal Samling, for 12 år siden, talte vi om at det igjen måtte bli enhet og sammenheng i samfundet, og om å gjøre samfundet vårt til en nasjonal og sosial nordisk folkestat med et sterkt og stødig styre. Vi pekte særlig på å skape næringsråd for de forskjellige næringsgrener sammensatt av målsmenn for kapital, ledelse, funksjonærer og arbeidere innen hver næringsgren. Disse næringsråd skulde sammen med målsmenn fra andre yrker danne et Riksting, hvor det fullt ut skulde komme fram hva

— *Fortsettes 7. side.* —

hele samfunnet streber etter, og som kunde gjøre organisk samarbeid mulig mellom alle næringsgrener og klasser, og mellom bygd og by.

«Det nuværende parlamentariske system med sin ufruktbare partipolitikk kan ikke løse våre nasjonale oppgaver. Bevegelsen må derfor samle seg om å få organisert ved siden av Stortinget det nevnte Riksting med tilhørende institusjoner, og således etablere et to-kammersystem som svarer til tidens krav, og som på den naturlige og fredelige utviklings vei kan bære fram det nye samfund».

Slik het det ordrett og med fete typer i Folkereisningens retningslinjer av 17. mars 1931. Det var ved siden av den nordiske tanke og løsningen av spørsmålet kapital — arbeide, en sentrallinje i Folkereisningens politiske aksjon.

Men selv denne milde dosis av nasjonal-sosialisme og nyordning var langt mer enn det gamle menn kunde svelge.

Da jeg et par måneder etter trykkingen av de nevnte retningslinjer ble forsvarsminister i bonderegjeringen brukte marxistene disse retningslinjer som et ganske effektfullt påskudd i forsøket på å knekke meg i Stortinget.

Det er også betegnende at jødenes representanten Hambro tvang regjeringens sjef, statsminister Koht, til å bevege meg til å avstå fra å arbeide offisielt for Folkereisningens retningslinjer så lenge jeg satt i regjeringen. I motsatt fall vilde regjeringen bli styrtet.

I 1933.

Men da Nasjonal Samling i 1933 trådte fram som politisk parti, ble stavet om reform av statens styre formulert enno mer kraftig og konkret. Bevegelsen i form av en kamporganisasjon som satte seg som oppgave å få makten i staten og avlegge de partipolitiske partier og de forskjellige klassekamporganisasjoner som rev vårt samfunn i stykker og førte det mot ulykken. De tre første punkter i bevegelsens program fikk følgende ordlyd, som senere uten endring:

1. En handlekraftig nasjonal riksregjering uavhengig av partipolitikk.
2. Nasjonens kultur- og næringsliv organiseres i selvstyrende realiserte yrkeslag (laug) som danner bindeledd mellom den enkelte og staten, under statens kontroll. Et rikssting av yrkeslagene organiseres og gis innflytelse på rikets styre.
3. Statsforvaltningen rasjonaliseres med sterk øking av sakkyndiges innflytelse, av den enkelte embets- og tjenestemanns personlige ansvar og myndighet, og med klarpt skille mellom den alminnelige forvaltning og statens forretningsdrift.

Spørsmålet om Stortinget ble holdt helt åpent i programmet, dvs. spørsmålet om der (som en overordningsordning) skulde etableres et rikssting ved siden av Stortinget, eller om Rikstinget skulde erstatte Stortinget.

Inntil stortingsvalget 1936 hadde vist at en løsning på fredelig og grunnlovsmessig måte var umulig, tok vi standpunkt på en første ordning.

I 1934, under det annet riksmøte, konstituerte vi således et faglig riksråd i Trondheim av representanter for de forskjellige næringer og yrker. I 1936 innbrakte vi for Stortinget forslag til grunnlovsendring som lyder ut:

«Å styrke regjeringsmakten i forhold til Stortinget og partipolitikken, bl. a. ved at det overensstemmende med grunnlovens prinsipp ble fastslått at den utøvende makt utøves av regjeringen, og at Stortinget ikke må gripe inn i det saksområde som naturlig hører inn under regjeringen, dels derved at regjeringen ikke skal kunne fjernes når 2/3 av Stortinget vedtar en uttrykkelig betegning om at dette er ønskelig.

At Stortinget delegerer den faglige behandling av de kulturpolitiske og næringspolitiske spørsmål til et kulturting og et næringsting, idet det i Grunnloven under Stortingets gjøremål (§ 75) tilføyes: Stortinget organiserer nasjonens kultur- og næringsliv i selvstyrende kultur- og næringslaug med et rikssting, bestående av 2 avdelinger, et kulturting og et næringsting som nærmere bestemmes. Rikstingets og laugenes indre alminnelige organisasjon og funksjonstid bestemmes ved lov».

Det er betegnende at dette forslag ble blankt avslått av Stortinget, ja, det ikke fantes et eneste medlem av Stortinget som av framsyn eller moralsk mot kunde denne reform som kanskje ha reddet både dem og landet. Profetisk ble det i vårt forslag uttalt, at hvis det nødvendige reformarbeid utsettes, «er det all grunn til å frykte for at man også i vårt land vil komme ut i slike tilstander, at det må regnes med brudd i den normale forfatningsmessige utvikling».

Heller ikke på dette område manglet det på velbegrunnede maningsord. Men også der gjelder det, at dem som gudene vil ødelegge, gjør de blinde og overmodige.

Helt inntil forløpet og utfallet av valgkampen 1936 avgjort hadde vist at det var håpløst å appellere til folks fornuft, og det ble klart for enhver seende at det norske folk selvforskyldt drev redningsløst mot en forferdelig indre og ytre katastrofe — helt inntil da arbeidet vi i Nasjonal Samling iherdig på en organisk utvikling av formene for Statens styre overensstemmende med Grunnlovens prinsipper og den moderne utvikling på organisasjonslivets område. Vi håpet at det således skulle kunne tilveiebringes harmoni mellom stats- og samfunnslivets forskjellige organer og en konsolidering og nasjonalisering av statens alminnelige struktur, slik at det norske folk kunde gjøre seg klar til å møte den kommende verdensstorm.

Etter at disse fedrelandssinnede forhåpninger hadde slått fullstendig feil, var det ingen grunn til for oss i Nasjonal Samling lenger å bekymre oss om Stortinget og de partipolitiske partier. Vi styrte derfor like løs mot målet. Vi krevet en handlekraftig nasjonal riksregjering uavhengig av partipolitikk, og at Stortinget ble erstattet av et rikssting sammensatt av faglige delegerte for det arbeidende folk og ikke av partipolitikere.

En ren faglig ordning.

Det vi således holdt fram som et ønskemål, var altså en ren faglig ordning med den øverste lovgivende, bevilgende og kontrollerende myndighet samlet i en nasjonal forsamling valgt av de faglige organisasjoner med enkelte selvskrevne medlemmer etter den faglige stilling de innehar, og med en faglig riksregjering som det øverste utøvende organ for denne nasjonalforsamlingen og for folket.

Samtidig som vi fremsatte dette ønskemål for en framtidig stats- og samfunnsform, var imidlertid vår egentlige hovedoppgave i de trengslens år 1937—40 å konsolidere bevegelsen som en kamporganisasjon og politisk kjerne om hvilken de nasjonale krefter kunde samles og utkrystalliseres under det kommende nasjonale sammenbrudd og den fullstendige oppløsning som vi så rykke nærmere dag for dag.

En må være klar over, som vi den hele tid var klar over, at de forskjellige utforminger i tidens løp hadde gitt våre ideer om reform av statens styre, var forskjellige, tidsbetonte utforminger av den oppgave vi hadde stilt oss fra begynnelsen. Det var alt sammen fra først til sist bare forskjellige, ærlige og velmente, men fåfengte forsøk på å få det norske folk til å forstå hvor livsviktig nødvendig det var for dets nasjonale eksistens og velferd å løsrive seg fra den ødeleggende demokratisk-marxistiske partipolitikk og grundig revidere sin regjeringsform på den ene eller annen måte etter den moderne utviklings krav.

Ved siden herav bestrebet vi oss på gjennom disse forskjellige forslag og tiltak å svekke Stortingets skjebnesvangre virksomhet som partipolitisk sentralklubb og børs og danne en motvekt mot det.

Men i alle disse forskjellige konsepsjoner og anvisninger var det i virkeligheten en og samme grunnbetingelse og samme politiske grunnlag: Nasjonal Samlings bevegelse og partiorganisasjon som statsbærende stand var og er den første betingelse og det politiske grunnlag for nyordningen av statens og samfunnets styre. Denne realitet, som vi den hele tid hadde for øye, trådte tydelig fram da den gamle stats- og samfunnsordning brøt sammen 9. april. Det viste seg klart og tydelig at den nasjonalsosialistiske stats- og samfunnsordning, som er fremtidens ordning, ikke lot seg gjennomføre ved stortingsvedtak eller som en formell politisk konstruksjon. Det gamle system ikke bare døde. Det begikk selvmord. Men på indirekte vis. Dets bærere og brukere kunne ikke manne seg opp til direkte å besiutte sitt eget systems avvikling og omdannelse. Det fins heller ingen eksempler på at en revolusjonerende nyordnings seier er resultatet av forståelse fra det system som det vil erstatte. Derfor måtte den nye ordning skapes i en nasjonal revolusjon, og den må gjennomføres av og bygge på en aktiv, nasjonal fornyelsesbevegelse som representerer nasjonens livsvilje, og som gjennomsyrer det hele med sin ånd og bærer og driver verket. Et folks nye statsrettslige institusjoner må for å kunne bli levedyktig innblåses livets ånde.

Denne bevegelse er i Nasjonal Samling. Etter et halvt års interegnum hvorunder ruinene av det gamle statsstyre ble ryddet unna, overtok Nasjonal Samling makten for nøyaktig to år siden, den 25. september 1940, som eneste lovlige politiske organisasjon. Siden 1. februar 1942 har vi en nasjonal regjering av NS. og siden 12. mars 1942 er Nasjonal Samling offisielt det statsbærende parti i Norge og fast forbundet med staten.

Den forfatningsmessige situasjon i dag.

Når vi bortser fra forholdet til okkupasjonsmakten, er den forfatningsmessige situasjon i Norge i dag den at av de fire tidligere statsmakter: konge, regjering, storting og høyesterett — er regjeringen omdannet til en nasjonal regjering uavhengig av parlamentarisk partipolitikk og forsåvidt mer i samklang med grunnloven enn den fra 1884 til 1940 praktiserende parlamentariske statsskikk. Konge og storting er forsvunnet. Deres myndighet utøves av en ministerpresident som samtidig er regjeringssjef og Fører for statspartiet. Regjeringen utgår fra dette nasjonale enhetsparti, som har avløst samtlige gamle partier. Regjeringen er anerkjent av okkupasjonsmakten, men ikke utnevnt av denne. Den er dannet etter norsk rettsutvikling.

Høyesterett har beholdt sin stilling som uavhengig dømmende makt. Domstolene dømmer etter de gitte lover, og ingen myndighet griper inn i deres rettsavgjørelse. Den er selvstendig. Da også grunnloven og det gamle lovverk består, betegner den nye statsordning ikke noe brudd med fortiden og landets tradisjoner. Tross all revolusjonerende omveltning er bevart en organisk sammenheng med den gamle forfatning, og i særdeleshet med Eidsvollsforfatningen i dens opprinnelige, av parlamen-

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Fører og ansvarsprinsippet, som er et grunntrekk i vårt nye styresett, er således egentlig heller ikke noe nytt. Ikke bare har det dype røtter i Norges historie og i vårt folks tradisjoner. I hele sin tusenårige historie har Norges rike bare de vel 50 år fra 1884 til 9. april 1940 vært styrt på annen måte, og til sin ulykke. Førerprinsippet er også i virkeligheten knesatt i Grunnloven. Den formulering av Førerprinsippet som brukes såvel i partiet som i den nye kommunalordning og i en rekke andre nyordninger, er direkte bygd på Grunnlovens formulering av førerprinsippets anvendelse i regjeringsordningen.

I tillegg til de tidligere statsmakter er altså kommet et nytt og framtredende element, nemlig partiet. Også denne nyordning er imidlertid bare en logisk følge av utviklingen. Også det gamle system hadde jo faktisk opptatt og lovfestet de politiske **partier som statsmakter, om enn** selve Grunnloven ikke inneholdt noe om det. Det nye er det, — og det er riktignok avgjørende, — at no er det bare ett eneste parti som lovlig representerer hele folkets interesser, mens det tidligere var en rekke partier som representerte de forskjellige gruppe- og særinteresser. Det er forøvrig å merke at Nasjonal Samling er et helt siden 1933 av statsmaktene legalisert parti. Etter de gamle partiers og statsmaktens oppløsning eller sammenbrudd i 1940 var Nasjonal Samling den eneste overlevende politiske partiorganisasjon, og altså som sådan også det eneste organ som hadde det legitime grunnlag for å overta statssystemet. I og med det hadde vi også plikten til å gjøre det. Den rett som den gamle Høyesterett tiltok seg ved dannelsen av Administrasjonsrådet, til å dømme ikke etter vår statsforfatning.

Endelig har vi på det statsrettslige område også tatt en annen naturlig konsekvens av den tidligere utvikling. Vi bringer det viltvoksende liberalistiske og marxistiske organisasjonsliv på kultur-, nærings- og arbeidslivets områder inn i legaliserte former og under statens kontroll, slik at de kan bli ordnede nasjonale funksjoner i samfunnslegemet og ikke kjempende, selviske gruppeorganisasjoner.

Denne viktige nyordning er i full gjennomføring i samhøve med vårt program pkt. 2, hvor det som nevnt og som bekjent heter: Nasjonens kultur og næringsliv organiseres i selvstyrende legaliserte yrkeslag som danner bindeledd mellom den enkelte og staten, under statens kontroll.

Det alminnelige grunnlaget for denne nyordning er no skapt ved organisasjonsloven av 20. august 1942, som bestemmer at organisasjoner og foreninger skal ledes i samsvar med de krav som folkets og statens felles gavn stiller.

Det burde være klart for alle at en slik nyordning ikke bare er en logisk følge av den nyere tids utvikling, men simpelthen en uomgjengelig forutsetning for folkets enhet og bestående, og i alles interesse unntagen de fedrelandsfiendtlige og nedbrytende krefters. Særlig burde næringslivets menn innse dette, hva flere og flere av dets framstående representanter også gjør. Og hvis enkelte skulle falle for fristelsen til å gå bolsjevik-agentenes ærend og på dette opposisjonsgrunnlag stille seg i de såkalte «næringsdrivendes front» mot nyordningen, så vil jeg herved advare dem mot denne provokasjon. Jeg appellerer til deres fornuft, til deres fedrelandssinn og deres gode vilje. Også til deres næringsvett og personlige interesse. Den som her gir etter for den landsfiendtlige provokasjon, risikerer ikke bare å bli strengt straffet etter organisasjonslovens bestemmelser. Han spiller med hele sin formue og også med sitt hode.

Men karavanen drar videre, om enn hundene i landsbyen gjør. Nyordningen setter seg uimotståelig gjennom også på dette område, målbevisst og planmessig.

Folkerepresentasjonen etter nyordningen.

Under de nuværende statspolitiske forhold gjenstår således egentlig bare spørsmålet om å skape en folkerepresentasjon, som tilfredsstiller den moderne utviklings krav.

Her er følgende å merke: Vår bevegelse, Nasjonal Samling, representerer under den foreliggende situasjon vårt folks vitale nasjonale interesser og dets livsvilje. Og vi er vel å merke den eneste organisasjon som det gjør, og som kan gjøre det. Derfor representerer vi også, hva enten vi er i flertall eller mindretall, den egentlige folkevilje. Den rett som følger av denne kjensgjerning, blir således også vår plikt. Derfor må også partiet og dets regjering beholde den politiske overledelse og den politiske kontroll som den statsførende og statsbærende organisasjon.

Denne kjensgjerning og absolutte betingelse utelukker imidlertid ikke at vi skaper institusjoner som på bredere basis enn våre nuværende partiorganer kan fylle oppgaven som samarbeidsledd mellom Riksstyret og hele folket, slik som allerede antydet i min tale under statsakten på Akershus 1. februar.

Gjennomføringen av nyordningen er no så langt framskreden at vi kan organisere et kulturting av representanter for kulturlivets forskjellige områder og organisasjoner, og delegere til det behandlingen av visse faglige kulturpolitiske oppgaver. Særlig skal kulturtinget og dets utvalg være rådgivende organer for riksstyret på kulturlivets område.

På næringslivets område er det likeledes vår hensikt å organisere et næringsting av representanter for de forskjellige næringsorganisasjoner og delegere til det visse næringspolitiske oppgaver. Næringstinget skal ikke være noen generalforsamling av næringslivets organisasjoner. Det skal være en arbeidende institusjon, som med sine utvalg for de forskjellige områder av næringslivet danner rådgivende organer for vedkommende departementer, og således avlaster og utfyller statsforvaltningen ved den faglige behandling av næringspolitiske spørsmål. Det vil avhenge av den stilling næringslivets ledende menn inntar til nyordningen, i hvilken grad de kan oppnå å få delegert til seg innflytelse på løsningen av forskjellige næringspolitiske oppgaver og et visst selvstyre for det faglige område.

Både Kulturtingets og Næringstingets oppgaver vil således utelukkende være av faglig karakter, ikke politisk.

Rikstinget.

Hva derimot selve Rikstinget angår, så skal det være en politisk folkerepresentasjon. Under den situasjon som er skapt ved 9. april og den påfølgende nasjonale revolusjon, er det nødvendig å gi Rikstinget en utpreget alminnelig politisk karakter. Det må ha en mer personlig og videre sammensetning enn en sammenfatning av Kulturtinget og Næringstinget med deres interesserepresentasjon vilde gi. Dets oppgave blir heller ikke å være en parlamentarisk forsamling, dvs. en debatterende forsamling. Det må bli et politisk forum av rådgivende, orienterende og eventuelt bekreftende og besluttende natur. Samtidig som det også skal bli et organ for den politiske ledelse til å stimulere interessen i folket for riksstyrets tiltak. Det må tjene til å gi hele folket innblikk og innsikt i de nasjonale problemer, og dermed vekke en økt, aktiv deltakelse i de nasjonale hendelser. Det skal være en formidler og et bindeledd mellom riksstyret og folket.

Med henblikk på overgangen til et riksting, utfylte vi Nasjonal Samlings førerting i vår med alle landets fylkesmenn. Denne gang har vi ytterligere supplert det med fremstående representanter fra en rekke andre samfunnsområder.

Et utvidet førerting som det nærværende, videre utfylt med endel av medlemmene i Kulturtinget og Næringstinget og andre fremstående personligheter i og utenfor partiet, vil kunne danne grunnlaget for organisering av et slikt riksting. Men kulturtinget og Næringstinget skal ikke være avdelinger av Rikstinget. Som rent faglige organer tilhører de et annet område, selv om en rekke personer samtidig vil kunne være medlemmer av Rikstinget og henholdsvis Kulturtinget eller Næringstinget.

Rikstinget bør som det tidligere storting få 150 representanter med 150 varamenn, tilsammen 300.

Rikstingets medlemmer skal altså sitte der som enkeltpersoner. Ikke som direkte målsmenn for sin organisasjon, sitt yrke eller sin landsdel, selv om de selvfølgelig på sett og vis representerer disse. De skal sitte der først og fremst som nasjonalsinnede norske menn og kvinner, som hver på sin måte representerer det norske folk.

En sådan nasjonalforsamling sammensatt av utvalgte representanter for de forskjellige områder av samfunnslivet og arbeidslivet, og fra alle deler av vårt land, vil være et fyldig og fullgodt uttrykk for det som rører seg i folket og en god formidler mellom folk og stat.

Langt bedre enn det av partisystemet og den demokratiske valghumbug framgåtte storting med alle dets skrøpeligheter og særinteresser, og hvor en tilfeldig majoritet under herr Hambros smarte sceneledelse skulde markere folkeviljen.

Jeg understreker at Rikstinget skal være et statsorgan, og ikke som f. eks. dette førerting et partiorgan. I Rikstinget såvelsom i Kulturtinget og Næringstinget, vil det således kunne sitte folk som ikke tilhører partiet, men som ved sin anseelse, dyktighet og gode vilje er skikket for det.

Forholdene er no modne til prinsipielt å fastslå at et slikt riksting skal organiseres slik at det kan innkalles og konstitueres når omstendighetene måtte gjøre dette ønskelig, og jeg vil foreslå at Førertinget gir sin tilslutning til dette mitt prinsipielle vedtak.

*

Den overordentlig store betydning av disse tiltak framgår ikke minst tydelig av de motaksjoner og den motpropaganda som London og våre motstandere her heime har søkt å sette i gang for å hindre at de virkeliggjøres.

Et hovedobjekt i London.

Rikstinget har i de siste uker vært et hovedobjekt i Londons propaganda. Også Nygaardsvold har behandlet det i en egen radiotale. Og i lang tid har bakgrunnen for motstandernes arbeid mot våre nyordninger på organisa-

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

tjonslivets område, lærersambandet o. v. i virkeligheten vært at Nasjonal Samling ved denne nyordning skapte seg grunnlaget for en organisk og fullgod folkerepresentasjon, slik at det kunde bli innlysende for alle at Nasjonal Samling virkelig representerte det norske folk, og at emigrantene og jøssingene ikke representerer andre enn sitt eget fallittbo og sine herrer i London og Moskva.

Vi lar oss ikke skremme tilbake av våre motstandere. Vi skal vise dem at deres frykt er virkelig begrunnet.

Våre motstandere, og ikke minst ekskongen og emigrantregjeringen i London vet jo meget godt hvor svakt de står på disse punkter.

Det **storting** som under ledelse av Hambro—Mowinckel—Nygaardsvoldklikken kjørte Norge ut i krig og katastrofe, var som bekjent et **ulovlig** storting. Valgt for perioden 1936—192? forlenget det egenmektig og grunnlovsstridig sitt mandat ett år utover sin funksjonstid, uten å avholde de foreskrevne valg høsten 1939. Det var i dette ulovlig tilranede jubelår at de fikk utløst katastrofen. Men d med var de også ute av Norges sa . Og når et par rømte tidligere rtingsmenn med hr. **Hambro** i spis. , oppvartet ekskongen i London på hans 70-årsdag 3. august som en deputasjon fra stortinget (!) så minner det om det gamle franske parlamentsmedlem, som til slutt ikke ble gjenvalgt, men allikevel av gammel vane fortsatt gikk og satte seg i deputerkammeret inntil han måtte kastes ut av vaktmestrene. Forskjellen er bare at her dreier det seg vel mer om et freidig parlamentarisk propagandanummer.

Hva **ekskongen** angår, så har han tapt sin rett til Norges trone både ved sitt landsforrederske forhold og ved sin flukt fra landet.

Norges konge hadde etter Grunnloven én oppgave som han var ansvarlig for, **nemlig selv å velge sitt råd, landets regjering.**

Kong Håkon valgte i 1928 en regjering av notoriske landsforrædere. I 1935 gjorde han det samme, **til tross for at det i mellomtiden var blitt dokumentarisk bevist i Stortinget og bekreftet av Stortinget med ⅔ f all at det virkelig var så,** likeso folket i valg iallfall viste et avgjo anti-marxistisk flertall. Ungarn dømte sin statssjef til døden for en liknende handling, til tross for at dens konsekvenser var langt mindre katastrofale enn kong Håkons brudd på sin kongelige plikt.

I 3 lot kongen videre Stortingets og marxistregjeringens grunnlovsbrudd passere uten å gripe inn. Han godtok Stortingets egenmektige forlengelse av mandatene, istedenfor å vareta loven og folkets rett og velge en ny regjering som kunde utskrive nye valg.

Han spilte under dekke med England som dets kronede agent og brakte Norge inn i krigen. Han rømte og overlot folket til sin skjebne. Han fører fra utlandet krig mot det norske folk, hindrer dets forsyninger, senker dets fredelige kystbåter, bombarderer dets byer, dreper norske kvinner og barn. **Og han gjør dette som Englands mann og som alliert til en makt, hvis seier han må vite innebærer Norges undergang.**

Ifølge Grunnlovens paragraf 11, skal kongen «bo innen riket og må ikke uten Stortingets samtykke oppholde seg utenfor riket lengre enn seks måneder ad gangen, medmindre han for sin person vil ha tapt rett til kronen». Det er nu gått 2 år og 4 måneder siden kongen og kronprinsen flyktet fra landet, og snart to år siden den tvilsomme reisetillatelse utenriks utløp som ble gitt på en ytterst uformell måte av det sammenraskede, ulovlige storting på Hamar i april 1940.

Det er her umulig for kongehuset og dets forkjempere å skyte seg inn under krigens tvingende omstendighet. For nettopp landets interesser i forhold til krigen krevde at kongen skulde bli i landet og ikke flykte til utlandet, for som en alliert med jødemakten og bolsjevismen å bekjempe og bekrige sitt eget folk. Kongene i Belgia og i Danmark rømte ikke. **En okkupasjon fritar ikke en konge for plikten til å bli i sitt land.** — En slik situasjon skulde tvert imot kreve hans nærvær for å vareta landets interesser. Så meget mer gjelder dette, når en har valgt et så fordringsfullt valgspråk som: «Alt for Norge».

Det er ikke noe vilkårlig krav, men en almengyldig forutsetning dette at en statssjef skal bo i sitt land. Når grunnloven satte en så lang frist som seks måneder, strakte den seg langt, formentlig av hensyn til unionsforholdet. Vår tidligere kongelov hevdet tre måneder. Hvis tronen ble ledig og tronfølgeren oppholdt seg utenfor riket, tapte den arveberettigede sin rett til kronen, dersom han ikke innen tre måneders forløp var vendt tilbake til landet.

Det tidligere kongehus har således tapt enhver lovlig rett til Norges krone. Også rent statsrettslig sett. I og med det driver selvfølgelig også **emigrantregjeringen**, som forsøker å spille riksstyre, en i enhver henseende ulovlig trafikk. — rent bortsett fra det grove landsforrederi denne forening av forhenværende Moskvakommunister og forlorne parlamentarikere har gjort seg skyldig i.

Det er således ikke å undres over at disse rømte statsmakter og deres agenter i Norge ikke frykter noe mer enn at vi bringer orden og lovmessig fasthet i Norges statsstyre, og at den nasjonalsosialistiske ordning forankres i Norges statsskikk.

Norge i 1814.

Under verdensstormen for noe over hundre år siden, da den dansk-norske stat ble sprengt i stykker ved traktaten i Kiel 14. januar 1814, og da Norge sto overfor nødvendigheten av å skape et nytt statssystem, da var Norges ledende menn enige om å foreta en radikal omlegging av maktgrunnlaget og bygge den nye styreform etter de nye statsidéer som den gang begynte å beherske Europa, folkesuverenitet og maktfordeling, istedet for arvelig monarkisk enevoldsmakt. Men det suverene folket, det var ikke for Eidsvollsmennene alle nordmenn. Det suverene folket, det var de menn som hadde politisk bevissthet og opprettholdt stat og samfunn. Etter deres begreper var dette storfolk, embetsmenn, kjøpmenn og selvstendige bønder. Og de som gjennomførte verket var en håndfull menn som i alt vesentlig hentet sin legitimitet fra den nasjonale revolusjons kjensgjerning, og sin vilje til å gjøre en innsats for fedrelandet.

Allikevel har jeg ikke sett annet enn at man — og med rette — regner Eidsvolls-mennene deres verk til den største ære.

Jeg har heller ikke sett annet enn at man berømmer Harald Hårfagre og Hellig Olav fordi de bøyde under sin makt stamme- og søndringsånden og samlet Norges rike, — selv om det skjedde med ild og sverd.

Men etterslekten har dømt hardt de generasjoner i det norske folk, som for rundt 4—5 hundre år siden slet opp Norges kraft i indre splid og ved likegyldighet og politisk forsyndelse forspilte landets frihet og selvstendighet og før århundrer framover forskjertset dets mulighet til Nasjonal gjenreisning.

Slik vil de slekter som kommer etter oss hardt fordømme dem som i det 20 århundre kjørte Norge ut i en nasjonal katastrofe uten like, og som i en tid da alle nordmenn burde stå sammen, stilte seg utenfor det nasjonale forsoningsarbeid, og fortsatt, heime og ute, søkte og splitte fedrelandet og hindre det fra igjen å reise seg.

Men mine kampfeller. Dere førere og kjempere i Nasjonal Samling vil man engang regne til den største ære at Dere i de sværeste skjebnetimer vårt folk har gjennomlevd, var med på å hevde det norske folks livsviktige interesser og grunnlegge en ny stats- og samfunnsordning som satte Norge istand til å gjennomgå den store krise, og la grunnen til framgangsrik utvikling som likeberettiget nasjon i det europeiske og germanske folkefellesskap.

— Å gjennomføre disse oppgaver av virkelig historisk størrelse er den misjon som er gitt vår bevegelse. Derfor bekjenner vi oss også i dag igjen til våre grunnsetninger, med hvilke vi er vokset store, og bekjenner oss dermed til den nasjonalsosialistiske revolusjons historiskapende kraft. Mer enn staten og mer enn formen er ånden. En stor nyskapende revolusjon har alltid vært gjennomført av et aktivt mindretall, ikke av den «kompakte majoritet». Vår bevegelses mindretall er legalisert ikke bare ved lov og rett, men også ved den idé vi representerer, og den faste overbevisning at med den skal vi seire.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Kulturtinget.

Faste representanter:

Universitetets prorektor, professor Hoel.
Landbrukshøgskolens rektor, professor Langballe.
Norges tekniske Høgskoles rektor, professor Heggstad.
Pressedirektoratet ved pressedirektør Beggerud.
Filmdirektoratet ved byråsjef Rygh-Hallan.
Teaterdirektoratet ved teaterdirektør Åsmund Sveen.
Nasjonalgalleriets direktør, professor Onsager.
Riksantikvaren ved restaureringskonsulent Alfred Hagn.
Noregs Ungdomslags lendsleder Eiliv Trahaug.
Norsk Rikskringkastings programsjef, dr. Mehle.
Riksarkitekt Crawfurd-Jensen.

Vitenskap og forsking:

Professor Hermann Harris Aall.
Professor Birger Meidell.
Professor P. Borgedal.
Professor Hans Skarphagen.
Dosent Thordar Quelprud.
Dosent Henrik L. Selberg.
Sjefkjemiker Lars Erlandsen.
Professor Gudmund Schnitler.
Magister Harald Egenes Lund.

Presse og kringkasting:

Direktør Paul Glasenapp.
Redaktør Johannes Knudsen.
Redaktør Torstein Lange.
Redaktør Dehlie-Laurantzon.
Redaktør Arnt Rishovd.
Avdelingsjef Ivarson.

Kunst- og kunsthåndverk:

Billedhoggeren professor Rasmussen.
Kunstmaleren Roar Matheson-Bye.
Grafikeren Olaf Willums.
Tegneren Harald Damsleth.
Komponisten David Monrad Johansen.
Kapellmester Jim Johannessen
Fiolinisten Willy Johansen.
Operasjef Karl Aagaard Østvig.
Billedveversken Ragnhild Prestgard.
Byarkitekt P. W. Rode.
Arkitekt Essendrop.
Bestyrerinnen av Nasjonalhøgskolen, fru Dina Stave.
Konsulent Ola Evju.
Direktør Leif Sinding.
Teatersjef Berg-Jæger.
Skuespiller Johan Hauge.

Litteratur:

Forfatteren Finn Halvorsen.
Forfatteren Kristen Gundelach.
Forlagsbokhandler Gunnar Stenersen.
Bibliotekar frøken Askerød.

Følgende er medlemmer av Kulturrådet:

Forsking og vitenskap: Universitetets prorektor, prof. Adolf Hoel.

Skulptur: Direktør for Statens Kunstakademi, prof. Wilhelm Rasmussen.

Maleri: Nasjonalgalleriets direktør, prof. Søren Onsager.

Musikk: Komponisten David Monrad-Johansen.

Litteratur og teater: Forfatteren Finn Halvorsen.

Film: Filmregissør Leif Sinding.

Arkitektur: Byarkitekt F. W. Rode.

Presse: Redaktør Johannes Knudsen.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Norges kulturting og kulturråd konstituert.

Minister Gulbrand Lunde: Som kulturnasjon plikter vi å være med å skape og bygge opp det nye som bryter fram

Årets to kulturpriser tildelt professor, dr. Herman Harris Aall og professor Halfdan Strøm.

I henhold til Ministerpresidentens utkalelse på førertinget fredag ble allerede lørdag Norges kulturting konstituert. Kulturtinget skal som kjent bare ha en rent faglig karakter og være et rådgivende organ for riksstyret på kulturlivets område.

Samtidig med Kulturtingens konstituering ble årets kulturpriser for høy kulturell innsats for året 1942 utdelt.

Aulaen var for anledningen vakkert smykket med blomsterdekorasjoner i grønt og hvitt. Forrest i salen satt Kulturtingets representanter.

Presis kl. 18 kom Ministerpresidenten med frue. De ble hilst med oppstrakt arm av forsamlingen. I den representative forsamling såes foruten en rekke av ministrene, framtredende representanter for norsk og tysk kulturliv. Spesielt innbudt var sårede norske frontkjempere. Høytideligheten ble innledet med en opplesning av Olav Aukrusts «Emne» ved fru Helga Balle Lund. Deretter spilte Filharmonisk Selskaps orkester David Monrad Johansens «Symfonisk symfoni» med komponisten på dirigentplassen. Det storslåtte verk var gjennomsyret av norsk stemning og poesi og fikk en betagende framføring. Såvel komponist som orkester ble hjertelig hyldet. Og så besteg Cally Monrad podiet. Inderlig og gripende leste hun Bjørnsons «Der ligger et land mot den evig sne». I hver eneste linje følte man Bjørnsons altoverskyggende kjærlighet til fedrelandet. Cally Monrads ypperlige tolkning grep publikum sterkt og hun høstet ovasjonsmessig bifall.

Sangerinnen Boya Rønneberg, akkompagnert av Filharmonisk Selskaps orkester under ledelse av Willy Johansen sang så to Eddakvad av Sparre Olsen, «I Vågelidan» og «Leit etter livet» av Christian Sinding. Sangerinnen høstet stort og fortjent bifall for sin glimrende tolkning av disse perler innen norsk romansemusikk.

Kulturtingets medlemmer.

Ekspedisjonssjef Holst, Kulturdepartementet, ga så ved navneopprop meddelelse om hvem som var oppnevnt som Kulturtingets medlemmer. Disse er følgende:

Minister Lundes tale.

Ekspedisjonsjef Holst ga deretter ordet til minister, dr. Gulbrand Lunde som i en stor tale understreket at i overensstemmelse med partiets program om et fritt åndsliv under statens tilsyn og støtte har riksstyret besluttet å opprette et kulturting. Ministeren sa:

Det kan for mange kanskje synes rart å innkalle et kulturting under slike forhold som de vi i dag har. I Europa utkjempes en kamp på liv og død, vårt land er trukket inn i krigen og vårt næringsliv er utsatt for en voldsom påkjenning som stiller de største krav til hver enkelt av oss. Men det vilde være helt galt å bedømme situasjonen bare ut fra de ytre hendelser som vi opplever fra dag til dag. De ytre ting, om de kan synes oss aldri så store og dyptgripende, er bare de synlige uttrykk for det store tideverv som Europas folk, og også vårt folk, er midt oppe i. I en slik skjebnetid er det ikke bare nødvendig å gripe regulerende inn i næringslivets mange problemer fra dag til dag. Det er også i høy grad nødvendig å se hendelsene i dag som ledd i en større sammenheng, og så, ut fra den innsikt som et slikt større overblikk gir, trekke en bevisst og klar linje for vårt folks framtid.

Nasjonal Samlings program er i seg selv en slik konstruktiv plan som peker ut over dagen i dag og som kan danne grunnlaget for nasjonens liv over en lang framtid. Ministerpresidenten sa i sin historiske tale ved maktovertagelsen på Akershus slott 1. februar 1942, at Nasjonal Samlings program var regjeringens program. Det er derfor viktig og nødvendig at enhver som sitter med ansvar i vårt land setter seg inn i dette program og forsøker å forstå programmets dypere mening. Alle tenkende mennesker er vel i dag klar over det som også programmet gir uttrykk for: at vårt land er midt oppe i en skjebnesvanger brytningstid. At den gamle tid aldri vil komme tilbake hverken for vårt folk eller for de andre folk i Europa, skulde være klart for enhver. Krigen og all den nød og de vanskeligheter den fører med seg, er en ny tids fødselsveer. Vi skimter allerede konturene av et nytt Europa med en helt ny orden, som sikrer et intimere samarbeid mellom de enkelte folk og en bedre utnyttelse av de mange muligheter.

Det må være v å r oppgave, ikke bare å søke å redde oss gjennom krigen og vanskelighetene, men vi må som kulturnasjon se vår fremste oppgave i å være med på å kjempe fram og å skape det nye. En slik oppgave krever at vårt folk viser en bestemt kulturvilje. Historien lærer oss at vi alltid finner en slik bevisst kulturvilje hos ethvert folk som enno har leverett mellom nasjonene. Og i en brytnings- og nyskapningstid som den vi no gjennomlever, er det viktigere enn noensinne å være seg bevisst denne kulturvilje, som i virkeligheten ikke er noe annet enn vårt folks vilje til å utvikle seg, det folket streber etter.

Christian Collin har uttalt at «det eiendommelige ved den menneskelige kultur i alle dens former synes å være dette at den enkelte menneskelige organisme vokser ut over seg selv, — dens livskraft strømmer ut over sine bredder. Menneskelig kultur består i dette å ha en større og større del av sin livsrikdom utenfor seg selv, alene tilknyttet gjennom bevisstheten. Jo mere av vår livskapital vi har utestående utenfor oss selv, des mere har vi av kultur. Høy kultur er dette at det enkelte lille menneske kan omslynge hele den omgivende verden med sin menneskelige omsorg og sin vilje til vekst».

Den store kunstner beriker sine omgivelser ved å skape en ny verden omkring seg, den bildende kunstner såvel som dikteren. Og i musikken — den mest abstrakte kunstart — omspenner kunstneren hele verden med sine toner:

«Sind umschlungen Millionen
diesen Kuss der ganzen Welt».

Kunsten er det høyeste uttrykk for et folks kultur, og kunstverket består langt ut over det enkelte menneskes, ja endog utover et helt folks liv. Enkelte store kunstverk er i dag de eneste vitnesbyrd om tidligere folkeslag og deres liv. Men en hver kunstnerisk ytelse som vil ha varig verd, er alltid blitt til ved at kunstneren har gitt noe av seg selv eller som Gerhard Munthe uttrykker det: «Det nasjonale er absolutt og bevislig fellesmerke for den monumentale kunst».

Det er i første rekke gjennom kunsten, denne høyeste form for kulturlivet, at nasjonen skaper verdier som har betydning langt utover folkets eget liv. Kunsten er internasjonal, fordi den kan oppfattes av alle kulturfolk, men ethvert folks kunst er nasjonal, fordi den kunst som er av blivende verd bare kan skapes ut fra folkets nasjonale egenart.

Historien lærer oss derfor at folkets kulturliv må bygge på det nasjonale, at kunstneren må være tro mot seg selv, d.v.s. mot det folk og den rase han tilhører og det er også dette som må danne grunnlaget for nasjonens nyreisning og for vårt arbeid med å sikre vår plass i det nye europeiske fellesskap.

Store nasjonale kulturoppgaver som vil bli løst i nær framtid.

I Nasjonal Samlings program er dette formet slik: «Lik alle andre folke-samfunn som vil berge seg fra en alvorlig krise og gjenfødes, må også det norske folkesamfunnn hente nytt liv fra det nasjonale grunnlag som det er bygd på. Solidaritetstanken, tidens skapende tanke, må gis nye former og nytt innhold i pakt med vårt folks kulturbærende og etiske verdier».

For å nå dette mål må vårt kulturliv, og i første rekke våre kunstnere gis muligheter til utvikling. Staten må ved å stille store oppgaver, stimulere og oppmuntre kunstneren. Statens oppgave blir her av dobbelt natur. Den negative side må være å hindre det skadelige og syke, utvekstene på vårt kulturliv, luke vekk ugresset og hindre at vår kulturmark blir overgrodd av fremmedartede vekster som kveler den nasjonale kultur.

Den positive side av Statens oppgave blir å skaffe utviklingsmuligheter for alle de skapende krefter i folket ved stipendier, god utdannelse og ved å søke fremmet kulturelle og kunstneriske oppgaver av slike dimensjoner som bare den autoritære stat med dens store muligheter kan stille.

Av enkelte slike oppgaver som skal løses i nær framtid kan jeg nevne: utformningen av nasjonalparken ved Borrehaugene. Der vil

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

om kort tid bli utskrevet en ideekonkurranse for utformningen av dette område. Videre kan nevnes reisningen av Hamar Domkirke som er besluttet av Ministerpresidenten, og som også er en av de mange oppgaver som vil bli stilt norske kunstnere.

Det engere kulturråds medlemmer.

— I forbindelse med kulturtinget, fortsatte minister Lunde, er besluttet opprettet et engere kulturråd. Kulturrådet oppnevnes foreløpig for 1 år ad gangen, og det nye kulturråd avløser departementets midlertidige, konsultative råd i kunstneriske spørsmål. Jeg nytter her anledningen til å takke medlemmene av det midlertidige konsultative råd, og i første rekke formannen, arkitekt Essendrop, for det arbeid de i det forløpne år har utført til fremme av vårt kulturliv.

Følgende er medlemmer av kulturrådet:

Forskning og vitenskap: Universitetets prorektor, professor Adolf Hoel.

Skulptur: Direktør for Statens Kunstakademi, professor Wilhelm Rasmussen.

Maleri: Nasjonalgalleriets direktør, professor Søren Onsager.

Musikk: Komponist David Monrad Johansen.

Litteratur og teater: Forfatter Finn Halvorsen.

Film: Filmregissør Leif Sinding.

Arkitektur: Byarkitekt F. W. Rode.

Presse: Redaktør Johannes Knudsen.

Dette kulturråd vil i alle betydningsfulle saker som kommer inn under de her nevnte områder, fungere som riksstyrets, og i første rekke Kulturdepartementets sjefs rådgivende organ. Men det er forutsetningen at kulturrådets medlemmer også selv skal ta initiativet til fremme av den gren av kulturlivet som de representerer ved å framkomme til riksstyret med ideer og forslag til gjennomføring.

I overensstemmelse med partiets program som forutsetter et fritt åndsliv med organisert selvstyre under statens tilsyn og kontinuerlig økonomisk støtte, er det også at riksstyret har besluttet å innkalle et kulturting av menn og kvinner som representerer de forskjellige grener av kulturlivet.

Hovedlinjene for Kulturtingets oppgaver ble trukket opp av Ministerpresidenten i hans tale på førertinget i går.

Kulturtinget skal ikke være noen generalforsamling av formenn for de forskjellige kulturorganisasjoner. Det skal være en arbeidende forsamling hvor hver enkelt føler ansvar for den gren av kulturlivet som han representerer. De enkelte grupper skal oppta til behandling de aktuelle spørsmål og komme med sine forslag herom til kulturrådet eller departementet. Kulturtinget skal også tjene som et utvidet rådgivende organ for riksstyret og kulturrådet i alle kulturlivets spørsmål. Kulturtingets medlemmer oppnevnes for et år og Kulturtinget kan også innkalles for å ta opp til behandling spørsmål av mer prinsipiell eller vidtrekkende art som gjelder hele vårt kulturliv.

Minister, dr. Gulbrand Lundes tale på Kulturtinget.

Jeg ønsker medlemmene av kulturrådet tillykke med det høye verv de er kalt til, og uttrykker håpet om at de alle må være seg sitt ansvar bevisst og i sitt arbeid alltid la seg lede av den ene tanke å fremme vårt folks og vår rases interesser til gagn for vårt eget og våre rasebeslektede folk.

Den nordiske rase har vært kulturskapende i Europa og den europeiske kultur vilde være utenkelig uten den. Ved å fremme den nordisk-germanske kultur, fremmer vi derfor også den europeiske og dermed hele verdens kultur og utvikling.

Utdelingen av årets to kulturpriser.

Minister Lunde foretok så utdelingen av årets to kulturpriser. Han uttalte i denne forbindelse bl. a.:

— Ministerpresidenten har besluttet, at det hvert år skal utdeles to kulturpriser à 10 000 kroner for fremragende kulturell innsats. Etter forslag fra kulturrådet som har trått sammen for å behandle dette spørsmål, har Ministerpresidenten etter Kulturdepartementets innstilling i regjeringsmøte den 24. september besluttet at den ene av disse skal tilfalle

professor Herman Harris Aall.

Ministeren vender seg så til prisvinnerne:

Hr. professor Aall.

I en tid da intellektualismen delvis dominerte vårt åndsliv og de kalde isolasjonstendenser til fremme av enkeltpersoners, gruppers eller klikkers interesser var frukter av den ateistiske ånd i store deler av vårt samfunnliv, trådte De fram som en forkynner av respekt for høyverdige idealer. Det ene flammende innlegg etter det annet for rettferdighetens ideal foreligger fra Deres hånd og har nådd langt utover Norges grenser. Med Deres aldri sviktende sannhetskrav gikk De aldri på akkord, og har derfor i årrekker høstet profetens vanlige lønn, uforstående motstand og likegyldighet. Ved Deres innsats har De skjenket vårt land kulturelle verdier som har fått og vil få grunnleggende betydning ikke bare for vårt folks nyreising, men også for den kommende nye orden i Europa.

Det er derfor en stor glede for meg å kunne få overrekke Dem Statens høyeste kulturelle anerkjennelse for Deres innsats, kulturprisen for 1942.

Etter Kulturdepartementets innstilling har Ministerpresidenten videre besluttet å tiltre kulturrådets innstilling om at den annen pris skal tilfalle

professor Halfdan Strøm.

Henvendt til denne uttalte ministeren:

Hr. professor Strøm.

Gjennom Deres store innsats som kunstner har De skjenket vårt land verdier av blivende verd langt utover dette slektledds liv. De har også med Deres kunst båret Norges navn utover i den store verden. Stor fortjeneste har De også innlagt Dem ved Deres oppofrende arbeid for norske kunstnere. De mange tillitsverv De gjennom årene har innehatt, vitner best om Deres uselviske innsats i vårt kulturliv. Som professor ved Statens Kunstakademi har De også æren for med Deres rike kunstneriske personlighet å ha inspirert en rekke av våre malere til høy kunstnerisk innsats. Deres kulturelle innsats står som et mønster for norske kunstnere, og det er en stor glede for meg å kunne få overrekke Dem Statens høyeste anerkjennelse i form av kulturprisen 1942.

— Jeg begynte med å si, fortsetter minister Lunde, at vårt land og hele Europa er inne i en stor nyskapningstid som stiller de største krav til hvert enkelt folk og hvert enkelt individ. Den oppgave som stilles til det norske folk på kulturlivets område er en dobbelt:

For det første å finne tilbake til seg selv, igjen å knytte kontakten med det nasjonale og nordiske i vårt folks gamle kultur, og skape en moderne kultur med rot i vår egenart. For det annet også på kulturlivets område å knytte kontakten med de andre europeiske, i første rekke med de rasebeslektete folk. Vi fortsetter her den linje som er staket ut av noen av våre største kjempere i norsk åndsliv. Vi må ikke glemme at flere av våre store kunstnere, de var ikke bare nordmenn, de var også germanere, europeere. Det er nok her å nevne navn som Ibsen, Bjørnson og Sinding. Og i vår tid følger vår store dikter Knut Hamsun i deres spor. Gjennom samarbeid med våre germanske frender utvides vår kulturkrets, og vi får som kulturfolk en større misjon.

Måtte det da lykkes å løse alle de bundne, skapende krefter i vårt folk, slik at «Det skjult Norge» kan tre klart fram i dagen og gjøre sin innsats i det europeiske kulturliv.

Etter at minister Lunde hadde overrakt kulturprisene og prisvinnerne var blitt hyldet med hjertelig bifall spilte orkestret som avslutning på høytideligheten to symfoniske danser av Edvard Grieg.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Norges kulturråd -

Universitetets prorektor, professor Hoel.

Professor Hoel er født i Sørum 1879. I 1919 ble hån dosent i geologi. Som arktisk forsker har Adolf Hoel et ansett navn i internasjonale vitenskapelige kretser. Siden 1928 har han ledet Norges Svalbard- og Ishavsundersøkelser. En uredd talsmann for Norges interesser i polarstrøkene har professor Hoel vært i alle år og hans store innsats, kunnskap og erfaring har gjort at hans ord — tross alt — har hatt vekt.

Nasjonalgalleriets direktør, Søren Onsager.

Nasjonalgalleriets direktør, professor Søren Onsager, er født i Holmestrand 1878. Som ung kunstner oppholdt han seg bl. a. i Paris og Rom. Han vant tidlig stor anerkjennelse og han er representert foruten i Nasjonalgalleriet i en rekke museer og private samlinger i Skandinavia og andre européiske land. Søren Onsager var Norges representant ved den internasjonale jury for kunstutstillingen i Barcelona 1919.

Han ble tildelt denne utstillings gullmedalje. Maleren Onsager er ikke minst en pennens herre og gjennom alle år har han slått ned på alle utvekster i kunstlivet.

Billedhoggeren, professor Wilhelm Rasmussen, Bærum.

Billedhoggeren professor Wilhelm Rasmussen er født i Skien 1879.

Etter omfattende studier innen- og utenlands utstilte han første gang i 1901. I 1908 ble Rasmussen ansatt som billedhogger i Nidaros Domkirke. Og her har han utført en rekke arbeider av den største kunstneriske verdi. Han blev professor og leder av billedhoggerklassen ved Statens Kunstakademi 1921. Blant Wilhelm Rasmussens kjente verker kunde vi nevne Olav Tryggvason- monumentet i Trondheim og Fredrik II. i Fredrikstad, videre hans byste av Knut Hamsun, et betagende inspirert arbeid. Professor Rasmussen står midt i sin skapende kraft i arbeidet med det nasjonale storverk Eidsvolls-monumentet.

Forfatteren Finn Halvorsen, Oslo.

Forfatteren Finn Halvorsen er født 1893 i Talvik. Etter studier ved Universitetet gikk han inn i journalistikken og var i en årrekke knyttet til Oslopressen.

Hans særegne begavelse viste ham imidlertid vegen til litteraturens rike og i årenes løp har Finn Halvorsen skjenket sitt folk en rekke romaner og verdifulle skuespill. Som kjent var Halvorsen den første teaterdirektør. Han trådte imidlertid tilbake for igjen å ofre seg for de litterære oppgaver.

Filmregissør Leif Sinding, Oslo.

Filmregissør Leif *Sinding* er født i Oslo 1895 Han arbeidet en rekke år som journalist før han ble en banebryter for den norske film. Og det kan trygt sies at neppe noen har hatt så stor andel i dens utvikling til i dag som Leif Sinding. Og det kan samtidig sies at på intet område av kulturlivet her til lands har arbeidet falt så tungt som på filmens. En bøyg av unasjonalt sinnelag, uforstand og økonomiske vanskeligheter. Leif Sinding ga ikke opp, men arbeidet målbevisst videre. Han har både iscenesatt og utarbeidet manuskriptet til en rekke filmer, som har sin verdi langt utover dagen. Som kjent er Leif Sinding statens første filmdirektør.

Komponisten David Monrad-Johansen, Oslo.

Komponisten David Monrad-Johansen er født i Vefs 1878. Etter sin utdannelse i klaverspill her heime og i Berlin var han i flere år lærer i klaverspill og musikkteori. Som musikk-kritiker har han hatt stor betydning. David Monrad-Johansen har en stor og verdifull produksjon bak seg, orkesterverker etc. Vi kunde nevne Voluspå og hans merkelige Pansymfoni. Han har hatt kunstnerlønn som komponist siden 1925. I 1934 utga Monrad-Johansen sitt store biografiske verk om edvard Grieg.

Byarkitekt, kaptein F. W. Rode, Oslo.

Byarkitekt F. W. Rode er født i Sverige i 1896. Han gikk ut fra krigsskolen 1917 og stod som fastlønnet offiser til 1935 — det år da vårt daværende styre praktisk talt nedla våpnene.

Rode tok eksamen på arkitektlinjen ved Norges Tekniske Høgskole i 1924. Årene etter har han vært privat praktiserende arkitekt i Trondheim. Under Olavsjubileet 1930 var han generalsekretær for den store utstilling.

Han var Trondheim kommunes representant ved Verdensutstillingen i New York 1939. Som privatarkitekt har Rode utført en rekke bygg, foruten utstillingsbygg, villaer, hoteller m. v. Han ansattes som byarkitekt i Oslo i fjor, og står for tiden som landsleder av Norges Arkitektforbund.

Red. Johannes Knudsen. Trondheim.

Redaktør Johannes Knudsen er født 1881 i Øvre Eiker. Han ble student 1906, og etter studier ved Universitetet overtok han i 1909 stillingen som redaksjonssekretær i Morgenavisen. I 1912 kom han til Dagsposten i Trondheim, hvor han ble redaktør i 1917. Han er en av den moderne reklamebevegelses grunnleggere i vårt land, stifter av Norges redaktørforening og ivrig deltaker i foreningsarbeidet i den norske presse. Han har også foretatt studereiser i utlandet, og holdt et utall av foredrag på presse- og reklamekonferanser om avisdrift og journalistikk. Han er innehaver av Norges Reklameforenings fortjenstmedalje, Trondheims Håndverk- og Industriforenings hederstegn, Det tyske Røde Kors hederstegn og en rekke utenlandske hederstegn.

Redaktør Knudsen er i dag den norske presses nestor, og hans vektige ord og innlegg i en avissak vies den aller største oppmerksomhet. Med 30 års virke bak seg som avisutgiver, økonomisk og teknisk leder og redaktør av en av vårt lands største og mest betydningsfulle aviser, har han erfaringer å bygge på som stiller ham på et eget høyt nivå i norsk presseverden.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

og kulturtingets medlemmer.

Professor Birger Meidell

er født den 4. februar 1882 i Bergen. han ble student i 1910, gjennomgikk så Bergens tekniske skoles 1. og 2. klasse, studerte siden ved den tekniske høyskole i Hannover. Han har også studert ved Sorbonnen i Paris og tok forsikringseksamen ved universitetet i Göttingen 1906. I 1907 ble han ansatt som aktuar i Livsforsikringsselskapet Norske Liv, virket så i Statens pensjonskasse 1913—17 og var direktør for Oslo kommunale Pensjonskasse til 1924. Siden 1923 har han så vært professor i forsikringsteknikk og bestyrer av Universitetets forsikringsseminar.

Professor Meidell har også utgitt en rekke vitenskapelige avhandlinger over forsikringstekniske emner, og har vært Statens representant ved flere forsikringskongresser. Fra 1923 har han vært medlem av Vitenskapsakademiet i Oslo, dertil er han medlem av flere utenlandske vitenskapelige foreninger.

Den 25. september 1940 ble professor Meidell utnevnt til konstituert statsråd for Sosialdepartementet, en stilling han innehadde like til 25. september det følgende år, da han ble direktør for Norges brannkasse.

Riksantikvar dr. Harry Fett.

Dr. Harry Fett er født i Oslo 8. september 1875. Han ble student 1894, dr. phil 1908. Han har foretatt en rekke studiereiser til utlandet, og vært riksantikvar siden 1913.

Riksantikvar Fett har utgitt en rekke bøker og avhandlinger av kulltur- og kunsthistorisk innhold. En kan nevne «Gamle norske hjem», «Norges kirker i Middelalderen», «Fortids- og nutidshuse», «Billedhuggerkunsten under Sverre-ætten», «Guder og menneskers», «Fra Athen til Trangvik», «Vort nationale enevelde», «Historien og livet», «Norges malerkunst i Middelalderen», «Mumier og Sfinks», «Romere i marmor», «Østen i tusj», «Den hollandske kunst» o.s.v. Han er også redaktør av tidsskriftet «Kunst og Kultur».

Riksantikvar Fett har vært formann i direksjonen i Foreningen til norske Fortidsminnemerkers Bevaring, formann i Den antikvariske bygningsnevnd, medlem av Videnskapsakademiet i Oslo siden 1916. Videnskapsselskapet i Trondheim, Viterhetsakademien, Stockholm, Videnskapsakademiet i Brussel, ridder av St. Olav og innehar en rekke utenlandske ordener.

Professor P. Borgedal.

Professor Borgedal er født 30. august 1880 i Ringebu. Etter fylkesskole i 1906, gjennomgikk han underoffiserskolen hvorfra han dimittertes i 1909. Deretter fulgte år på landbruksskole, og på landbrukshøgskolen. I 1914—15 var han stipendiat, studerte med offentlig stipendium landbruksøkonomi i Hohenheim for utdannelse til professor ved Landbrukshøgskolen.

I 1911 virket han som kontrollassistent, ble forsøksassistent 1915, sekretær i Ny Jord 1917, avdelingssjef i rasjoneringsdirektoratet 1918, dosent 1920. I 1930 ble han utnevnt til professor i driftslære og landbruksøkonomi ved Landbruskhøgskolen. I årene 1922—27 ledet han Selskapet for Norges Vels undersøkelser over jordbrukets driftsforhold. Han er medlem av rådet for Den internasjonale organisasjon av landbruksøkonomer.

Han har utgitt en rekke bokverk og avhandlinger, bl. a. Regnskapsresultater for norske gårdsbruk 1921—22, Intensitetsproblemer i det norske jordbruk i 1926 og 1931 kom «Driftslære for landbruksskoler». Han har også utgitt en rekke andre skrifter, og vært en flittig bidragsyter i tidsskrifter og i dagspressen.

Professor Borgedal var en av de sakkyndige ved den polsk-tyske voldgiftsrett i Paris 1925.

Professor G. Schnitler.

Professor Schnitler er født i Oslo 23. juni 1897 og vokste opp i hovedstaden. Han er student fra 1915, og dimittertes fra den militære høgskole i 1922.

Seinere har han studert historie i Berlin, Roma og Paris, og hadde stortingsbevilgning i 3 år til historisk forsking og arbeid. Han utnevntes til professor 16. oktober 1940 og leder Instituttet for historisk forsking.

Professor Schnitler har vært på studiereiser i flere land i Europa. Han har også tjenestgjort ved den norske legasjon i Berlin og i den franske generalstab.

Pressedirektør Anders Beggerud.

Pressedirektør Anders Beggerud er født i 1894 i Ytre Sandsvær. Etter endt utdannelse ble han fast knyttet til den høyere skole, men begynte allerede i 1917 sitt medarbeiderskap i forskjellige aviser. Hans interesse for presseyrket var så levende at han på eget initiativ fra samme tidspunkt studerte pressespørsmål i inn- og utland.

Den intime kjennskap han derved skaffet seg til pressens virkemåte, og dens betydning som opinionsdannende faktor, kom ikke minst Nasjonal Samling til gode, da han ved partiets stiftelse i 1933 gikk inn som aktivt medlem. Hans posisjon blant heimefylkets pressemenn og hans skarpe, men saklige penn, var bevegelsen til uvurderlig nytte.

Det var derfor både logisk og riktig at herr Beggerud den 26. september 1940 ble innbeordret som pressedirektør i det da nyopprettede departement for kultur- og folkeopplysning. Vi overlater trygt til pressens egne representanter å bedømme hvordan han har skilt seg fra denne meget delikate og krevende oppgave, og imøteser med fortrøstning og tillit hans framtidige innsats både på dette sitt spesielle felt, og som medlem av vårt kulturting.

Programsjef dr. Mehle.

Dr. Eyvind Mehle er født i 1895 og har skrevet en lang rekke bøker og skuespill og bl. a. oversatt fra fransk Ernest Renan til norsk.

I 1930 hadde han en stor suksess på Det nye Teater med sitt skuespill «Korset fra Pem» med Ingolf Schancke og Harald Stormoen i hovedrollene. Han har foruten sin litterære også drevet en omfattende journalistisk virksomhet. Var således i 12 år Tidens Tegns kulturredaktør og var dessuten i en årrekke utenlandskorrespondent for et konsern av norske og danske aviser. Som Nasjonal Samlings pressesjef grunnla han partiets første avis og ga Fritt Folk dets navn. Har vært styremedlem i Norsk Presseforbund og framtredende medlem av Forfatterforeningen. Som medarbeider i Kringkastingen fra dens begynnelse i tyve — var han i en lang årrekke en av dens mest avholdte kåsører. Fra 1940 overtok han stillingen som riksprogramsjef, som han har skjøttet med fast hånd og stor dyktighet.

Forfatteren Kristen Gundelach

Kristen Gundelach er født 20. september 1891 i Kristiansund. Han ble student 1909, og gikk over i litterær virksomhet. Han har utgitt en lang rekke diktsamlinger, bl. a. «Liv og lek» i 1922, «Det nye forår», «Franske vers», «Luth og skalmeie» en gjendikting av fransk poesi fra Middelalderen, gjengitt i norsk språkdrakt «Sonetter til Laura» av Francesco Petrarca og en rekke andre bøker, vers og prosa.

Gundelachs friske og skjønne dikting står i intim kontakt med det nye Norge.

Riksarkitekt Crawfurd Jensen.

Riksarkitekt Crawfurd-Jensen er født i Oslo 8. oktober 1882. Etter eksamen ved Tegneskolen i Oslo for han til Tyskland og gikk på Kunstakademiet i Leipzig i årene 1904—06. I de påfølgende år praktiserte han som arkitekt i Leipzig og kom til Oslo i 1917, hvor han ble arkitekt ved Statens Bygningsinspektorat. Seinere ble han bygningsinspektør, og fra 1937 har han vært riksarkitekt.

Hn har prisbelønning på arkitektkonkurransen om Dalen Blindeskole, Trondheim, Trinitatis-kirken i Leipzig, Lysverkenes administrasjonsbygning i Oslo og Kreditbanken i Oslo.

Arene 1932—34 var han viseformann i Norske Arkitekters Landsforbund.

Landsleder Eiliv Trahaug.

Landsleidar Trahaug er fødd i Sel ed i Telemark i 1912 og har eksamen frå Statens Småbrukslærarskule. Har tok det meste drive som ferdatalar i Noregs Bondelag og har skrive mykje om jordbruksspursmål i pressa. Frå 1940 sekretær og sidan leidar for Nasjonal Samlings Bondegruppe. I 1942 landsleidar for Noregs Ungdomslag.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

'egneren Harald Damsleth.

Harald Damsleth er født i Bremen norske foreldre 16. august 1906. Han n til Norge i 1909 og vokste opp i drikstad, hvor han tok eksamen ar- m 1925. Han vilde bli arkitekt og den praktiske utdannelse i Rouen rankrike. Han kom så heim igjen, n ble syk, så han måtte avbryte stu- ne. Han opholdt seg i Oslo et par og reiste så i 1929 til Tyskland for studere ved Kunst- og Håndverk-)len i Berlin.

I 1931 tok han eksamen her, reiste im og var i Oslo en tid. Men det ble re et par år, — i 1933 for han til S. A. og studerte der et års tid. Han ste heim igjen og har siden hatt sitt ke i heimlandet, avbrutt av kortere er lengere studieopphold i utlandet. 1933 besøkte han Amerika på nytt — nne gang for å stifte nærmere be- entska ned Verdensutstillingen som holdt «over there».

Like før krigsutbruddet i 1939 kjøpte n sammen med direktør Sandberg erolden, hvor han no er kunstnerisk ler og direktør.

F fessor Langballe.

Professor Langballe er født 9. august 73 i Kvinherad. Han ble student 1891, uderte videre ved Bergens tekniske ole, hvorfra han dimittertes 1893. I 93—94 søkte han høyskolen i Berlin gikk landbrukshøyskolen samme eds året etter. I 1889 ble han lærer ed Norges Landbrukshøgskole, hvor an seinere ble overlærer og bestyrer.

1909 overtok han her avdelingen røveanstalt for landbruksmaskiner og ar siden 1919 vært professor i maskin- ere.

Forlagsbokhandler Gunnar Stenersen.

Forlagsbokhandler Gunnar Stenersen r født 1901 i Oslo. Etter studentksamen foretok han et par års studieeise til England og Tyskland for å sette eg inn i moderne bibliotekstell. Etter eimko n gikk han inn i sin fars foretning, M. Stenersens Forlag, og staret så i i sin egen, som i løpet av kort id har utviklet seg til en anselig bedrift. Tillitsverv: sekretær i Kirke- og Undervisningsdepartementets Opplysningsnemnd, formann i Den norske Foreggerf ing og Norges tennisleder.

Fru Dina Stave.

Fru Stave er av den kjende ætti Sleten og har heimstad i Lindås ved Bergen. Ho har gått Industriskolen i Oslo og Småbrukslærarskulen på Toten. Var ei tid på Norsk Målkontor og har elles drive mykje som lærarinne i folkedans. Har styrt fleire kaffistovor, soleis eigi kaffistove i Bergen, kaffistova i Stavanger og kaffistova i Bøndernes Hus i Oslo.

Vart sidan gift med Ole Stave frå Sykkylven på Sunnmøre og dreiv i mange år gard der oppe. Skipa fråhaldslag og songlag. Kom i 1933 til Bærum, der ho sidan har butt. Frå 1. juni i år styrarinne ved Nasjonalhøgskulen på Stabekk. Kjend og vyrd i vide krinsar for si interesse og sitt arbeid for norskdom og heimleg kultur.

Redaktør Dehlie Laurantzon.

Redaktør Laurantzon er født i Oslo 20. februar 1903. Han gikk landbruksskole, og fortsatte på Landbrukshøgskulen hvorfra han dimittertes 1927. Siden da har han vært bonde på Hedmark med avbrytelse av studieferder til England, Danmark, Tyskland, Sverige og Nederland, dels som stipendiat og dels på egen bekostning.

Da det nye tidsskrift for landbruket Norsk Jord ble startet, var han den selvskrevne redaktør. I den korte tid han har hatt å opparbeide dette på, har han ført det fram til uten tvil det beste landbrukstidsskrift som til no er utkommet i vårt land.

Operasjef Karl Aagaard Østvig.

Operasjef Østvig er født 17. mai 1889. Etter å ha tatt artium og gjennomgått krigsskolen, reiste han til Køln, hvor han i årene fra 1910 til 1914 studerte musikk, sang, teater, harmonilære o.s.v. — i alt 12 forskjellige fag. Allerede under studietiden i Køln sang Østvig på operaen der, bl. a. i «Bajazzo» og «Troll kan temmes». Siden reiste Østvig til Stuttgart og Wien, og under oppholdet her fikk han et smigrende tilbud om å gjeste Metropolitan, hvilket han imidlertid avslo.

Under verdenskrigen 1914—18 sang Østvig flere ganger for soldatene på Vestfronten, og for sin innsats her ble han dekorert. Videre har Østvig gjestet de fleste land i Europa samt Nord- og Sør-Amerika. Til slutt tok imidlertid heimlengselen overhånd, og for 10 år siden vendte han tilbake til Norge, hvor han for øvrig hadde hatt gjesteopptredener en rekke år. Her heime har han virket som iscenesetter ved en rekke teatre og er no operasjef ved Kringkastingen. Østvigs store drøm er opprettelsen av en fast operascene i Oslo, eller som han selv uttrykte det under en samtale forleden: Hvis ikke vi får opera, er krigen tapt for mitt vedkommende.

Dosent Th. Quelprud.

Thorvald Quelprud er cand. real. og universitetsstipendiat i raseforskning. No er han dosent i rasebiologi ved Universitetet.

Fung. filmdirektør Rygh Hallan.

Byråsjef Rygh Hallan er født i Øvre Eiker 28. september 1912. Han vokte opp i Drammen og Østfold, og tok eksamen artium i Fredrikstad 1931, juridisk embetseksamen 1937.

Etter kort praksis som advokatfullmektig gikk han over i journalistisk virksomhet, og har i de seinere år deltatt i ledelsen av en rekke utstillinger i inn- og utlandet. Bl. a. var han med og arrangerte den norske avdeling på Verdensutstillingen i New York 1939. Likeledes har han deltatt i ledelsen av utstillingen i Wien, Leipzig, Kønigsberg og Brussel.

Byråsjef Rygh Hallan har også foretatt en rekke studiereiser foruten i Skandinavia og Tyskland også til de fleste andre europeiske land, til Nord-Afrika, til USA og Canada. Siden filmdirektoratets opprettelse har han vært byråsjef her, og har flere ganger representert Norge under internasjonale filmkongresser.

Kapellmester Willy Johansen.

Kapellmester Willy Johansen er født i Oslo 14. november 1903. Allerede fra de tidligste barneår var Johansen meget interessert i musikk. Siden gikk han på Musikkonservatoriet, likesom han studerte komposisjons- og harmonilære med Fartein Val.

Johansen er foruten en meget skattet restaurantmusiker også kjent for sine tallrike konserter i Aulaen, hvor han gjorde seg bemerket med sine utmerkede fiolinsoli. Johansen har befattet seg med alle grener av musikken — like fra revy til klassisk opera. For tiden er han ansatt som avdelingssjef i Kringkastingen.

Grafikeren Olaf Willums.

Maler, grafiker og overlærer Olaf Willums er født i Porsgrunn 25. april 1886. Etter eksamen ved Skiensfjordens mekaniske fagskole, reiste han til Tyskland og studerte til ingeniør ved Technicum i Strelitz. I årene 1908—12 virket han som ingeniør og turbinkonstruktør hos Amme Giesecke Konnegen. Han kom så heim og ble elev ved Statens Kunstakademi i Oslo, og gikk over til raderklassen ved Statens Håndverks- og Kunstindustriskole. Fra 1919 har han vært overlærer i litografi- og tegnerklassen her.

Olaf Willums har utført en rekke kjente malerier, litografier og tresnitt. Han har fram gjennom årene holdt separatutstillinger i Oslo, København og London. Han var med på Jubileumsutstillingen 1914, og har stilt ut på Statens kunstutstillinger siden 1913. Etter offisiell innbydelse har han stilt ut i Firenze 1927, Philadelfia 1928, Chicago 1929. Han er representert i kobberstikksamlingene i Stockholm, Dresden, i British Museum, Victoria og Albert Museum, London, New York og i flere andre kjente samlinger.

I årene 1925—29 var han formann i Norske Grafikeres Forening og styremedlem i Norsk Forening for Grafikere.

Bibliotekar frøken Askerød.

Frøken Askerød kan i år feire 25 årsjubileum som bibliotekar, og av disse har hun i 10 år vært knyttet til biblioteket i Sarpsborg, som hun no er styrer av. Hun er kjent som en ivrig forkjemper for alminnelig opplysningsvirksomhet og spesielt biblioteksaken.

Teatersjef Berg-Jæger.

Teatersjef Berg-Jæger er født 1885 i Oslo. Etter akademisk utdannelse tilbrakte han en tid på reiser nesten hele verden rundt.

Så kastet han seg inn i journalistikken og var i noen år tilsatt i Morgenbladet. Ved siden av studerte han teater, med det for øye tilbrakte han således en tid ved Fahlstrøms Teater i Oslo. Dessuten studerte han musikk, mest klaverspill og teori hos Per Winge og var bl. a. Fritt Folks første musikkanmelder. Han har dessuten vært Kringkastingens første offisielle programsjef og en avholdt radiokåsør.

Da det nye styre overtok makten, ble

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

han først kinodirektør i Oslo for så halvannet år etter å bli forflyttet til Nationaltheatret.

Redaktør Lange.

Torstein Fredrik Lange er født i Gjøvik 3. januar 1886. Han er utdannet som journalist og er no redaktør og disponent av Vestoppland, var 1914—21 redaktør av Gjøvik Blad.

Bystyremedlem i Gjøvik fra 1915—22, stifter og formann i flere idrettsforeninger. Han er også flerårig formann i Opplandenes Bladeierforening, Norsk Presseforbund og varaformann i de norske provinsblads redaktørforening, styremedlem i Norsk Redaktørforening og formann i samme 1935—38.

Direktør Glasenapp.

Paul de Glasenapp er født 22. juli 1911 i Peter Hoff. Han tok artium 1930 og ble cand. philos. i 1931. Begynte i pressen samme år, idet han ble ansatt i NTB etter å ha skrevet en rekke artikler i norske aviser om politiske forhold, særlig angående kampen mot bolsjevismen. I NTB er han først fra 1931 ansatt i utenriksavdelingen og siden april 1940 som direktør.

Redaktør Arnt Rishovd.

Redaktør Rishovd er av bondeætt, født på Modum i Buskerud 26/10 1897. Artikkelskribent for forskjellige aviser gjennom en rekke år. Fast knyttet til pressen fra 1928, redaktør av Nasjonal Samlings riksorgan. Leder av Norsk Pressesamband. Medlem av presidiet i Union Nationaler Journalistenverbände.

Skuespiller Johan Hauge.

Johan Hauge er født 18. februar 1879 i Sokndal i Dalane, hvor hans foreldre var gårdbrukere. Faren var dessuten gruvebestyrer.

Etter eksamen fra Trondhjems tekniske skole 1898 gikk han til scenen og ble i år 1900 knyttet til Sekondteatret i Oslo. Her ble han imidlertid bare en kort stund og kom samme år til Bergens Theater. I 1903 flyttet han tilbake til hovedstaden idet han fikk engasjement ved Centralteatret. Bare 2 år etter bar det dog tilbake til byen mellom de 7 fjelle, og her kom han til å virke ved scenen i mange år. Årene 1924—26 var han sjef ved Trondhjems Teater, høsten 1928 ansattes han ved Det Nye Teater, og i 1937 ble han knyttet til «Masken». Senere har han gitt en rekke gjesteroller, bl. a. ifjor på Nationaltreatret. Fra i høst av er han fast knyttet til dette teater.

Han har spilt hovedrollene i en lang rekke av våre mest gedigne dramatiske verker, bl. a. hertug Skule i «Kongsemnerne», Paulus i «Læraren»„ byggmester Solness o. fl. a.

Medlemmene av Kulturrådet.

Medlemmer av kulturrådet: Fra venstre: Professor Adolf Hoel, professor Wilhelm Rasmussen, professor Søren Onsager, komponisten David Monrad Johansen, forfatteren Finn Halvorsen, direktør Leif Sinding, byarkitekt F. W. Rode og redaktør Johannes Knudsen.

Eyvind Mehle. Eiliv Trahaug. Alfred Hagn Åsmund Sveen. Rygh-Hallan. Anders Beggerud. Olav Heggstad. M. M. Langballe.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Crawfurd-Jensen.

Herm. Harris Aall.

Birger Meidell.

O. Borgedal.

Hans Skarphagen.

Thordar Quelprud.

Henrik L. Selberg.

Lars Erlandsen.

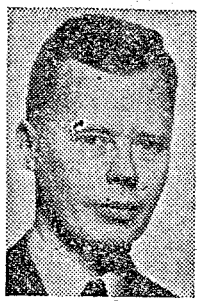
Gudmund Schnitler

H. Egenes Lund.

Paul Glasenapp.

Torstein Lange.

Dehlie-Laurantzon.

Arnt Rishovd

Ivarson.

R. Matheson-Bye.

Olaf Willums.

Harald Damsleth.

Jim Johannessen

Willy Johansen.

K. Aagaard Østvig.

Ragnh. Prestgaard.

Essendrop.

Fru Dina Stave.

Berg-Jæger.

Johan Hauge.

Kristen Gundelach.

Gunnar Stenersen.

Frøken Askerød.

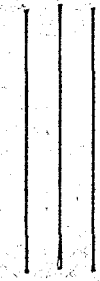

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

TELEGRAFVERKET

Telegram

TD 187 OSLO 041489 29/27 28/10 1130 STATS =

REDAKTØR JOHANNES KNUDSEN

DAGSPOSTEN TRONDHEIM =

L.nr.

Inn				Ut		
over	19	kl.	av	til	kl.	av

DE BES OVERVÆRE STATSBEGRAVELSEN HER LØRDAG STOP

INNKVARTERINGEN MAA DE SELV ORDNE STOP VED ANKOMSTEN

HENVEND DEM OMGAAENDE TIL BYRAASJEF VOLD =

KULTURDEPARTEMENTET + +

Byråsjef Vold, Kulturdept. Oslo

Möter til uniformerande lördag kl. 10

Johannes Knudsen

Bl. nr. 23 a. E. Sem A/s. 1942.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

INSTITUTT FOR NORSK
OKKUPASJONSHISTORIE

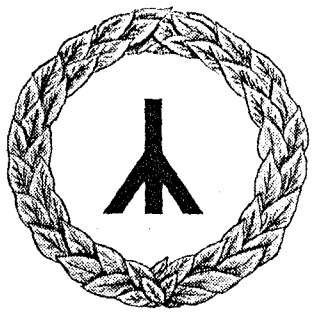

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

INSTITUTT FOR NORSK
OKKUPASJONSHISTORIE

I anledning av

MINISTER LUNDES OG FRUES
BORTGANG

bør vi Dem være tilstede ved statsbegravelsen i Trefoldighetskirken i Oslo lørdag 31 okt. kl. 13. Dette kort gir adgang til reservert plass som må være inntatt senest kl. 12.45.

KULTUR- OG
FOLKEOPPLYSNINGSDEPARTEMENTET

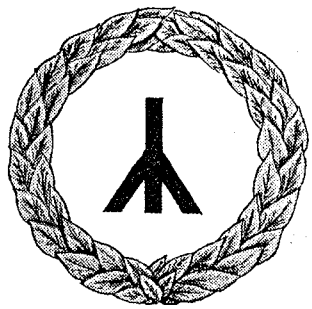

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

MINISTER DR. GULBRAND LUNDES
OG FRU MARIE LUNDES
BEGRAVELSE

LØRDAG 31 OKT.

1942

TREFOLDIGHETSKIRKEN I OSLO

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

«Våren». Edv. Grieg.

Salme 848.

Biskop i Oslo, Frøyland, taler.

Salme 203.

— — —

Jordfestelsen.

«Den store hvite flokk ....».

«Hjertesorg». Edv. Grieg.

Medvirkende Willy Johansens strykeorkester. Operasanger Albert Westvang. Organist Waldemar Alme

FØR TALEN

Lykksalig, lykksalig
hver sjel som har fred!
Dog ingen kjenner dagen
før solen går ned.

Lykksalig dog sjelen
som eier Guds fred
Skjønt ingen kjenner dagen
før solen går ned!

På jorden ei lever
så salig en sjel
at lykken jo kan skifte
fra morgen til kveld.

Guds barn kan seg glede
som blomsten ved gry,
skal selv de liggé knust
under åftenens sky.

Lykksalig, lykksalig
hver sjel som har fred!
Guds fred er sjelesolen
som aldri går ned.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

ETTER TALEN

I Jesu namn
Me stemna fram til himmelhamn.
Med Krist um bord
Me styra yver livsens fjord.
Når han er med
Me fara i Guds fred.

I tyngste trong
Til himmels stig da upp vår song.
Der styrer han
Som all vår vande venda kann
Og snu vår gråt
Til song og sigers låt.

Sjå upp og tru
På Gud igjenom gråt og gru!
For trui kann
Deg bera gjenom eld og brand.
Um allting brest
Di tru til honom fest!

Sjå upp og bed!
So sender Herren deg sin fred,
So hjarta er
Alt stilt og sælt i striden her
Og veit so visst
Du sigrar då til sist.

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET
J.nr. 3462/42. II.1.
SH/SSU

Herr redaktør Johannes Knudsen,

Trondheim.

De innkalles herved til møte i Kulturrådet onsdag den 25. november Kl. 14.30.

Møtet blir holdt på ministerens kontor i Kultur- og folkeopplysningsdepartementet, Nytorget 2, V.

O s l o, 21. november 1942.
Ekspedisjonssjefen for Kulturavdelingen.

Sigvat Heggstad

Herr ekspedisjonssjef Sigv. Heggstad,
Kultur- og folkeopplysningsdepartementet,
O s l o.

23/11 42

Under henvisning til telefonsamtalen i dag tillater jeg meg å meddele at jeg ikke kan delta i Kulturrådets møte onsdag. Jeg har avtale med fylkesmann Kvadsheim om et meget viktig møte i Molde, og da det er såpass mange som skal delta i dette møte, kan jeg ikke få det avlyst i tide. Jeg må således renonsere på Kulturrådets møte onsdag, men ber om gjennom Dem å få referat av de saker som blir behandlet der.

Heil og sæl

Johannes Knudsen.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Lillestrøm 26/10 - 1942.

Hr.
redaktør Knudsen.

Sender medfølgende en liten orientering
om en del av krigsskueplassen i øst.

Motta min
beste gratulasjon med valget som
medlem av kulturtinget. Når det
blir mer arbeidsro i landet, må det
bli en overordentlig interessant oppgave.

Med hilsen, Deres forbundne

T. Aamland.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Oversendes uten følgeskriv fra
KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGSDEPARTEMENTETS KULTURKONTOR

Møtebok:

Det første kulturrådmøte ble holdt på ministerens kontor i Kultur- og folkeopplysningsdepartementet onsdag den 25. november 1942 kl. 15. Alle Kulturrådets medlemmer var til stede uten representanten for pressen, Johannes Knudsen, Trondheim, som hadde meldt forfall. Minister Skancke ledet møtet; ekspedisjonsjef Heggstad gjorde tjeneste som sekretær.

Følgende saker forelå til behandling:

1. Spørsmål om lønninger til medlemmene.

Saken ble utsatt til et seinere møte.

2. Om forholdet til de forskjellige kunstnerorganisasjoner.

Det ble en mer alminnelig diskusjon om spørsmålet. David Monrad-Johansen mente at man burde betrakte den tidligere musikerkomite som framleis eksisterende, således at denne fikk seg forelagt søknader om musikerstipend som før. Når så denne komiteen hadde gitt sin innstilling, kunde Kulturrådets representant få den forelagt for seg. Finn Halvorsen uttalte i tilslutning hertil at også Den norske Forfatterforenings litterære råd burde få behandle forfatterstipendene i første hand.

Ministeren så gjerne at en fulgte denne linje. Han mente at det no var påkrevd at det fra N.S. side ble bygget bruer over til de andre for å få tillit utadtil. Innledningen hertil bør naturlig gjøres fra departementets side, og Kulturrådet var i så måte det rette forum.

Under denne sak berørte også ministeren de underordnede norske administrative organers direkte forbindelse med underordnede organer hos de tyske myndigheter. En slik praksis må en søke avviklet således at norske institusjoner som f.eks. får direkte pålegg fra tyske myndigheter, må anmode om at henvendelsen blir

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

gjort gjennom vedkommende regjeringsdepartement. Først da kunde en få kontroll med hva som måtte ansees behandlet på regulær måte av de tyske myndigheter, noe som det ofte er vanskelig å få klarhet i no.

Den videre behandling av spørsmål under punkt 2 ble utsatt.

3. Om dekorasjon av Oslo rådhus.

Ministeren refererte de foreliggende dokument. Det ble en del diskusjon om saken med innlegg av professor Rasmussen, direktør Onsager, byarkitekt Rode m. fl. Det ble sterkt påtalt at ordføreren hadde oppløst den utsmykningskomite som departementet hadde godkjent med påtegningskriv av 15. mars 1941, og som bestod av Oslo bys ordfører, Fritz Jenssen (formann), maleren Per Deberitz og professor Wilhelm Rasmussen. Man diskuterte spørsmålet om supplering av komiteen med nye representanter for billedhogger- og malerkunst, men det viste seg vanskelig å finne kvalifiserte folk som måtte være villige.

Rådet enedes om å tilrå at departementet skrev til Oslo kommune og uttalte at man anså oppløsningen av komiteen for uheldig. I steden for å gå til oppnevning av en ny komite, anså rådet det tilstrekkelig at rådets medlemmer, professor Rasmussen og direktør Onsager får i oppdrag - så utførlig som mulig - å uttale seg om de punkter som er nevnt i finansrådmannens skriv av 10/7 1942, etterat rådet samlet har foretatt en befaring i rådhuset.

4. Lov om rett til å drive kunstskoler.

5. Melding om gjennomføring av lov om salg av malerier m.v.

6. Nasjonalparken i Borre.

7. Om gravsted for Christian Sinding.

8. Professor Hoel ønsket etterlyst hva der var foretatt med hensyn til de stener fra forskjellige deler av landet som skulde innmures i rådhuset, og som var innsamlet av ham etter oppdrag.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

De under 4 - 7 nevnte saker ble utsatt til et seinere møte.

Møtet slutt kl. 16.45.

Alle gode ønsker for
julen og det nye år!

Heil og Sæl

Ryktinglesam

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET

Ekspedisjonsjefen for Kulturavdelingen.
J.nr. 249/43. II.1.
SH/SSU

Herr redaktor Johannes Knudsen,
Trondheim.

De innkalles herved til møte i Kulturrådet fredag den 5. februar kl. 14.

Møtet blir holdt på ministerens kontor i Kultur- og folkeopplysnings-departementet, Nytorget 2, V.

O s l o, 28. januar 1943.

Sigvat Heggstad

Sigvat Heggstad

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

S a k l i s t e
til
Kulturrådmøte den 5. februar 1943.

1. Melding om at lov om formidling av kunstner- og artistengasjement er vedtatt.
2. Dekorasjon av Oslo rådhus.
3. Om gravsted for Christian Sinding (Rasmussen).
4. Nytt monument på Stiklestad, etter forslag fra fylkesmann Eggen.
5. Om partoutkort til filmforestillinger i Oslo (Sinding).
6. Propaganda i filmen (Sinding).
7. Om utsmykning av Jernbanetorget.
8. Grieg-jubileet. 15/6
9. Nasjonalparken i Borre.
10. Lov om rett til å drive kunstskoler.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Viktige saker fore i Kulturrådet.

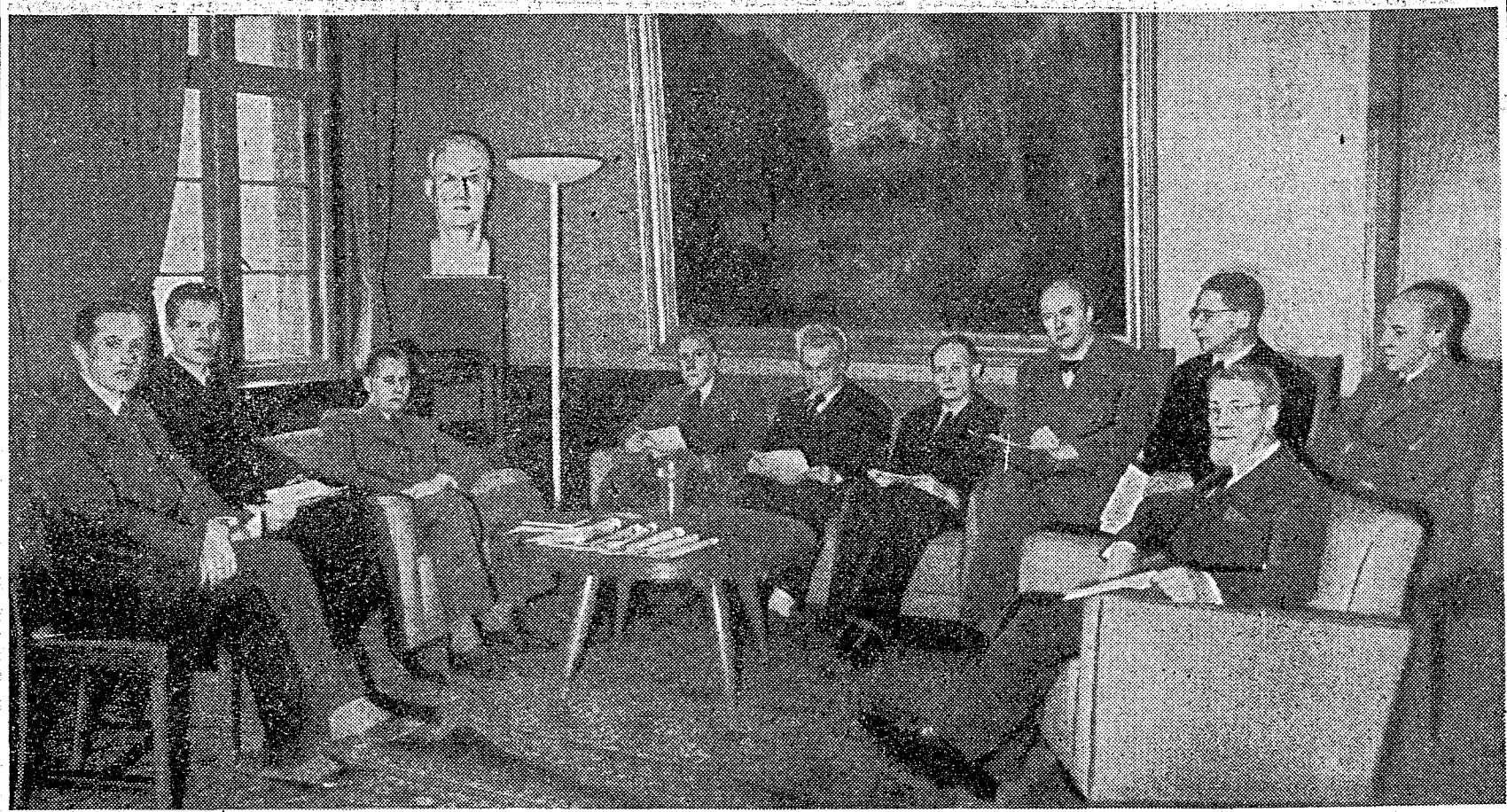

Fra Kulturrådets møte i går. Fra venstre professor Onsager, byarkitekt Rode, minister Fuglesang, direktør Sinding, professor Rasmussen, Finn Halvorsen, David Monrad Johansen, redaktør Johannes Knudsen, ekspedisjonsjef Heggstad og i forgrunnen prorektor Adolf Hoel. (Fot. Aftenposten.)

Kulturrådet var sammenkalt til sitt første møte under minister Fuglesangs forsæte i Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet i går middag. En rekke saker av stor interesse var oppe til behandling, således den kunstneriske utsmykning av Rådhuset, spørsmålet om autorisasjon av engasjementsbyråer for kunstnere og artister, fordelingen av kinokortene, nytt monument på Stiklestad, Christian Sindings gravsted på Vår Frelsers gravlund, billedhogger Ørnulf Basts skulptur på Jernbanetorget og endelig forberedelsene til Evard Griegs hundre-års jubileum den 15. juni. Kulturrådets innstilling i disse saker blir ekspedert til ministeren med det første, og nytt møte i rådet er berammet til omkring midten av måneden.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

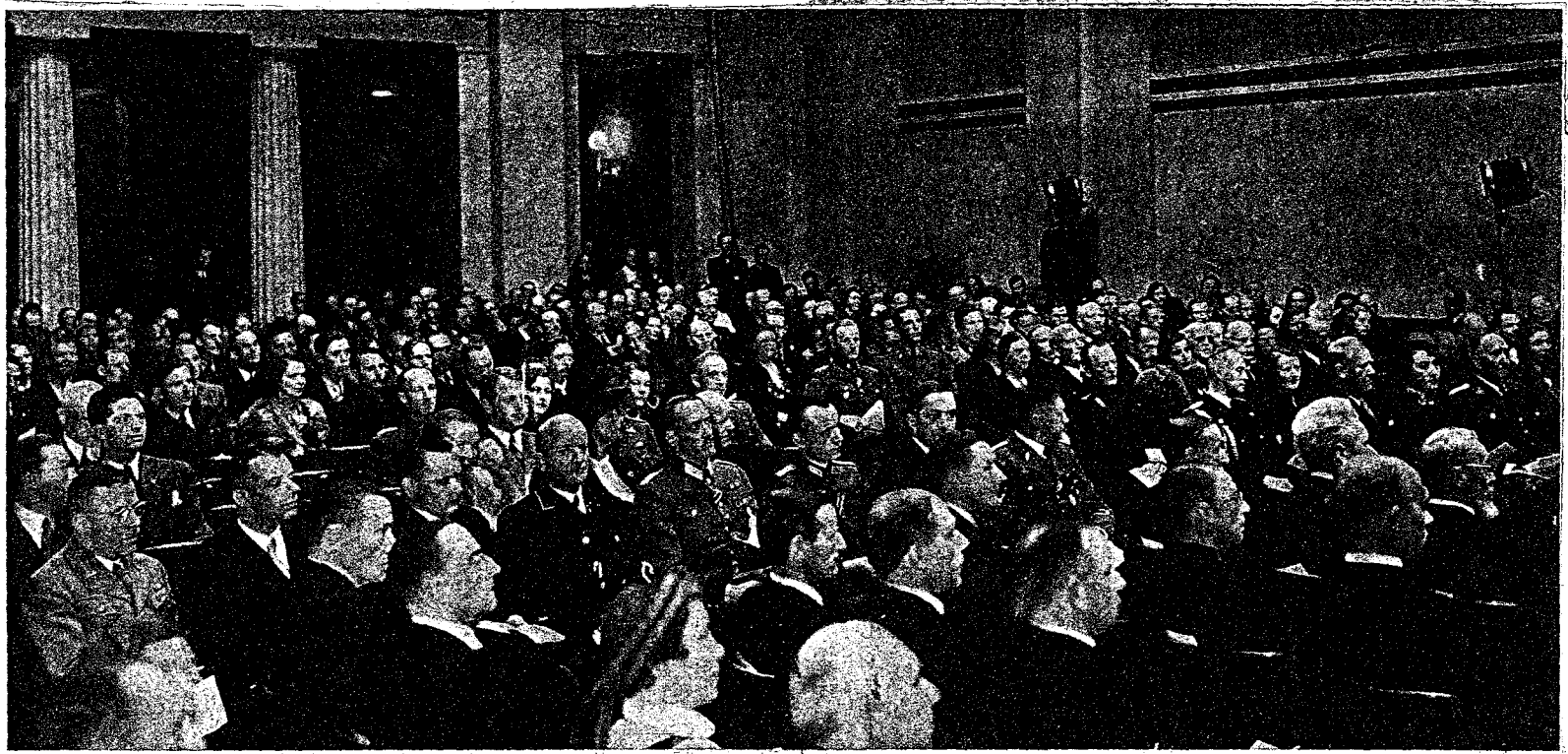

En del av forsamlingen ved Kulturmøtet i Universitetets Aula, lørdag, den 26. septbr. 1942. NS Fører sees tilhøyre.

Ausschnitt aus dem Kulturtreffen in der Aula der Universität am Sonnabend, den 26. September 1942. Den NS Führer sehe

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Møtebok:

Det andre kulturrådmøte ble holdt på ministerens kontor i Kultur- og folkeopplysningsdepartementet fredag 5. februar 1943 kl. 14. Alle Kulturrådets medlemmer var til stede. Minister Fuglesang ledet møtet; ekspedisjonsjef Heggstad gjorde tjeneste som sekretær.

Følgende saker forelå til behandling:

1. Om lov av 14. januar 1943 om formidling av kunstner- og artistengasjement.

   Sekretæren gav en kort melding om loven og dens oppgave.

2. Kunstnerisk utsmykning av Oslo rådhus.

   Direktør Onsager hadde gitt en meget utførlig bedømmelse av malernes arbeid i rådhuset, datert 11. januar d.å. Direktøren leste den opp selv. Utredningen endte etter en temmelig skarp kritikk spesielt over Storsteins og Per Kroghs arbeid med følgende konklusjon: "Som helhet mener jeg dog vi har grunn til å være fornøyd med disse veggmaleriene, som sammen med den vellykkede skulptur vil komme til å pryde vårt rådhus på en verdig måte. Og det vilde etter min mening være blamerende både for Kulturrådet og partiet å stille seg hindrende i vegen for utførelsen."

   Deretter refererte professor Rasmussen sin uttalelse av 21. desember f.å. som endte således: "Jeg kan derfor ikke se noensomhelst rimelig grunn til at arbeidet stanses, men finner tvert om at der er all grunn til å fremme det for full kraft. Her må også erindres at dette arbeide er blitt overdratt disse kunstnere etter konkurranser som har stått åpne for samtlige norske billedhoggere og etter bedømmelse av en allsidig sammensatt jury hvor også en dansk og en svensk billedhogger har vært representert. Det skulde i det hele tatt synes innlysende at seierherrene i disse konkurranser må ha rett til å få fullføre sitt verk i fred og i samsvar med sine respektive kontrakter." Saken ble gjenstand for alminnelig drøfting, og rådet sluttet seg enstemmig til den konklusjon de sakkyndige var kommet til. Det ble vedtatt å sende de

Stiftelsen norsk okupasjonshistorie

sakkyndiges uttalelser til Oslo kommune sammen med departementets ekspedisjon.

3. Om gravsted for Christian Sinding.

Professor Rasmussen redegjorde for saken og framholdt at det burde reises et enkelt minnesmerke på Vår Frelsers gravlund, hvor det burde søkes om plass for hans aske. Det var enighet om at departementet skulde gjøre henvendelse til kirkeverger

4. Nytt monument på Stiklestad.

Kulturrådet var enig i at det måtte reises et mer verdig minnesmerke på Stiklestad. Det burde imidlertid ses i forbindelse med Stiklestad kirke og dens omgivelser. Saken skulde undersøkes nærmere.

5. Om partoutkort til filmforestillinger i Oslo.

Kulturrådets medlem for film, herr direktør Sinding, fikk ordet til en utredning om forholdet med utdeling av partoutkort til kinematografene i Oslo. Innenriksdepartementet har foretatt en vilkårlig og hardhendt innskrenkning som Sinding mente vare i høy grad til skade for filmproduksjonen. Det var særlig ille at en rekke filmfolk og skuespillere var berøvet sine kort. Innskrenkning av kort til pressen hadde medført at kinoanmeldelse hadde opphørt.

Sinding beklaget seg over at denne beskjæring var foretatt uten at saken hadde vært forelagt for filmsakkyndige instanser.

Halvorsen talte for at samtlige skuespillere burde få adgang til partoutkort.

Formannen lovet å ta opp saken.

6. Propaganda i filmen.

Sinding mente at tiden ikke no var inne til å la partipropagandafilm gå som alminnelig film.

Formannen fant ikke saken så betenkelig, hvorfor den som et eksperiment kunde forsøkes oppført som ordinær kino-

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

forestilling. Filmen "Unge viljer" som formannen anså som en virkningsfull propagandafilm, måtte kunne forsøkes noen dager på en kino.

7. Jernbanetorgets utsmykning.

Professor Rasmussen leste opp sin uttalelse av 30. januar i år som konkluderte med at billedhogger Bast måtte få fortsette med arbeidet med tanke på en alternativ løsning, nemlig å plasere fontenen på den avgrensede plass mellom Karl Johans gate og Amerikalinjens gård.

Arkitekt Rode mente at det vilde være meningsløst å arbeide videre med fontenen før spørsmålet om regulering av Østbanestrøket var løst. Han syntes også at fonteneutkastet var mislykket. Billedhoggeren burde i sin tid få i oppdrag å arbeide ut et nytt utkast til fontene for Amerikalinjens gård, når reguleringssaken var avgjort, antakelig i løpet av sommeren eller høsten.

Saken skulde tas opp på et nytt kulturrådsmøte.

8. Grieg-jubileet.

David Monrad-Johansen uttalte at det burde legges stort an og forberedes som offentlige festligheter i samarbeid med musikkselskapene i de større byene.

Det ble besluttet at saken skulde tas opp til nærmere behandling på neste møte i rådet.

9. Nasjonalparken i Borre.

Sekretæren redegjorde for sakens stilling, og det var enighet om at det under de nuværende forhold ikke lot seg gjøre å forsere en plan om et storanlegg i forbindelse med kongegravene.

Det ble uttalt at formannen ut på våren skulde foreta en befaring på stedet sammen med nasjonalparkens tilsynskomité.

10. Lov om rett til ådrive kunstskoler.

Etter et par merknader fra Rasmussen og Onsager

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

om utdanningsforholdene for kunstnere, ble saken ikke tatt opp.

Utenfor saklista:

a) David Monrad-Johansen tok opp spørsmålet om et professorat i musikk for Sylou-Creutz. Formannen vilde ha hans uttalelse skriftlig. Monrad-Johansen lovet å gjøre det,

b) Halvorsen reiste spørsmålet om lønningene for rådets medlemmer. Det var enighet om at hvert medlem burde ha kr. 300.- måneden. Ministerpresidenten hadde også funnet det rimelig. Departementet skulde inngå til Finansdepartementet med forslag om det.

c) Johannes Knudsen vilde gjerne ha en mer utførlig instruks for sin virksomhet som pressens representant i Kulturrådet. Hans forhold i den egenskap til Pressedirektoratet var uklart.

Sekretæren fant det ønskelig at de respektive medlemmer selv kom med forslag til korrigering av instruksen etter de erfaringer de hadde.

Nytt møte ble fastsatt til fredag 19. februar kl. 14.

Møtet hevet kl. 17.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

S A K L I S T E

til

Kulturrådmöte den 19. februar 1943, kl. 14.

1. Grieg-jubileet (D. Monrad-Johansen).

2. Om kontroll med innförsel av dårlig billedkunst fra utlandet (Onsager).

3. Om utlån av malerier fra Nasjonalgalleriet til offentlige kontor (Onsager).

4. Spörsmål om utgivelse av heimsatdlære for skoleungdom m.v. (Hoel).

5. Nytt monument på Stiklestad (Knudsen).

6. Om N.S. Pressefolkenes organisasjonsmessige stilling og pressens stilling i dag og i framtiden (Knudsen).

7. 300 års-jubileet for boktrykkerkunstens innföring i Norge (1643).

8. Kulturrådets lönninger.

9. Interpellasjon fra arkitekt Rode: "Staten - Kulturdepartementet - Kulturrådets mulighet for å öve innflytelse på den kulturelle utvikling."

Stiftelsen Norsk Okkupasjonshistorie

Møtebok:

Det tredje kulturrådmøte ble holdt på ministerens kontor i Kultur- og folkeopplysningsdepartementet fredag den 19. februar 1943, kl. 14. Alle Kulturrådets medlemmer var tilstede. Minister Fuglesang ledet; ekspedisjonssjef Heggstad gjorde tjeneste som sekretær.

Følgende saker forelå til behandling:

1. Griegjubileet.

David Monrad-Johansen redegjorde for jubileets betydning og det ble drøftet forskjellige tilstellinger og tiltak i samband med jubileet.

Det ble besluttet at departementets propaganda-avdeling skulde ordne med hele jubileet i samråd med kulturavdelingen.

2. Om kontroll med innførsel av dårlig billedkunst.

Onsager gav en kort redegjørelse om saken. Det ble framholdt at valutaen no la hindringer i vegen for større innførsel, men det var en fare som når som helst kunde dukke opp igjen.

Det ble vedtatt at departementet skulde la saken undersøke og i tilfelle konferere med Handelsdepartementet om forholdsregler.

3. Om utlån av malerier fra Nasjonalgalleriet.

Det ble bestemt at utlån fra Nasjonalgalleriet ikke måtte finne sted uten ministerens personlige samtykke.

4. Spørsmålet om utgivelse av heimstadlære for skoleungdom m.v.

Saken ble utsatt.

5. Stiklestad-minnet.

Knudsen redegjorde for stillingen. Minisiteren uttalte at selve den store regulering av området om kirken og det nuværende minnesmerke fikk utstå. Det det no gjaldt om, var å få et værdig

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

norsk minnesmerke i steden for det danske som stod der. Rasmussen uttalte at tiden ikke tillot noen konkurranse om minnesmerke. Det mest verdige og det som vilde høve best, var å reise en kraftig bautastein på stedet. Ministeren var enig i det, og gikk ut fra at Rasmussen tok på seg dette arbeid.

Arkitekt Rode var ikke fornøyet med at arkitekt Holmgren hadde fått i oppdrag å arbeide ut planer for reguleringen. Han mente det videre arbeid måtte forbeholdes arkitekter som var medlemmer av Norges Arkitektforbund.

6. Om N.S. pressefolkenes organisasjonsmessige stilling og pressens stilling idag og i fremtiden.

Saken ble utsatt.

7. 300-års jubileet for boktrykkerkunstens innføring i Norge.

Det ble referert brev fra Nasjonal Samlings Rikspropagandaledelse med forslag om at jubileet ble feiret med en minneutstilling etter nærmere angitte retningslinjer.

Rådet var enig i at en minneutstilling blir holdt, med den tilføyelse at også bokkunsten burde være representert. Det forutsattes at utstillingen ble arrangert av Rikspropagandaledelsen i nøye samarbeid med departementets litteratur- og bibliotekkontor.

8. Kulturrådets lønninger.

Sekretæren meldte at det var skrevet til Finansdepartementet med forslag om en årlig godtgjørelse av kr. 3.600,- pr. medlem.

9. Interpellasjon fra arkitekt Rode: "Staten - Kulturdepartementet - Kulturrådets mulighet for å øve innflytelse på den kulturelle utvikling".

Saken ble utsatt til behandling på et seinere møte. Rodes

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

skriftlige utredning skulde sendes alle rådsmedlemmene.

Møtet slutt kl. 16[30].

S a k l i s t e

til

Kulturrådsmøte den 28. mai 1943, kl. 14.

1. Interpellasjon fra arkitekt Rode: "Staten - Kulturdepartementet - Kulturrådets mulighet for å øve innflytelse på den kulturelle utvikling".
2. Nytt monument på Stiklestad. Melding fra professor Rasmussen.
3. Om utgivelse av en norsk skuespillantologi (Halvorsen).
4. Fortegnelse over kunstnere som har emigrert m.v. (Halvorsen).
5. Røros bergstads jubileum (Rode).
6. Kulturrådets lønninger.
7. Kulturrådets papirark.
8. Interpellasjon om "Kulturlivets representanter og den offentlige representasjon".(Halvorsen).
9. Nasjonalgalleriets utvidelse (Onsager).
10. Kunstakademiet i Sandvika (Onsager).

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET

Stiftelsen norsk okkupasjonshistorie

Møtebok: KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGSDEPARTEMENTETS KULTURRÅD

Det fjerde kulturrådmøte ble holdt i Kultur- og folkeopplysningsdepartementet, Pressedirektoratets møterom fredag den 28. mai 1943 kl. 14. Av rådets medlemmer hadde David Monrad-Johansen og Johannes Knudsen forfall. Ekspedisjonsjefene Viig og Klevenberg var tilstede. Minister Fuglesang ledet møtet; ekspedisjonsjef Heggstad gjorde tjeneste som sekretær.

Følgende saker forelå til behandling:

1. "Kulturlivets representanter og den offentlige representasjon".

Finn Halvorsen redegjorde for saken i steden for redaktør Knudsen, som var forhindret fra å møte. Det hadde vakt almminelig misnøye blant Kulturrådets medlemmer at kulturlivets menn ble så tilsidesatt ved offentlige tilstellinger. Det var hverken Staten eller N.S.partiet verdig at landets ledende menn på åndslivets område ble plasert etter en rekke underordnede funksjonærer i offentlige stillinger. Ved offentlige festforestillinger var de gjentagende ganger blitt plasert så langt bak at de vanskelig kunde følge med i hva som foregikk, og de satt der med den følelse at de langt fra var velsette gjester, men at de var tatt med for at de ikke kunde helt ignoreres. Halvorsen mente at kulturlivets menn var en så viktig faktor i hele samfundslivet og var i virkeligheten nasjonens ansikt utetter, at stat og parti bare hedret seg selv med å gi de betydeligste og almennt anerkjente av dem hedersplasser ved offentlige arrangements, uansett om de hadde en offentlig stilling eller ikke.

Ekspedisjonsjef i Propagandaavdelingen, Klevenberg, omtalte vanskelighetene med å finne en rettferdig fordeling av plassene, og vilde gjerne vite i hvilken rangordning kunstnerne skulde settes.

Onsager sluttet seg til Halvorsen og påtalte et par personlige tilsidesettelser han hadde vært ute for, således ved

Stiftelsen Norsk Ekkapasjonshistorie

selve den nyreisingsutstilling som ble holdt på hans eget museum, Nasjonalgalleriet.

Klevenberg innrømmet at det noen ganger på grunn av mindre øvet personale hadde vært begått flere beklagelige feil.

Ministeren var stort sett enig med Halvorsen og framholdt sterkt at en ved innbydelsene måtte ta omsyn til personlighetene. Det kunde ikke være tale om å innordne dem i noen rangordning.

Ekspedisjonsjef Klevenberg fratrådte.

2. Interpellasjon fra arkitekt Rode: "Staten - Kulturdepartementet - Kulturrådets mulighet for å øve innflytelse på den kulturelle utvikling."

Byarkitekt Rode viste til sin utførlige skriftlige redegjørelse av 18. februar i år, som var sendt i gjenparter til alle medlemmene i rådet. Han la videre fram et utkast til ny instruks for rådet, som ingen av rådets medlemmer hadde hatt noen merknad å gjøre til.

Ministeren var enig i at rådet fikk en mer utførlig instruks, men hevdet at Kultur- og folkeopplysningsdepartementet under den ansvarlige minister var landets høgste kulturelle instans, ikke Kulturrådet, som nevnt i utkastet. Han framholdt at det også måtte tilligge ministeren å avgjøre hvilke saker som skulde forelegges Kulturrådet.

Ministeren vilde ha utarbeidet et nytt utkast til instruks og forelegge rådet.

3. Nytt monument på Stiklestad.

Direktør Rasmussen redegjorde for den befaring han hadde deltatt i på Stiklestad den 7. mai sammen med fylkesmann Eggen, byråsjef Tveito, ordføreren i Verdal, herr Wold og Kulturrådets medlem, redaktør Johannes Knudsen. Etter det møtet fikk Rasmussen i oppdrag å flytte det gamle Stiklestadmonumentet og reise et nytt, og dessuten fikk han i oppdrag å lage en samlet plan for

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

hele anlegget. Rasmussen opplyste at han var gått i veg med å løse oppgaven.

Byarkitekt Rode la fram et brev av 3. mai fra Norges Arkitektforbund, som finner at det er mange grunner som taler for at Norges Arkitektforbund får i stand en idékonkurranse i samarbeid med billedhoggerne, og det mente Rode kunde la seg ordne både praktisk og raskt i løpet av et par måneder.

Rasmussen gjorde merksam på behandlingen av saken i kulturrådmøte den 19. februar, hvor det var enighet om at det på grunn av den knappe tid, ikke kunde være tale om noen konkurranse, og at han hadde fått i oppdrag å ordne med et nytt monument. Hvis det skulde være en engere konkurranse på dette tidspunkt, måtte han betrakte seg som løst fra det oppdrag han hadde fått, således at saken no gikk over til Norges Arkitektforbund.

Han beklaget også at det var slått stort opp i Trondheimspressen etter befaringen på Stiklestad at han hadde fått i oppdrag å forestå arbeidet. Offentliggjørelsen skjedde uten hans vitende, og han mente at enhver offentliggjørelse burde ha vært utsatt til saken hadde vært behandlet av departementet.

Ministeren uttalte seg i tilslutning til arkitekt Rode og mente en fikk forsøke med en engere idékonkurranse blant forbundets medlemmer.

4. Om utgivelse av en norsk skuespillantologi.

Finn Halvorsen redegjorde for saken og mente at det var meget om å gjøre nettopp no å vise verden at Norge hadde en lang tradisjon på dramatikkens område fra Holbergs tid til våre dager og ikke bare enkelte tropper, som folk har lett for å tro.

Ministeren uttalte at departementet vilde foreta nærmere undersøkelser om utgivervirksomheten og økonomien for tiltaket.

5. Fortegnelse over kunstnere som har emigrert m.v.

Halvorsen beklaget at pressen enno ikke hadde fått seg tilstillet lister over kunstnere som under de noværende forhold

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

ikke måtte omtales eller omtales med varsomhet som uvillig innstilt overfor den nye tid. Forsamlingen hadde likevel hatt den fordel at en no kunde la være å sende ut noen liste over sånne som burde omtales med varsomhet. En slik liste vilde uvilkårlig sette vondt blod blant kunstnerne og vanskeliggjøre samarbeidet.

6. Røros bergstads jubileum.

Byarkitekt Rode la fram et brev til Kulturrådet, datert 18. mai om saken. Her foreslåes at det blir oppnevnt et utvalg som består av en representant for Kultur- og folkeopplysningsdepartementet, en representant fra Røros by og en representant fra Norges Arkitektforbund, for på kortest mulig tid å framlegge en plan for hva det kan gjøres for å bevare Røros by som et gammelt kulturminne.

Ministeren opplyste at det forelå en søknad fra ordføreren i Røros om utgiving av Røros-frimerke, og det vilde bli sett på med all mulig velvilje. Dessuten var det iår bevilget kr.24.000,- til Rørosmuseet og Riksantikvariatet hadde under arbeid planer om bevaringen av de mange fredede bygninger i byen. Opptaket til en ny komité burde komme fra kommunen, som no var i fullt arbeid med å forberede jubileet.

7. Kulturrådets lønninger.

Sekretæren opplyste at den enno ikke hadde fått svar fra Finansdepartementet.

Ministeren lovet å ta seg av saken.

8. Kulturrådets papirark.

Godkjent med noen rettelser.

9. Nasjonalgalleriets utvidelse (Onsager).

Ble utsatt til et seinere møte.

10. Kunstakademiet i Sandvika (Onsager).

Ble utsatt til et seinere møte.

Møtet slutt kl. 16^{30}.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET

J.nr. 1778/43 II.1.
SV/EIH

Kulturrådets medlem for presse,
herr redaktør Johs. Knudsen,
"Dagsposten",
Trondheim.

Det meddeles herved at Finansdepartementet i brev av 7.ds. har samtykket i at godtgjøringen til medlemmene av Kulturrådet forhøyes fra kr. 1.200,- pr. år til kr. 3.600 fra 1. januar 1943.

Deres tilgodehavende blir da slik:

1/10	- 31/12-1942	- 3 mnd. a kr.	100,-	kr. 300,-
1/1	- 30/6 -1943	- 6 " " "	300,-	" 1.800,-
				kr. 2.100,-

Beløpet vil bli tilvist på anmodning. Begjæring om dette må være kommet hertil innen 22. ds.

Oslo, 12. juni 1943.
Etter fullmakt:

Sigvar Heggstad

Hansdaalholm

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET

II.J.nr.2281/43 1.
/EIH

Herr redaktør Johs. Knudsen,
Trondheim.

De innkalles herved til møte i Kulturrådet onsdag den 11. august kl. 14.

Møtet blir holdt i Pressedirektoratets konferanserom, Kultur- og folkeopplysningsdepartementet, Nytorget 2,IV, Oslo.

Oslo, den 4. august 1943.

Sigvat Hegstad

Ekspedisjonssjefen for Kulturavdelingen.

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET

Jnr. 5444. I.1.

Herr redaktør Johs. Knudsen,
"Dagsposten",
Trondheim.

Vedlagt oversendes:

./. 1) Sakliste for møte i Kulturrådet førstkommende onsdag den 11. august kl. 14.

./. 2) Utkast til ny instruks for Kulturrådet.

Oslo, den 7. august 1943.

Odd Viig

Odd Viig.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Møtebok.

Det 5. møte i Statens Kulturråd ble holdt i Kultur- og Folkeopplysningsdepartementets pressedirektorats møterom onsdag den 11. august 1943 kl. 14. Alle rådets medlemmer var tilstede. Minister Fuglesang ledet møtet; ekspedisjonssjef Viig gjorde tjeneste som sekretær.

Innledningsvis omtalte Onsager den militære beslagleggelse av Kunstnernes Hus, som han mente det no kunde være mulig å få opphevet, da en hadde erfart i erfaring at visse forandringer hadde funnet sted med hensyn til anvendelsen. Ministeren erklærte seg enig i at det var grunn til å gå inn for at denne beslagleggelse ble opphevet. Onsager nevnte videre at det kunde være å anbefale at de billedende kunstnere fikk tilbake sin innflytelse over Statens Kunstnerfond. Ministeren kunde ikke gå med på at departementet gav avkall på kontrollen over dette fond, men mente at det på den ene eller annen måte måtte søkes etablert det best mulige samarbeid med de billedende kunstnere i saker vedrørende fondet.

Møtets sakliste omfattet følgende saker:

lling av Kulturtinget:

Halvorsen refererte sitt skriv av 8. juli d.å. til Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet, hvor han gikk inn for den oppfatning at Kulturtinget ikke burde sammenkalles i år, da forhandlinger under et slikt ting meget lett kunde komme til å skjerpe det politiske motsetningsforhold. Dertil kom at det på litteraturens og teatrets områder ikke forelå noen bestemt sak som var av den art at det var nødvendig eller ønskelig å forelegge den for et samlet kulturting. Alle rådets medlemmer avgav deretter uttalelse om spørsmålet. Knudsen gikk inn for at Kulturtinget burde innkalles av hensyn til tingets medlemmer som ventet å bli innkalt, og av hensyn til den betydning en kulturtingsesjon kunde få for det konstruktive politiske arbeid på kulturlivets område. Hoel nevnte som eksempler på konkrete kulturtingsaker spørsmålet om en ny naturfredningslov og om tiltak til bevaring av arkeologiske minnesmerker. Onsager ønsket at saken om Nasjonalgalleriets utvidelse ble tatt opp i Kulturtinget. Sinding vilde, riktignok under sterke tvil, anbefale at saken om ledelsen av landets film- og kinovesen ble forelagt Kulturtinget. Ministeren erklærte seg enig med Knudsen.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Kulturtinget bør innkalles. Det vil da i første rekke fra ministerens side bli redegjort for det arbeid som i årets løp har vært utført av landets kulturledelse. Dernest vil det bli tale om en gjennomgåelse av de oppgaver som foreligger til behandling i det kommende år. De enkelte saker som foreligger vil delvis måtte behandles i plenum, og delvis i forskjellige arbeidsutvalg, avpasset etter den enkelte sake natur. Dessuten bør det nedsettes et organisasjonsutvalg som får til oppgave å gjennomgå i dets fulle bredde hele spørsmålet om kulturlivets framtidige organisering.

2) Nasjonalgalleriets utvidelse:

Onsager nevnte at det foreligger 2 store positive tiltak til løsning på den bildende kunsts område, nemlig Nasjonalgalleriets utvidelse og innredningen av nye lokaler for Statens Kunstakademi. I de seinere årene har det hopet seg opp store lagre av god kunst i galleriets kjellere, kunst som det ikke finnes plass til under de nuværende forhold. Forøvrig henvistes til en artikkel av Onsager i "Aftenposten" for 10. november 1943. Riktignok er det kanskje umulig å få gjennomført selve utvidelsen under krigen, men ventetiden bør benyttes til arkitektkonkurranse og andre forberedelser, og de nødvendige midler til disse ting bør skaffes tilveie. Rode viste en rekke tegninger i forbindelse med planene om en utvidelse av Nasjonalgalleriet. Det foreligger 2 hovedalternativer, nemlig:

1) Nasjonalgalleriet bygges sammen med Etnografisk Museum,

2) det oppføres en egen bygning for moderne kunst, mens de gamle mestere samles i Nasjonalgalleriets nuværende bygning, så at denne samling får en lignende stilling i Norge som den Louvre har Frankrike. Ministeren anbefalte at det ble arbeidet videre med de foreliggende planer, slik at alt kunde være ferdig til gjennomføring så snart det ble mulig. Hoel vilde i sammenheng med denne sak gjøre oppmerksom på at det i høy grad trenges en egen hall til oppbevaring av våre runesteiner, som no ligger i kjellerne i Etnografisk Museum, hvor det ikke er mulig å ekjøtte dem på riktig måte. Rasmussen nevnte i forbindelse med spørsmålet om en ny bygning for Statens Kunstakademi, at en renessansebygning ved Skillebekk, på hjørnet av Drammensvegen står ledig, og kanskje vilde kunde disponeres til dette formål.

3) Opprettelse av et norsk språkakademi.

Ministeren uttalte at riktignok er diskusjon vedrørende språksaken forbudt i pressen, men dette innebærer ikke at departementet alene skal behandle og avgjøre hele språkspørsmålet, gi ut rettskrivninger helt på egen hånd. Det er på dette felt ut

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

behov tilstede for oppréttelse av en særegen institusjon, et akademi sammensatt av representanter for dem som i særlig grad er interessert i en systematisk språkpleie, pressens folk, forfattere etc., og da representanter både for bokmålet og for nynorsken. Akademiet måtte få til oppgave å utarbeide et nytt enhetsspråk i løpet av en nærmerefastsatt tid. Hulverssen uttalte at ministerens ide sikkert vilde bli hilst med stor glede og at den etter hans mening var ganske særskilt egnet som kulturtingsak.

j. Norsk film- og kinovesen inn under en felles ledelse.

Sinding avgav en redegjørelse for dette spørsmål, som gikk ut på at Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet klart og entydig måtte få seg overdratt den kulturelle ledelse av landets film- og kinovesen, grunder rett til å øve kontroll med kinematografenes programmer. Ministeren meddelte at en ny lov om disse forhold foreligger i utkast, og vil komme til å løse hele det problem som Sinding her har reist.

i. Årets kulturpriser.

Følgende kandidater er brakt i forslag:
Rektor Qvigstad, museumsdirektørene Sandvig og Aall, godseier Heiberg, fru Cally Monrad, operasanger Gunnar Gårud og Olaf Gulbransson. Det herskét enighet om at rektor Qvigstad og Olaf Gulbransson måtte komme i betraktning i første rekke, og at Gunnar Gårud kunde stilles opp som supplèant, eventuelt med tanke på å gi ham den ene av neste års kulturpriser.

h. Ny instruks for Statens Kulturråd.

Det ble forelått 2 mindre endringer i det forelagte utkast. Forslagene ble godtatt av ministeren.

Møtet ble hevet kl. 17.15.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

STATENS KULTURRÅD.

1: Statens Kulturråd har inntil videre følgende sammensetning:

Sjefen for Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet (fast president).

En representant for hver av følgende kultursektorer:

1) vitenskap og forskning
2) litteratur,
3) malerkunst,
4) billedhoggerkunst,
5) musikk,
6) teater,
7) film,
8) arkitektur,
9) presse og kringkasting.

Kulturrådets medlemmer oppnevnes av Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet. Funksjonstiden er 1 - ett - år. Departementet kan utvide rådet ved å oppnevne representanter for kultursektorer som ikke er representert. En av departementets ekspedisjonsjefer er rådets faste sekretær.

2: Statens Kulturråd er landets høgste rådgivende instans på det kulturelle område. Det skal gjennom sin virksomhet overfor Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet overvåke og rettlede landets kulturelle liv og dets utvikling i overensstemmelse med de prinsipper som er fastlagt av Føreren og Ministerpresidenten.

3: Kulturrådets oppgaver er:

a) å avgi uttalelse i saker som blir forelagt av Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet, og i den forbindelse såframt det finnes nødvendig å innhente opplysninger, eventuelt betenkninger fra sammenslutninger og institusjoner på vedkommende kulturområde.

b) å avgi uttalelse i saker som blir forelagt fra yrkesorganisasjoner, enkeltpersoner eller på annen måte.

c) å ta opp saker av betydning for landets kulturliv.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

4: Rådets uttalelse skal normalt gis av representanten for det yrkesområde som saken vedkommer, uten at det holdes samlet møte. Samlet møte holdes når presidenten bestemmer, men minst en gang hvert kvartal. Møtene skal refereres.

5: Kulturrådets medlemmer oppebærer en nærmere fastsatt godtgjørelse for sitt arbeid.

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET

J.nr. 2421/43 II.1.
HAa/HU

Herr redaktør Johs. Knudsen,
"Dagsposten",
T r o n d h e i m.

Lønn som medlem av Kulturrådet.

Til orientering meddeles at lønnen for 1943/44 er begjært anvist herfra i brev til Finansdepartementet av 23. f.m. og for Deres vedkommende kan heves i Trondheim skattefogdkasse hver måned.

O s l o, 26. august 1943.
Etter fullmakt:

Sigvat Hegystall

Hanstaalholm.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

INSTITUTT FOR NORSK
OKKUPASJONSHISTORIE

Sjefen for

Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet

innkaller

Norges Kulturting

til møte i Oslo 21—23 september 1943

Åpningsmøtet holdes i Universitetets Gamle Festsal tirsdag 21 september 1943 kl. 12 00.

Til behandling foreligger en rekke viktige kultursaker. Sakliste blir sendt senere.

De anmodes om skriftlig å bekrefte mottagelsen av denne innkallelse samtidig som De oppgir om reisetillatelse og hotellplass skal skaffes. Reise og opphold dekkes etter statens regulativ.

Oslo, 4. september 1943.

Ruge

Bjørnstad

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

NORGES KULTURTING

21.—23. SEPTEMBER 1943.

Sakliste.

Tirsdag 21. september kl. 12:

Åpningsmøte i Universitetets gamle festsal.
Tale av presidenten for Norges Kulturting,
minister Fuglesang.

Tirsdag 21. september kl. 17:

1) Kulturtingets organisasjon og arbeidsorden.
Presidenten redegjør for saken.
2) Retningslinjer for pressens faglige, politiske og organisasjonsmessige stilling.
Redaktør Johs. Knudsen.

Onsdag 22. september kl. 11:

3) Forslag til ny organisasjon av naturfredningsspørsmålet.
Rektor, professor Adolf Hoel.
4) Opprettelse av norsk musikkakademi.
Komponisten David Monrad-Johansen.
5) Statens Kunstakademi under krigen.
Billedhugger, professor Wilhelm Rasmussen.

Onsdag 22. september kl. 17:

6) Nasjonalgalleriets utvidelse.
Direktør, professor Søren Onsager.
7) Opprettelse av norsk språkakademi.
Presidenten redegjør for saken.

Torsdag 23. september kl. 11:

8) Oppnevning av nye representanter til Kulturtinget.
9) Eventuelt

Torsdag 23. september kl. 18:

Utdeling av Statens kulturpriser i Universitetets gamle festsal.
Tale av presidenten i Norges Kulturting,
minister Fuglesang.

Arbeidsmøtene holdes i Vitenskapsakademiets store sal, Drammensveien 78, Oslo.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Norges kulturting høytidelig åpnet

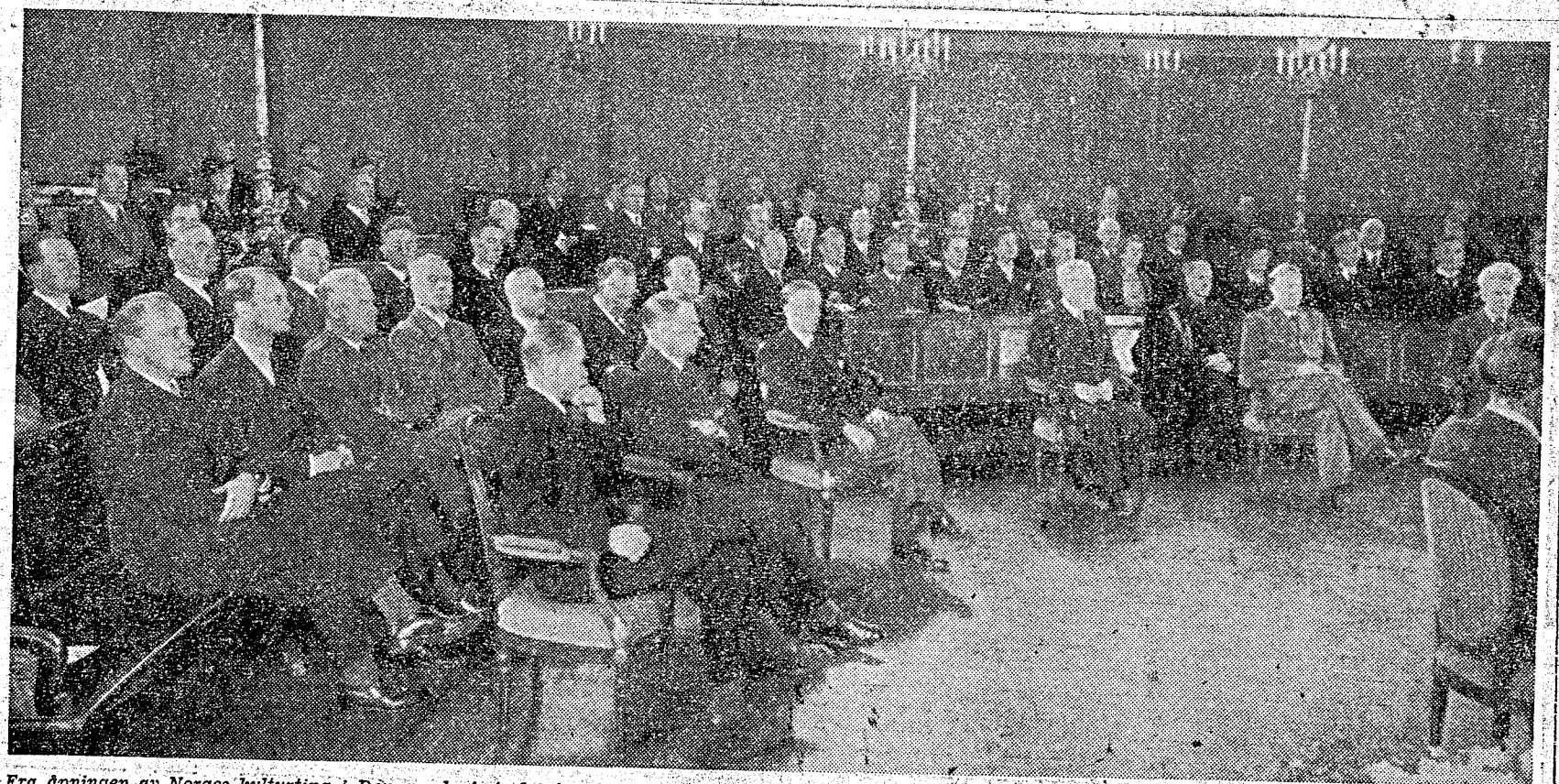

Fra åpningen av Norges kulturting i Den gamle festsal i formiddag. I forgrunnen, til høyre i salen, ses ministerpresident Quisling og Universitetets rektor. (Fot. Aftenposten).

11. 9. 1943

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Norges kulturting fikk sin høytidelige åpning i Universitetets gamle festsal klokken 12 i dag i nærvær av ministerpresident Quisling og en lang rekke framtredende representanter for alle grener av kulturlivet, staten og partiet samt representanter for de tyske myndigheter med Ministerialrat Müller og Obersturmbannführer Neumann i spissen. I trappen og ved inngangen paraderte en avdeling av ordenspolitiets beredskapsavdeling. Den gamle festsal var smykket med vakre blomsterdekorasjoner foran talerstolen, et kjempestort norsk flagg dekket hele tverrveggen bak talerstolen, og over den hang N.S.s rikssymbol, ørnen med solkorset.

Forsamlingen reiste seg da Ministerpresidenten med følge kom inn. Etter å ha hilst Ministerpresidenten og representantene velkommen erklærte Kulturtingets president, minister Fuglesang, møtet for åpnet og oppfordret til å synge første vers av fedrelandsangen. Ministeren gikk så over til å gi en kortfattet oversikt over det omfangsrike og viktige program som var satt opp for Kulturtinget.

Vi bringer her et kort utdrag av minister Fuglesangs tale.

Ministeren holdt først en minnetale over minister, dr. Gulbrand Lunde og hustru. Han uttalte bl. a. at i den korte tid minister Lunde virket som sjef for Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet rakk han å gjøre en grunnleggende innsats for gjenreisingen av vår nasjonale kultur og dermed skape forutsetninger for en ny kulturell og åndelig gullalder i landet vårt.

Og ministeren fortsatte:

Hr. ministerpresident!

Representanter i Norges kulturting!

Verden står oppe i en av de fryktteligste og mest avgjørende kamper som vår kulturkrets har opplevd i sin mangetusenårige historie. For enhver som evner å se denne kampen i dens veldige historiske sammenheng, stiger to avgjørende kjennsgjerninger klart fram:

For det første betyr denne kampen i sine ytterste konsekvenser fortsatt eksistens og videre utvikling av heie den kulturkrets vi tilhører, eller sammenbrudd og tilintetgjørelse.

For det annet er denne gigantiske kampen bare det ytre uttrykket for det veldige tidskiftet som er i ferd med å fullbyrdes i folkene og verden i dag.

I en slik tid er det mer enn noensinne nødvendig at de enkelte folkene finner tilbake til seg selv, til sitt evige livgivende grunnlag, for på dette grunnlaget å utforme og reise det nye som tiden krever.

Det finnes heldigvis mennesker som nettopp i denne skjebnesvangre kamptiden ser de store muligheters tid, som ser og forstår at nettopp i en slik oppbruddstid er mulighetene tilstede til å gjøre en innsats for å sikre folket den plass i framtidens utvikling som det har krav på. Det er disse menn med dette synet som vil bygge den nye tid.

En må imidlertid selvsagt være oppmerksom på at de ytre krigsbegivenheter og forhold på alle områder skaper problemer som legger hindringer i vegen for et nyskapende og byggende arbeid.

Det nye riksstyrets innsats for å skape et sterkt og nasjonalt grunnlag for vårt kulturliv faller ikke lett i denne krigstiden. På alle områder skaper krigen problemer og vanskeligheter som igjen betinger at løsningen av forskjellige spørsmål enten må stilles i bero, eller at disse spørsmål i første omgang ikke kan løses slik som det er ønskelig og i overensstemmelse med vårt grunnsyn og de mål vi tilstreber. Når det allikevel i det forløpne år er gjort en kraftig og skapende innsats på forskjellige av kulturlivets områder, så vitner dette om den ukuelige idealisme og det pågangsmot som de byggende og positivt innstilte kreftene i folket vårt er besjelet av.

En rekke av Kulturdepartementets oppgaver i denne tiden er selvsagt i større eller mindre grad forårsaket av krigssituasjonen selv. Som et rent krigsbetinget tiltak vil jeg nevne det omfattende arbeid med sikte på å beskytte våre rike kulturminner mot de farer som krigen kan føre med seg.

Hva området bildende kunst angår, kan jeg nevne at det fra departementets side er truffet tiltak med sikte på å regulere og å kontrollere kunstomsetningen for å få fjernet uheldige sider ved denne. Gjennom lov av 22. oktober 1942 er kunsthandelen brakt inn i fastere former.

Videre har departementet funnet det riktig å treffe alle forberedelser med henblikk på gjennomføring av planene om Nasjonalgalleriets utvidelse. Det er truffet beslutning om utskrivning til arkitektkonkurranse.

Også spørsmålet om reisning av egen bygning for Statens Kunstakademi er tatt opp.

Hva teaterlivet angår vises ingen tegn på stagnasjon, tross krigssituasjonen. Æren for dette tilkommer i første rekke den norske teaterskolen som er blitt en ubetinget suksess.

Av direkte tiltak fra departementets side på dette område nevnes lov om offentlig kontroll med konsert- og artistbyråer. I henhold til denne lov er det utferdiget bestemmelser som sikrer sunne og redelige forhold på dette område

På litteraturens område bød bokhøsten 1942 dog, alle forhold tatt i betraktning, på atskillig verdifull litteratur. På litteraturens område bød bokhøsten både norsk og oversatt. Særlig oppmuntrende virket det forholdsvis store antall diktsamlinger som freidig tok konkurransen opp med prosaen. Særlig rik var høsten på litteraturhistoriske og politiske verker. Statens teaterdirektorat innbød i fjor de norske dramatikere til en konkurranse om det beste skuespill om Norge av i dag. I kunstnerisk henseende ble konkurransen en suksess.

Den stort anlagte og gjennomgripende rasjonalisering av pressen er fortsatt i det forløpne år, såvel for avisers som for tidsskrifters vedkommende med sikte på bl. a. å skape et sunt økonomisk grunnlag for de respektive avisforetagender.

Av saker som departementet akter å ta opp i samarbeid med pressen kan nevnes opprettelsen av en journalistskole. Planen foreligger ferdig utarbeidet.

På filmens område er departementets bestrebelser gått ut på å søke å skape et solid grunnlag for utviklingen av norsk filmproduksjon. Dette har nødvendiggjort at der i samarbeid med produsentinteressene skjer en rasjonalisering og sammenslagning av det forholdsvis store antall økonomisk svake produsenter til et mindre antall produsentgrupper som i direkte samarbeid med Statens filmdirektorat kan gå inn for å organisere og å skape en norsk filmproduksjon som ikke alene må ta sikte på å være på høyde med den beste utenlandske, men som utover dette må gi uttrykk for norsk kultur og norsk ånd og vilje på dette område.

Det er gledelig å kunne konstatere at norsk filmproduksjon, på tross av

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

krigen har kunnet sende et langt større antall norske filmer ut på marked[illegible] noensinne tidligere. Filmdirek[illegible] har også truffet tiltak for å skape en god, norsk ukerevy som foruten norske nyheter også vil inneholde aktuelt stoff fra utenlandske revyer. Det er også sendt ut en rekke ypperlige norske kulturfilmer som vil bli fulgt av stadig nye.

Den viktigste sak som Filmdirektoratet og departementet for tiden arbeider med er dog en regulering av hele området film og filmframvisning. Det er i den forbindelse utarbeidet forslag til en grunnleggende lov som formodentlig vil kunne settes ut i livet i løpet av de nærmeste måneder. Gjennom denne lov vil det være mulig for departementet i samarbeid med produsentinteressene å kunne skape det økonomiske og organisasjonsmessige grunnlag for et kraftig oppsving når det gjelder norsk filmproduksjon.

Musikklivet opplever rundt om i landet en blomstringstid.

I forbindelse med Grieg-jubileet har det vært planer om å reise et monument over Edvard Grieg i Oslo. Realiseringen av denne plan er overlatt Norsk Komponistforening. Den viktigste sak som departementet har tatt opp på musikklivets område, er virkeliggjørelsen av Ole Bulls, Nordraaks og Griegs idé, opprettelsen av et norsk musikkakademi.

På arkitekturens område vil jeg spesielt nevne spørsmålene om arkitekttittelens beskyttelse samt autorisasjon av arkitekter, videre spørsmålet om opprettelse av fylkesarkitektinstitusjonen og opprettelsen av en faglig sentralledelse for landets byggevirksomhet.

Til slutt vil jeg særskilt nevne spørsmålet om opprettelse av et norsk språkakademi. Her vil jeg få framholde følgende: Den splittelse i vårt kulturliv som språkstriden er et ytre uttrykk for, bør vi snarest søke å oppheve. Jeg tror det er uriktig at de respektive departementer og statsinstitusjoner skal arbeide alene med løsningen av dette viktige spørsmål.

Jeg tror det er uriktig at behandlingen av denne viktige sak skal skje innenfor rammen av et departement med innkallelse av enkelte fagkrefter etter behovet og etter vedkommende departements egen avgjørelse. Vi må sørge for at vår språkutvikling kommer under fagkyndig behandling i overensstemmelse med Nasjonal Samlings programkrav om fagstyre.

Jeg vet at såvel de som sokner til riksmålleiren som de som går inn for nynorsk er enig i denne tankegang, og departementet akter derfor å forelegge for Kulturtinget spørsmålet om opprettelse av et norsk språkakademi sammensatt av representanter for de forskjellige sider av vårt kulturliv og fra begge sider i språkspørsmålet.

Gjennom opprettelsen av et slikt akademi vil arbeidet med å nå fram til et ensartet norsk skriftspråk kunne bringes inn i riktige baner, og den videre utvikling av vårt språk vil kunne skje i organiserte og sikre former.

Endelig bør nevnes opprettelsen av Statens kulturråd. Kulturrådet ble opprettet den 24/9 1942 og avløste det første midlertidige konsultative råd for departementet.

Kulturrådet er departementets rådgivende organ i alle spørsmål som vedrører kulturlivet.

Grunnlaget for all kultur er arbeid med jord,

fortsatte ministeren. Bonden er den første kulturskapende faktor i vår europeiske kulturs historie. Arbeidet med jorden er den første og viktigste kulturskapende innsats, i dag som for tusener av år tilbake. Vår norske bondekultur og vår folkekunst har ikke bare vært det livgivende og inspirerende grunnlaget for våre fremste kulturfrembringelser i de forgangne generasjoner, men er det fortsatt i dag. Kulturdepartementet ser derfor som en av sine viktigste oppgaver med alle midler å bevare de livsfriske røtter vi har for hele vår kulturutvikling, i vår gamle bondekultur og vår nasjonale folkekunst. Det nye riksstyre vil med alle midler komme de nasjonale krefter til unnsetning i deres arbeid for å verne og verge vår bondekultur og vår folkekunst. Det er vår hensikt på dette område i nøye samarbeid med de eksisterende institusjoner og sammenslutninger og gjennom et videre organiseringsarbeid systematisk og planmessig å ta opp til løsning de viktigste oppgaver som her foreligger. Vår norske nasjonale folkekunst må igjen gis livsrett i landet.

Arbeidet med å innsamle hva der finnes av overleverte verdier fra vår norske bondekultur og folkekunst må skje effektivt og systematisk.

På alle områder foreligger det her arbeidsoppgaver som hittil har vært søkt løst ved privat initiativ og av private kulturpersonligheter. Tiden er no inne til at disse tilfeldige og spredte tiltak på de forskjellige områder innpasses i et systematisk og organisert arbeid, med sikte på å løse effektivt de oppgaver som her foreligger, og å skape forståelse og kjennskap hos hver nordmann til det som er det alltid livgivende grunnlaget for norsk kulturutvikling. Vår bondekultur og vår folkekunst må bli den stadige inspirasjonskilde for norsk kulturutvikling på alle områder.

VED OPPRETTELSEN AV NORSK MUSIKKAKADEMI vil man på musikkens område skape en institusjon som ikke minst kan ta seg av systematisk og planmessig innsamling og bearbeiding av vår rike folkemusikk. Det er departementets akt å gi andre institusjoner liknende oppdrag for de øvrige kulturområders vedkommende.

Nasjonal Samlings program punkt 2 lyder:

«Nasjonens kultur- og næringsliv organiseres i selvstyrende legaliserte yrkeslag (laug), som danner bindeleddet mellom den enkelte og Staten, under Statens kontroll. Et riksting av yrkeslagene organiseres og gis innflytelse på rikets styre.»

Programmets punkt 24 lyder:

«Fritt åndsliv med organisert selvstyre under Statens tilsyn og kontinuerlig økonomisk støtte.»

I disse to programposter blir det klart og tydelig gitt uttrykk for Nasjonal Samlings syn på kulturlivet og hvorledes arbeidet på kulturlivets område skal organiseres og innpasses i det nye samfunnet som no tar form. Når Norges kulturting ble konstituert den 25. september i fjor, skjedde dette som det første skritt på vegen henimot å realisere Nasjonal Samlings program, post 2, idet det var tanken at et nærmere fastsatt antall av Kulturtingets representanter med tiden skal inngå i det kommende Riksting som kulturlivets representanter i dette.

Når vi tenker oss den framtidige ordning, må den ytre organisasjonsmessige oppbygging av vårt kulturliv gjennomføres således at der på de forskjellige kulturlivets områder arbeider og virker selvstyrende legaliserte sammenslutninger, omfattende alle de som har sitt eksistensgrunnlag og gjør sin innsats i kulturlivet. Disse organisasjoner vil danne grunnlaget for oppbyggingen av Norges kulturting. På denne måte vil der skapes en direkte kontakt mellom alle de skapende og arbeidende krefter på kulturlivets område og rikets styre, idet

Kulturtinget vil bli overdratt løsningen av en rekke oppgaver

og vil bli gitt en direkte innflytelse på de tiltak som treffes fra statsmyndighetenes side, når det gjelder reguleringen av vårt kulturliv.

Når Norges kulturting ikke allerede i fjor ved dets konstituering kunde framgå som et resultat av et intimt, tillitsfullt og godt samarbeid mellom Kulturdepartementet og de fra tidligere eksisterende og arbeidende organisasjoner og sammenslutninger på kulturlivets område, skyldes dette ikke manglende vilje til et sådant samarbeid fra Kulturdepartementet og statsmyndighetenes side, men skyldes utelukkende manglende vilje til samarbeid og medvirkning fra enkelte av de bestående foreningers side.

„Det er ganske klart at Nasjonal Samling og nyordningen, på dette område som på alle andre, ikke akter å la seg hemme eller å hindre i sitt positive gjenreisnings- og oppbyggingsarbeid av elementer som ikke vil medvirke i et sådant positivt oppbyggingsarbeid, men som ut fra politiske grunner lar sitt standpunkt influere av usaklige motiver og ut fra slike motiver vil søke å hindre at de former og de institusjoner skapes som i realiteten vil bety en kraftig stimulering og støtte av vårt kulturliv på alle områder.

Så meget mer usaklig fortoner deres standpunkt seg, når en tar i betraktning at de i virkeligheten i stor utstrekning erklærer seg helt enig i de tiltak som treffes og de planer som foreligger.

Slike elementer vil imidlertid sette seg selv utenfor på dette område som på alle andre. De vil komme til å erfare at nye menn og nye krefter kommer til å innta deres plass, ungdommen vil rykke fram.

Det sittende kulturting er ikke i første omgang utgått som et resultat av samarbeid mellom de gamle organisasjoner på de respektive områder og statsmyndighetene. I en rekke tilfelle er dette riktignok skjedd, men ellers er representantene oppnevnt av departementet, idet det er tatt hensyn til at de fleste bestående institusjoner på kulturlivets områder skal være representert i Kulturtinget gjennom sine ansvarlige ledere.

At dette er en overgangsordning må være innlysende for enhver. Den videre utvikling må ubetinget naturlig lede til, at det etableres et samarbeid mellom eksisterende sammenslutninger på kulturlivets område og Norges kulturting og Kulturdepartementet, såframt et sådant samarbeid er ønsket av dem som sitter med ledelsen innenfor de forskjel-

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

delse bør disse ledere ha den ting klart for seg at de ikke sitter i sine verv for å fremme usaklige politiske mål og i den henseende å utnytte de organisasjoner og de organisasjoners medlemmer, hvis saklige og faglige interesser de er satt til å ivareta. Fra statsmyndighetenes og Kulturtingets side forlanges det ikke at disse formasjoner og deres ansvarlige ledere skal opptre som politikere på den politiske arena. Det krav som imidlertid statsmyndighetene stiller, og det er et fullt ut berettiget krav som det sittende styre til enhver tid har rett og plikt til å framsette, er at det vises vilje til et ærlig og tillitsfullt samarbeid om løsningen av de faglige spørsmål på de respektive kulturområder.

Hvis de respektive organisasjoner blander politikk inn de saklige spørsmål, vil dette uvegerlig resultere i at de organisjoner og sammenslutninger dette gjelder blir sjaltet ut fra enhver mulighet for i framtiden å utøve noensomhelst innflytelse på kulturlivets områder.

Jeg finner grunn til ved denne anledning å peke på de overordentlig store muligheter som åpner seg for alle som gjennom sitt arbeid og innsats er knyttet til kulturlivets områder, nettopp gjennom Statens direkte medvirkning og den organisatoriske oppbygging av kulturlivet som finner sted i og med dannelsen av Norges kulturting og den videre utbygging av kulturlivet etter de linjer som her er trukket opp.

På alle områder betyr denne nyordning at Staten yter en effektiv støtte og medvirkning til løsningen av oppgaver og planer som en tidligere ordning ikke evnet å realisere.

NÅR DET GJELDER KULTURLIVETS UTVIKLING, kan det nye styres innstilling formuleres i disse få ord: Staten ønsker ikke å diktere, men å regulere. Eller som det er uttrykt i den tidligere nevnte post i Nasjonal Samlings program, post 24: Fritt åndsliv med organisert selvstyre under Statens tilsyn og kontinuerlig økonomisk støtte.

Det eneste krav Staten stiller når det gjelder kulturlivets utvikling, er uttrykt i Nasjonal Samlings program, post 25: Presse, teater, kringkasting, film og andre kulturformidlere skal fremme nasjonens interesser. Samfunnsfiendtlig propaganda og utbredelse av klassehat forbys.

Der er enkelte som fra tid til annen har framholdt at man umulig i en programpost kan tale om fritt åndsliv, samtidig med at man i den neste post taler om å forby visse former for propaganda.

Dette standpunkt skyldes ganske åpenbart den begrepsforvirring som karakteriserte den liberalistiske epoke i vårt land og ellers i alle land verden over. Man talte den gang om begrepet frihet, men mente dermed retten til å ta seg friheter. Det var den anarkistiske form for frihet som liberalismen hevdet. Vi i Nasjonal Samling legger et annet innhold i dette begrep. Vi ser det slik at det er menneskenes og folkenes oppgave og misjon i verden å søke å bringe mest mulig til utløsning alle de gode og byggende egenskaper som bor i dem. Vi ser det slik at det er samfunnets og statens oppgave å tilrettelegge samfunnsformene og organiseringen av samfunnet slik at de rent ytre forhold i videste utstrekning muliggjør den mest mulig fri utfoldelse av de sunne, de gode og de byggende kreftene.

Dette holder vi frihet, at alle de gode egenskaper er sikret den mest mulig frie, egenartede og personlige utfoldelse.

Vi kan ikke innse at de destruktive og ødeleggende krefter har noe som helst krav på frihet innenfor rammen av det nasjonale samfunn. Vi erindrer latterliggjøringen og bekjempelsen av alle sunne, nasjonale tendenser innenfor norsk kulturliv. Vi erindrer hvorledes alt det rotekte norske ble søkt utryddet til fordel for alle mulig internasjonale unorske retninger.

Det eneste grunnlaget hvorpå den norske kunst pånytt kunde gjenreises og utvikles videre til full utfoldelse, ble med alle midler søkt ødelagt. På alle kulturlivets områder virket krefter som tok sikte på å oppløse samfunnet, nedbryte moralen hos den enkelte, oppløse ekteskapet og familieinstitusjonen.

Disse bolsjevikiske krefter innenfor norsk kulturliv bekjemper vi med alle midler. For disse krefter gis det ikke lenger noen frihet innenfor det nye Norge og det norske nasjonale kulturliv som no etterhvert tar form.

De positivt byggende krefter som betyr liv og gjenreisning og utvikling av norske kulturliv — disse krefter vil innenfor rammen av nyordningen i Norge få full frihet, vil bli betinget fri utfoldelse av sine evner og egenskaper, fordi disse krefter fremmer nasjonens evige mål og interesser. Det er dette som ligger i

programmets post 25.

Til alle de positivt innstilte krefter, til dem som føler sitt kall og føler at de har en innsats å gjøre til fremme av norsk kultur — de som føler trang til å være med når noe bygges opp, som føler trang til å tjene land og folk gjennom sin ansvarsfulle gjerning i en vanskelig tid, alle de krefter rekker vi hånden til ærlig samarbeid, og vi sier til dem: Der vil ikke bli forlangt en tøddel mere av deg enn det du kan forsvare overfor din samvittighet å gi det norske folk. Vi forlanger ikke at du med en gang skal forstå å innse i dens videste sammenheng den politiske kamp som Nasjonal Samling i dag utkjemper for det norske folkets eksistens og framtid. Vi forlanger ikke at du skal bli aktiv politiker, at du skal stå fram og holde politiske taler.

Vi oppfordrer deg bare til å være bildende kunstner, å være forfatter, å være musiker eller komponist — kort sagt å gi de krefter som bor i deg fri utfoldelse og å delta i det arbeid som no fra statens side og fra sunne og byggende krefters side på kulturlivets område er innledet, for å gjenreise norsk kultur og derigjennom å skape et stort og rikt og sterkt norsk folk.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Kulturtingets første arbeidsmøte.

Retningslinjene for pressens stilling trekkes opp.

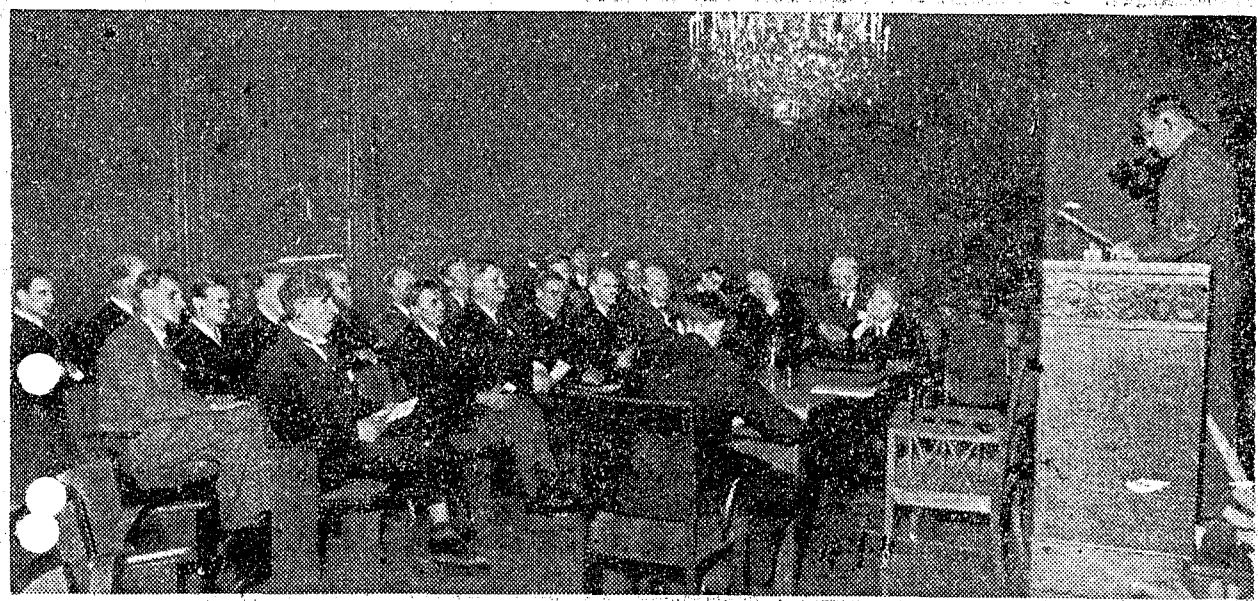

Minister Fuglesang redegjør for «Kulturtingets organisasjon og arbeidsordning» i Vitenskapsakademiets store sal i går ettermiddag.
(Fot. Aftenposten)

Norges kulturting fortsatte i går sine forhandlinger med ettermiddagsmøte i Vitenskapsakademiets store sal som var vakkert smykket med høstens flor og lauv.

På fondveggen var anbragt et stort norsk flagg, omkranset med eikelauv, og foran flagget såes solkorsørnen.

Etter at sekretæren hadde foretatt navneopprop, redegjorde presidenten, minister Fuglesang, for Kulturtingets organisasjon og arbeidsorden.

Tinget vedtok å nedsette et utvalg på fem medlemmer som skal utrede saken nærmere.

Deretter gikk man over til annen post på dagsordenen, en redegjørelse av den norske presses representant i Kulturrådet, medlem av Kulturtinget, redaktør Johannes Knudsen, som talte om retningslinjer for pressens faglige, politiske og organiasjonsmessige stilling. Han konkluderte med å foreslå at det nedsettes et utvalg på tre medlemmer, som skal utrede saken nærmere og framkomme med sin innstilling.

Forslaget ble bifalt av tinget.

Neste møte holdes i formiddag.

Redaktør Johs. Knudsen taler om «Retningslinjene for pressens faglige, politiske og organisasjonsmessige stilling».
(Fot. Aftenposten)

Redaktør Johannes Knudsen på talerstolen.

F.F.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Enhver norsk åndsarbeider avgjør herefter sin egen skjebne.

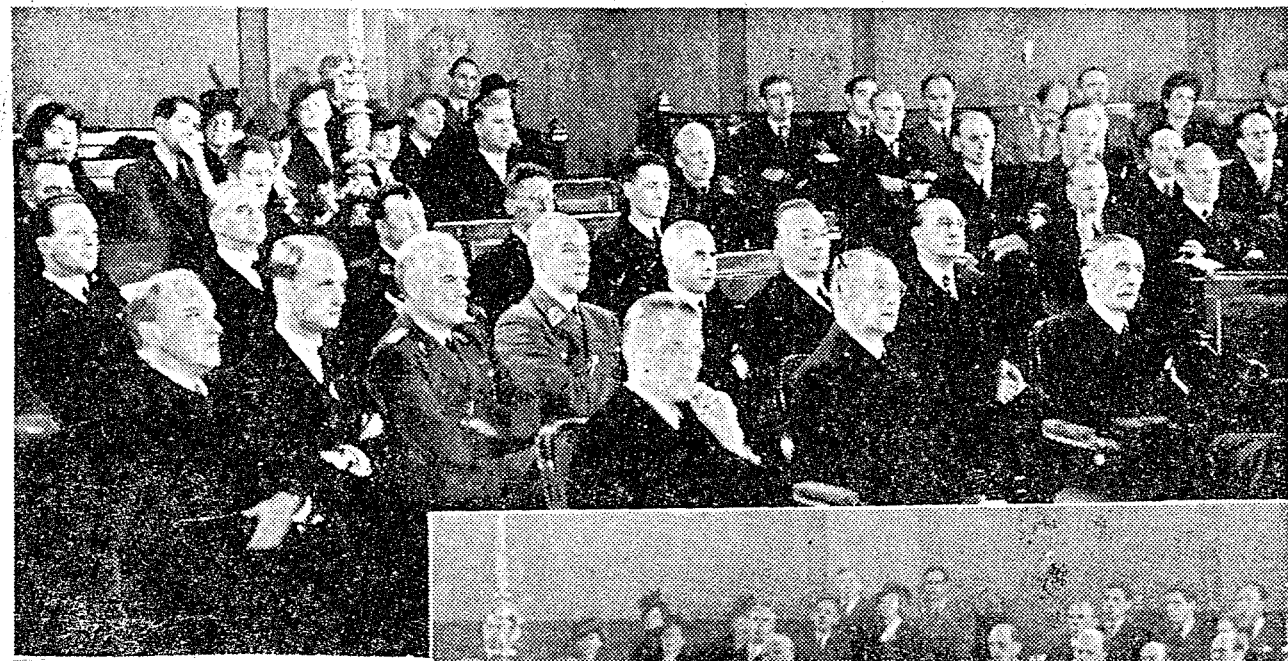

Minister Fuglesang ved Kulturtingets åpning i går: „Vi forlanger ikke politisk aktivitet, bare lojalt og saklig samarbeid."

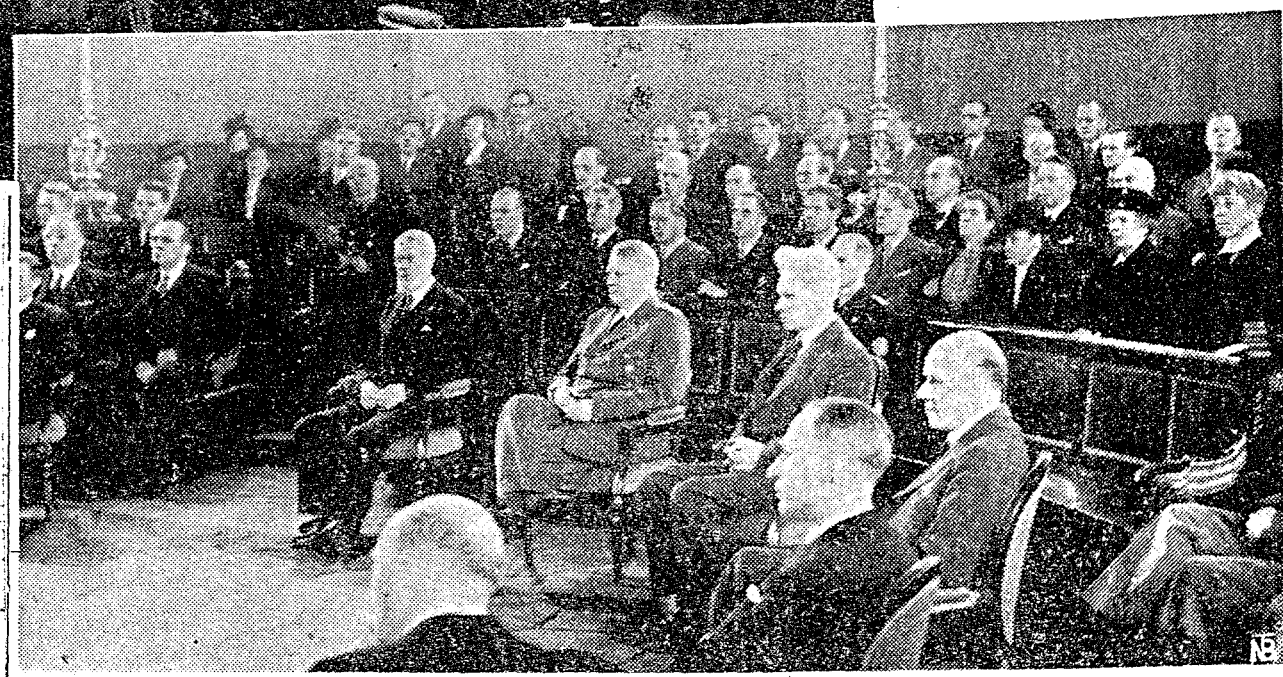

Fra åpningen av Kulturtingets møte i går. Nederst sees i første rekke fra venstre, rektor professor Hoel, minister-president Quisling, professor Rasmussen, David Monrad Johansen, Finn Halvorsen. — Øverst sees i forgrunnen en rekke æresgjester og norske ministre. — Referat av minister Fuglesangs tale se side 3.

Stiftelsen Norsk Okkupasjonshistorie

23/a

Kulturtinget sluttet i går med en vakker høytidelighet hvor minister Fuglesang utdelte prisene.

Ved et festmøte i Universitetets gamle festsal i går ettermiddag fikk Norges kulturting sin høytidelige avslutning. Kulturtingets president, minister Fuglesang ledet møtet, som ble åpnet klokken 18 med musikk, Edv. Griegs Holberg-suite, spilt av strykere fra Filharmonisk selskaps orkester under ledelse av kapellmester Willy Johansen.

Vi står no ved avslutningen av Kulturtingets møte i år. Det faller derfor naturlig å sammenfatte de inntrykk som vi har fått gjennom Kulturtingets forhandlinger denne gang, begynte minister Fuglesang sin avslutningstale i går.

Da Kulturtinget ble konstituert den 25. september i fjor, var det ganske naturlig at selve den høytidelige konstituering og opprettelse av Kulturtinget preget fjorårets samling. Det har imidlertid hele tiden vært hensikten med Kulturtinget at det ikke på noen måte bare skulde være en institusjon som representerte kulturlivet utad, hensikten har tvertimot vært at Kulturtinget meget mere skulde være en arbeidende institusjon, slik som dette også kom til uttrykk i minister Lundes tale ved åpningen dengang. Kulturtinget skulde være den institusjon på kulturlivets område som kunde underkaste alle de viktigere saker og oppgaver som foreligger på kulturlivets område, en førsteklasses fagkyndig utredning og behandling og framkomme med en grundig gjennomarbeidet innstilling til Kulturdepartementet om løsningen av disse saker. Dernest skulde Kulturtinget bli den formidlende institusjon mellom alle de enkelt virkende og skapende mennesker på kulturlivets område og statsmyndighetene, slik at Kulturtinget foruten å være departementets rådgivende organ, også i sterk grad skulde være representasjonen for alle enkelte personer og sammenslutninger innenfor kulturlivets område.

Når vi no står ved slutten av Kulturtingets forhandlinger dette år, må vi konstatere at vi allerede no er kommet et langt skritt framover mot dette mål, hva også tingets forhandlinger tydelig har båret preg av. En rekke særdeles viktige og betydningsfulle saker har vært forelagt for Kulturtinget til behandling, og det er av Kulturtinget nedsatt en rekke arbeidsutvalg med det oppdrag å underkaste disse saker en grundig og solid utredning og forberedelse, samt framkomme med innstilling angående den endelige gjennomføring.

Jeg vil i den forbindelse spesielt nevne de to av de viktigste tiltak, nemlig opprettelsen av et norsk musikkakademi og opprettelsen av et norsk språkakademi. For øvrig er en rekke saker ellers blitt tatt opp og utredet for Kulturtinget, og rent bortsett fra de konkrete saker som no gjennom de av Kulturtinget nedsatte arbeidsutvalg systematisk vil bli bearbeidet med henblikk på snarlig gjennomføring, har tingets forhandlinger ellers gitt en allsidig oversikt over kulturarbeidet på de forskjellige områder og har gitt oss alle, som i fellesskap arbeider med disse ting, en rekke nye impulser og verdifulle opplysninger, som i sterk grad vil komme vårt arbeid til gode i det kommende år.

Ved avslutningen av tingets sesjon vil jeg uttrykke det håp og ønske at Kulturtinget hurtig må utvikle seg videre på den veg som det i løpet av det siste år har fulgt, at det etterhånden må finne sin endelige og faste form og struktur, at det må bli etablert et godt og tillitsfullt samarbeid med alle som har sin arbeidsoppgave på Kulturlivets område og alle eksisterende institusjoner og sammenslutninger på dette område.

Jeg vil uttrykke håp om at alle våre kunstnere, våre vitenskapsmenn, våre presse-, kringkasting-, film- og teaterfolk og alle andre som søkner til kulturlivets område, må bli klar over den betydningsfulle og epokegjørende nydannelse innenfor norsk kulturliv som Norges kulturting betyr. Jeg vil håpe at de må få tillit til Kulturtingets ærlige bestrebelser, at de må få øynene opp for den store betydning og de veldige muligheter som denne nyordning av vårt kulturliv betinger, og at det på grunnlag av denne erkjennelse må vokse fram en redelig vilje til å medvirke ved dette nybyggings- og nybrottsarbeid.

Jeg for mitt vedkommende er ikke det ringeste engstelig for at dette helt naturlige samarbeidsforhold ikke skal bli etablert. Jeg har den tillit til intelligensen og klarsynet hos alle de nordmenn det her gjelder, at jeg vet de er klar over betydningen av ordningen med Norges kulturting. De få som ikke skulde være i besittelse av en slik intelligens og et slikt klarsyn, vil selvsagt av kulturlivets egne folk etterhånden bli skjøvet i bakgrunnen.

Jeg vil også få benytte anledningen til å takke Kulturtingets medlemmer for den interesse, den energi og den saklige idealisme hvorved det er gått til sitt virke og sine oppgaver som medlemmer av Norges kulturting. Jeg er overbevist om at Kulturtingets neste samling vil skje under forhold som vil vise en stor og betydningsfull framgang på alle områder, når det gjelder bestrebelsene for gjenreisningen av et rikt og blomstrende norsk kulturliv.

Med disse ord erklærer jeg Kulturtingets samling 1943 for avsluttet.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

INSTITUTT FOR NORSK
OKKUPASJONSHISTORIE

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET

I.J.nr. 1.

Herr redaktör Johannes Knudsen,

T r o n d h e i m.

Deres oppnevning som medlem av Norges Kulturting utlöp den 26. september d.å. Imidlertid har jeg funnet det naturlig å prolongere oppnevningstiden med et år, og bekrefter jeg herved at De fortsatt står som medlem av Norges Kulturting.

Oppnevnelsestiden utlöper 26. september 1944.

Oslo, 27. september 1943.

R. J. Fuglesang.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET

I J.nr. 5949 1.

Redaktör Johs. Knudsen,
Dagsposten,
Trondheim.

En viser til forhandlingene i Norges Kulturting og meddeler herved at De oppnevnes som medlem av et utvalg hvis oppgaver er å frumkomme med forslag til Kulturtingets organisasjon , dets arbeidsorden og dets yrkesmessige sammensetning. En vil også be om at forslag til lover og vedtekter, som ansees nödvendig i denne forbindelse, må bli utarbeidet av utvalget.

Som sekretär bör utvalget benytte en jurist og fortrinsvis en som har arbeidet med spörsmålene vedrörende Rikstingets organisasjon . En vil tilrå at utvalget söker kontakt med ekspedisjonssjef Hasle, Justisdepartementet, som i lengere tid har vært beskjeftiget med disse spörsmål.

Til Deres orientering meddeles at foruten Dem består utvalget av byarkitekt F.M.Rode, Oslo, filmdirektör Rygh-Hallan, Oslo, forfatter Finn Halvorsen, Oslo og sjefkjemiker Lars Erlandsen, Oslo.

En vil be om at utvalget snarest trer i virksomhet og overlater til byarkitekt Rode å innkalle til det förste möte. idet han fungerer som formann.

Oslo, 7. oktober 1943.

Heil og Sel

Ryfuglesang.

R. J. Fuglesang .

Bjarne Holst.

BJH/LR.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

K U L T U R T I N G E T 1943/44.

President i Kulturtinget:

Sjefen for Kultur- og folkeopplysningsdepartementet, minister R. J. Fuglesang.

Faste representanter:

Universitetets prorektor, professor Hoel, Oslo.
Landbrukshögskolens rektor, professor Langballe, Ås.
Norges tekniske Högskoles rektor, professor Heggstad, Trondheim.
Pressedirektoratet ved pressedirektör Beggerud, Oslo.
Filmdirektoratet ved direktör Rygh Hallan, Oslo.
Teaterdirektoratet ved byråsjef Boeck, Oslo.
Nasjonalgalleriets direktör, professor Sören Onsager, Oslo.
Riksantikvaren ved restaureringskonsulent Alfred Hagn, Riomveien nr. 11, Stabekk.
Noregs Ungdomslags landsleder, Eilev Trahaug, Drammensv. 2, Oslo.
Norsk Rikskringkastings programsjef, direktör dr. E. Mehle, Oslo.
Riksarkitekt Crawfurd-Jensen, Oslo.

Vitenskap og forsking:

Professor Hermann Harris Aall, Direktoratet for Spesialorientering, Oslo.
Professor Birger Meidell, Norges Brannkasse, Oslo.
Dosent Erling Styri, Norges Landbrukshögskole, Ås.
Professor Hans Skarphagen, Mellomveien 6, Hövik.
Dosent Thordar Quelprud, Jac. Aallsgate 3, Oslo.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Vitenskap og forsking: (forts.)

Dosent Henrik L. Selberg, Universitetet, Oslo.
Sjefkjemiker Lars Erlandsen, Nandrupsvei 5, Grefsen.
Professor Gudmund Schnitler, Fredr. Stangsgate 31 c, Oslo.
Magister Harald Egenæs-Lund, Egenæs 73, Stavanger.

Presse og kringkasting:

Direktör Paul de Glasenapp, Norsk Telegrambyrå, Oslo.
Redaktör Johannes Knudsen, Trondheim.
Redaktör Torstein Lange, Gjövik.
Redaktör Dehli-Laurantzon, Norsk Jord, Oslo.
Redaktör Arnt Rishovd, Fritt Folk, Oslo.
Avdelingssjef Harry Ivarson, Norsk Rikskringkasting, Bergensavdelingen, Bergen.

Kunst og kunsthåndverk:

Billedhoggeren, professor Rasmussen, Nasjonalgalleriet, Oslo.
Kunstmaleren Roar Matheson-Bye, Trondheim.
Grafikeren Olaf Willums, Gimle Terasse 7, Oslo.
Tegneren Harald Damsleth, Herolden, Oslo.
Komponisten David Monrad-Johansen, Gyssestadkollen nr.21, Slependen.
Kapellmester Jim Johannessen, Rikshirdstaben, Oslo.
Fiolinisten Willy Johansen, Norsk Rikskringkasting, Oslo.
Operasjef Karl Aagaard Östvig, Norsk Rikskringkasting, Oslo.
Billedveversken Ragnhild Prestgard, Heidal pr. Sjoa.
Byarkitekt F. W. Rode, Oslo.
Arkitekt Essendrop, Grensen 19, Oslo.
Fru Dina Stave, Ökriveien, Smestad.
Konsulent Ola Evju, Bö i Telemark.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Kunst og kunsthåndverk, forts.:

Direktör Leif Sinding, Majorstuveien 18, Oslo.
Teatersjef Gustav Berg-Jæger, Presteveien 5, Haslom.
Skuespiller Johan Hauge, Nils Tollersvei 3, Blindern.

Litteratur:

Forfatteren Finn Halvorsen, Jac. Aallsgate 10, Oslo.
Forfatteren Kristen Gundelach, Slependv. 68, Slependen.
Forlagsbokhandler Gunnar Stenersen, Grubbegaten 2/4, Oslo.
Bibliotekar, frk. Sigrid Askeröd, Sarpsborg.

--oOo--

K U L T U R R Å D E T 1943/44:

Vitenskap og forsking:

Universitetets prorektor, professor Hoel, Oslo.

Skulptur:

Direktören for Statens Kunstakademi, professor Rasmussen, Nasjonalgalleriet, Oslo.

Maleri:

Nasjonalgalleriets direktör, professor Onsager, Oslo.

Musikk:

Komponisten David Monrad-Johansen, Gyssestadkollen nr. 21, Slependen.

Litteratur- og teater:

Forfatteren Finn Halvorsen, Jac. Aallsgt. 10. Oslo.

Film:

Filmregissör Leif Sinding, Majorstuveien 18, Oslo.

Arkitektur:

Byarkitekt F. W. Rode, Norges Arkitektforbund, Oslo.

Presse:

Redaktör Johannes Knudsen, Trondheim.

--oOo--

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Kulturrådet har hatt møter

11. januar 1944
21. mars "
13 juni "
21 juni "

Se referater som bilag.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Sjefen for

Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet

innkaller

Norges Kulturting

til møte i Trondheim 25.—27. juli 1944

Åpningsmøtet finner sted 25. juli kl. 10 45. Stedet for møtet blir gjort kjent senere.

Til behandling foreligger en rekke viktige kultursaker. Sakliste blir sendt i god tid.

I tilknytning til møtene vil det bli adgang til å delta i årets stevne på Stiklestad, samt eventuelt senere en befaring av Røros Gamle Bergstad.

De anmodes om skriftlig å bekrefte mottakelsen av denne innkallelse samtidig som De oppgir om reisetillatelse og hotellplass skal skaffes.

Samtlige deltakere må ha grensesonepass (øst) eller tjenestebevis.

Oslo, den 21. juni 1944

Ruy Fuglesang.

Odd Viig

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Norges Kulturtings samling i Trondheim

25.—27. JULI 1944.

Sakliste.

Tirsdag 25. juli kl. 10.00:

Kulturtinget åpnes i Erkebispegården.
Tale av tingets president.

Tirsdag 25. juli kl. 16.00:

Kulturtingets organisering og arbeidsorden.
Arbeidsutvalgets innstilling ved Landsleder i Norges Arkitektforbund, byarkitekt Rode.

Onsdag 26. juli kl. 10.00:

Spørsmål vedrørende budsjettet til Kultur- og folkeopplysningsdepartementet.
Redegjørelse ved tingets president.

Sikring av våre arkivsaker, fotografering og avskrift i rasjonell form av kirkebøker, registrering av skifte- og andre protokoller.
Dosent Thordar Quelprud.

Opprettelsen av et norsk musikkakademi.
Arbeidsutvalgets innstilling ved programdirektør Carl Aagaard Østvig.

Kritikk av særlige forhold ved kunstnerisk og kulturell virksomhet.
Forfatteren Kristen Gundelach.

Onsdag 26. juli kl. 16.00:

Opprettelsen av et norsk språkakademi.
Arbeidsutvalgets innstilling ved redaktør Dehli-Laurantzon.

Luksusskatten og vårt musikkliv.
Fiolinisten Jim Johannessen.

Redegjøring for arbeidet med restaurering av Nidarosdomen.

Torsdag 27. juli kl. 10.00:

Pressens faglige og organisasjonsmessige stilling.
Arbeidsutvalgets innstilling ved direktør Glasenapp.

Instituttet for Pressevitenskap.
Redegjøring ved professor dr. Eyvind Mehle.

Eventuelt.

Torsdag 27. juli kl. 17.00:

Avsluttende møte i Erkebispegården.
Tale av tingets president.
Utdeling av Statens Kulturpris 1944.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

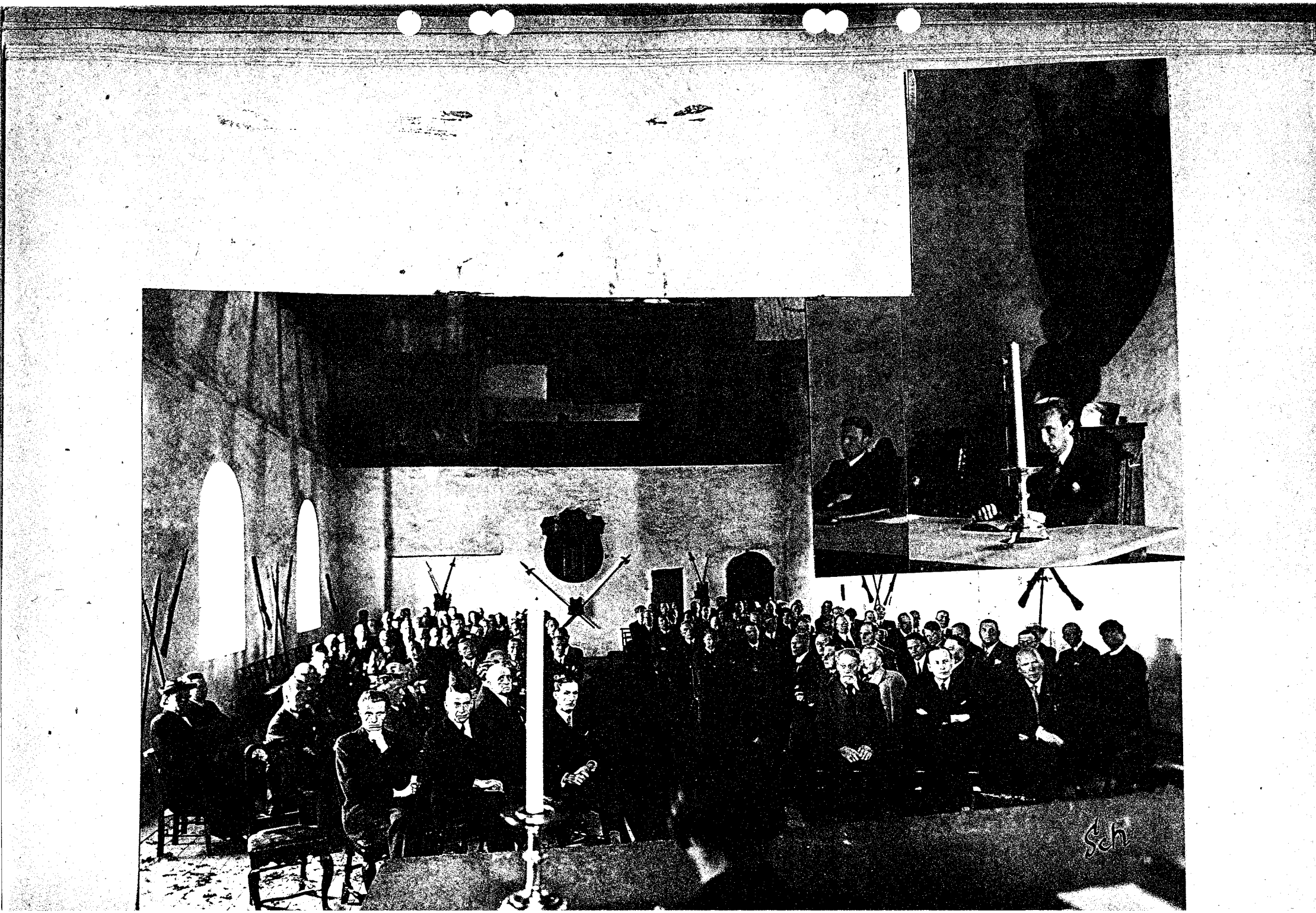

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET

Jnr. 7145. I.1.
OV/LJ

Herr redaktør Johs. Knudsen,
Trondheim.

Sjefen for Kultur- og folkeopplysningsdepartementet meddeler:

Funksjonstiden for medlemmene av Statens Kulturråd utløp den 26. september d.å. Av hensyn til det arbeid som pågår med spørsmålet om kulturlivets organisering, vil oppnevnelse for en ny toårsperiode ikke finne sted på det nuværende tidspunkt. Istedet forlenges funksjonstiden for samtlige medlemmer inntil utgangen av 1944.

Oslo, den 4. oktober 1944.

Heil og Sæl

Odd Viig

Odd Viig.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET
Jnr. 5444/44 I.1. BjH/LR.

Redaktör Johannes Knudsen,
"Dagsposten",
Trondheim.

Norges Kulturting.

Presidenten i Norges Kulturting, minister Fuglesang, har bestemt at Deres funksjonstid som representant i Norges Kulturting skal forlenges og foreløbig gjöres gjeldende til 31. desember 1944.

Oslo, den 13. oktober 1944.

Bjarne Holst.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET

Jnr. 7145. I.1.
OV/LJ.

Herr redaktør Johs. Knudsen,
Trondheim.

Møte i Statens Kulturråd holdes tirsdag den 17. oktober d.å. kl. 14 i Kultur- og folkeopplysningsdepartementet, Pressedirektoratets konferanserom.

Forfall bes meldt til Kultur- og folkeopplysningsdepartementet, Ministerens forværelse.

Oslo, den 11. oktober 1944.

For Ministeren:

Odd Viig

Odd Viig.

For sent mottalt og kunde derfor ikke møte.

Referat. som brlag

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET

Jnr. 7145. I.1.
OV/LJ

Redaktør Johs. Knudsen,
Trondheim.

Det meddeles hermed at Deres funksjonstid som medlem av Statens Kulturråd forlenges fra 1. januar 1945 inntil videre.

Oslo, den 5. januar 1945.

Heil og Sæl

R. J. Fuglesang.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET
Jnr. 7145. I.1.
OV/LJ

Redaktør Johannes Knudsen,
Trondheim.

Møte i Statens Kulturråd holdes tirsdag 13. mars 1945 kl. 13 i Kulturdepartementet.

Til behandling foreligger:

1. Innstilling II fra Kulturtingets Organisasjonsutvalg.
2. Utdeling av Statens kulturpriser for 1945.
3. Normalkontrakter for medlemmer av Norsk Musikerforbund.
4. Den ulovlige konsertvirksomhet.
5. Den norske Forfatterforenings ledelse.
6. Grunnreglene for Statens Kunstfond.
7. Skrivelse vedrørende akademiene for musikk og språk.
8. Offentlig kontroll med privatundervisning i teaterfaget.
9. Eventuelt.

Eventuelt forfall bes meldt Kulturdepartementet, Ministerens forværelse, tlf. 33470.

Oslo, den 6. mars 1945.

Odd Viig

Odd Viig.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET
Jnr. 618/45 II.1.
HAa/VW

Herr redaktør Johs. Knudsen,
Dagsposten,
T r o n d h e i m.

Herved meddeles at departementet den 5. april d.å. har tilskrevet Trondhjem kunstforening slik som vedlagte avskrift viser.

./.

O s l o, den 9. april 1945.
Etter fullmakt:

Sigvat Heggstad
Sigvat Heggstad

Hans Aalb

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

A v s k r i f t.

Jnr. 618/45 II.1.
HAa/VW

Trondhjem kunstforening,
T r o n d h e i m.

Med heimel i lov om organisasjoner og foreninger av 20. august 1942 nr. 12 har dette departement i samråd med Innenriksdepartementet besluttet følgende forføyning overfor den ærede forening:

Intet valg av tillitsmenn finner sted i Trondhjem kunstforening i 1945 uten at Kulturdepartementets samtykke er innhentet på forhånd.

O s l o, den 5. april 1945.
For ministeren:

Odd Viig.

Sigvat Heggstad.

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET
Ministeren.

OV/LJ
Jnr. 7805. I.1.

Oslo, den 9. desember 1944.

Herr redaktør Johannes Knudsen,
Trondheim.

En har mottatt Deres brev av 21. november d.å. vedrørende forskjellige spørsmål i forbindelse med organiseringen av Norges Presseforbund.

./. Vedlagt oversendes et korrektureksemplar av vedtektene for Norges Presseforbund. Vedtektene er vedtatt av undertegnede sjef for Kultur- og folkeopplysningsdepartementet den 6. ds. Deres eventuelle bemerkninger vil imidlertid kunne bli tatt til følge og innpasset i teksten innen vedtektene trykkes. En tør derfor be om Deres uttalelse.

Forøvrig kan meddeles at oppnevnelse av formann for de landsforeninger som sorterer under Norges Presseforbund og av de øvrige medlemmer i det første forbundsråd vil skje i nærmeste framtid, slik at forbundet - forhåpentlig - kan komme i virksomhet fra 1. januar 1945. Det er forutsetningen at en skal nyttiggjøre seg de erfaringer og arbeidsresultater som presseutvalget har innvundet ved å knytte utvalgets medlemmer til forbundets hovedadministrasjon og til forbundsrådet.

Norges Presseforbunds president har overfor departementet foreslått at De blir oppnevnt som formann for Norges avisers landsforening, for at det ikke skal skje noe brudd i det verdifulle arbeid De har nedlagt for Norsk Bladeierforening. En vil derfor anmode Dem om å fortsette dette arbeid, og da med henblikk på den kommende utvidelse av foreningen til også å omfatte Osloavisene.

Hva angår Deres verv som medlem av Statens Kulturråd vil en minne om at funksjonstiden for dette råd på grunn av det organisasjonsmessige omdannelsesarbeid foreløbig er forlenget bare inntil 1. januar 1945. Departementet finner at iallfall inntil dette tidspunkt bør ingen endringer finne sted med hensyn til Kulturrådets sammensetning.

Heil og Sæl
Nygaardsvold.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET
STATENS KULTURRÅD
OPPRETTET 24. SEPTEMBER 1942

Formann:
Minister i Kultur og Folkeopplysningsdepartementet,
ROLF J. FUGLESANG

Medlemmer:
For vitenskap og forskning:
Professor ADOLF HOEL
For litteratur og teater:
FINN HALVORSEN
For malerkunst:
Direktør SØREN ONSAGER
For billedhoggerkunst:
Professor WILH. RASMUSSEN
For musikk:
DAVID MONRAD-JOHANSEN
For film:
Direktør LEIF SINDING
For arkitektur:
Byarkitekt F. W. RODE
For presse:
Cand. JOHANNES KNUDSEN

Til Utvalgets medlemmer.

./. Vedlagt oversendes 2 eksemplarer av den trykte Innstilling II.

Jeg ber om snarest mulig, senest innen 20. februar 1945, å få oversendt fra hver enkelt av utvalgets medlemmer en regning for utført arbeide i utvalget i tidsrommet etter 1. juli 1944. Den lovbefalte godtgjørelse vil deretter bli foranlediget anvist. Regningen bes sendt meg under adresse: Departementet for Arbeidstjeneste og Idrett, H. Heyerdahlsgate 1, Oslo.

Etter de fastsatte regler for godtgjørelse til komitemedlemmer får utenbys medlemmer på reiser til og fra møtestedet skyss- og kostgodtgjørelse etter de regler som gjelder for tjenestemenn av det alminnelige kostgodtgjørelsesregulativs laste klasse, nemlig kr. 9.oo pr. dag og kr. 9.oo i nattillegg, og som godtgjørelse utenfor reisedager kr. 24.oo pr. dag, samt nattillegg etter den til enhver tid gjeldende høyeste sats for dette tillegg. Innenbys medlemmer får kr. 15.oo pr. dag som det holdes møte. Er vedkommende statstjenestemann får han dog kun kr. 12.oo pr. dag.

For arbeid utenfor møtedager får komitemedlemmene en godtgjørelse på kr. 15.oo pr. dag såfremt arbeidstiden har vært minst 4 timer. For statstjenestemenn er godtgjørelsen kun kr. 12.oo pr. dag. Har den daglige arbeidstid vært under 4 timer får vedkommende bare en forholdsmessig beregnet godtgjørelse.

Oslo, den 8. februar 1945.

Ragnvald Lassen

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET

Redaktør Johannes Knudsen,
"Dagsposten",
Trondheim.

Til Deres orientering oversendes Innstilling II fra Kulturtingets Organisasjonsutvalg. Innstillingen bør behandlet konfidensielt

Oslo, den 17. februar 1945.

Bjarne Holst.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

INNSTILLING II

FRA

KULTURTINGETS ORGANISASJONSUTVALG

OSLO 1945

A/S O. FREDR. ARNESEN BOK- OG AKCIDENSTRYKKERI

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Organisasjonsutvalgets innstilling ble lagt fram for Kulturtinget under tingsamlingen 25.—27. juli 1944 i Trondheim. Etter tingets behandling av saken ba presidenten, minister R. J. Fuglesang, om at de merknader til innstillingen som var kommet fram måtte bli sendt ham skriftlig innen 1. oktober 1944.

Etter fristens utløp var det kommet skriftlig uttalelse fra landsleidaren i Noregs Ungdomslag, byråsjef Tveito, som sammen med et utvalg satt ned av Noregs Ungdomslag og Norges Bondesamband, utarbeidet en «Tilråding i høve utviding av Noregs Kulturting», og fra Pressedirektør Beggerud. Dessuten har Organisasjonsutvalgets sekretær, ekspedisjonssjef Ragnvald Lassen, framkommet med en del prinsipielle betraktninger om forholdet mellom kulturorganisasjonene, Kulturtinget og departementene.

Utvalget har behandlet de innkomne uttalelser og har deretter funnet å burde foreta en del endringer i sin innstilling.

Framlegget fra Noregs Ungdomslag foreslår Kulturtinget bygget opp uten noen sammenheng med kulturorganisasjonene og med en 100 prosents oppnevning ovenfra av tingets medlemmer. I motsetning hertil lar utvalget storparten av Kulturtingets medlemmer utgå fra kulturorganisasjonene og tinget bygger således direkte på disse. Utvalgets innstilling bygger på dette punkt direkte på partiets program og på hva som er uttalt ved forskjellige høve av Ministerpresidenten. Noregs Ungdomslag foreslår videre at Kulturtinget skal være en folkerepresentasjon, mens vi finner det helt klart at tinget skal være statens f a g l i g e kulturelle organ. Da framlegget fra Noregs Ungdomslag således bygger på helt sviktende forutsetninger, finner utvalget ikke å burde gå nærmere inn på detaljene i framlegget.

Utvalget har i sin første innstilling gitt Kulturtinget en dobbelt oppgave, nemlig på den ene side som statens faglige kulturelle organ å medvirke til å lede og fremme nasjonens kulturliv. På den annen side ble det forutsatt at Kulturtinget skulde være også den organisasjonsmessige overbygning over de enkelte kulturorganisasjoner, eller som det var uttrykt i utkastet til lov om Kulturtinget: «Kulturtinget har . . . . å være kulturorganisasjonenes overordnete samordningsinstans», d.v.s. Kulturtinget skulde samtidig også være Kultursamband.

Utvalget er imidlertid no kommet fram til at det er prinsipielt mindre riktig å gi tinget også de organisatoriske og forvaltningsmessige oppgaver som vil følge med en slik ordning. Kulturtinget må ikke gjøres til en administrerende institusjon, tinget vil bli trukket ned på et lavere plan og vil framtre mer som en stor forening hvis det blir bebyrdet med administrasjon av kulturorganisasjonene. Organisasjonene bør være selvstyrte så langt som mulig. Statens oppgave overfor organisasjonene er i første rekke av kontrollerende art, og denne organisasjonsmessige kontroll bør ikke utøves av Kulturtinget som på sett og vis er organisasjonene selv, men av departementene. Dette vil si at rene organisasjonssaker som godkjenning av vedtekter, medlemskap, kontingent o.s.v. hører inn under departementene og ikke under Kulturtinget. Kulturtingets oppgave er av faglig-kulturell art både overfor statsmyndighetene og overfor organisasjonene.

Den organisasjonsmessige kontroll som fra statsmyndighetenes side skal føres med de selvstyrende kulturorganiasjoner, er en oppgave for det eller de departementer som de forskjellige hovedforbund faglig sorterer under. Den naturlige organisasjonsmessige ankeinstans er likeledes departementene. I faglige, rent kulturelle saker bør derimot Kulturtinget være overordnet kulturorganisasjonene med disse som utøvende organer, — selvfølgelig i den utstrekning Ministerpresidenten og departementene måtte ha delegert retten hertil til tinget.

Selv om dette i prinsippet er klart, så vil det nok teoretisk kunne oppstå divergenser om hvorvidt en sak er av organisasjonsmessig eller av kulturell art. Men utvalget går ut fra at et samarbeid mellom departementene og Kulturtinget i praksis vil løse vanskene.

Fagdepartementet for de forbund som har med undervisning, kirke og vitenskap å gjøre er Kirke- og undervisningsdepartementet. Ar-

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

kitektene hører i dag organisatorisk under Kultur- og folkeopplysningsdepartementet, men faglig under Innenriksdepartementet som det departement som har med alle bygningssaker å gjøre. De øvrige kulturorganisasjoner sorterer faglig under Kultur- og folkeopplysningsdepartementet.

En slik fordeling av kulturorganisasjonene på tre departementer er i og for seg lite heldig. Kulturorganisasjonene utgjør en organisk helhet som må bygges opp og ledes etter felles retningslinjer. Man kan da vanskelig ha forskjellige avgjørende og kontrollerende myndigheter. Skal kulturorganisasjonene bli sterke og handlekraftige, må det en samkjøring til. Ikke minst under oppbygning av organisasjonene er dette nødvendig. Forholdet har gjort at det her må utføres et stort og vanskelig arbeid, et arbeid som bare kan gjennomføres under en enkelt handlekraftig ledelse. Et organisasjonsmessig koordineringsledd må til. Dette kan oppnås enten på den måte som er trukket opp i utvalgets første innstilling, hvor Kulturtingets president og kontor var koordineringsmyndigheter, eller ved at det hele legges inn under ett departement, hvor det opprettes en egen avdeling for Kulturtinget og kulturorganisasjonene med hovedoppgave å organisere disse, eller endelig ved at den nåværende deling på tre departementer opprettholdes, men alle organisasjonsmessige saker vedkommende tinget og kulturorganisasjonene avgjøres av Kulturdepartementet, også de som sorterer under et annet departements fagområde.

Tinget må frigjøres fra de rene forvaltningsoppgaver slik at det bare er de faglige kulturelle saker som hører under tinget, samtidig som den nødvendige samkjøring kommer i stand. Erfaringen har allerede vist at kulturorganisasjonene vil komme til delvis å trekke i hver sin lei istedenfor sammen, hvis de ikke blir dirigert etter en felles plan og ens retningslinjer. Ikke nok med at departementene må befryktes i noen grad å divergere, men vi har sett tendens til separatisme hos de enkelte departementsavdelinger. Utvalget må derfor sterkt understreke nødvendigheten av en koordinering.

Utvalget har ment at den riktigste løsning vilde være å samle hele statens kulturelle virksomhet under et eneste departement. På denne måte vilde samtlige 11 kulturforbund både faglig og organisasjonsmessig komme til å sortere under ett departement. Dette departement måtte i tilfelle få seg underlagt alle de offentlige kulturorganer hvis virksomhet svarer til de 11 hovedforbunds fagområde. Det nye departement måtte få navnet Kulturdepartementet og i tilfelle omfatte hele det noværende Kirke- og undervisningsdepartement, videre det noværende Kultur- og folkeopplysningsdepartement ÷ propagandaavdelingen som overføres til partiet. Endelig vilde Riksarkitekten og Statens bygningskontor — eller rettere det fra annet hold foreslåtte bygningsdirektorat — måtte overføres til det nye Kulturdepartement. Dersom man ikke finner å kunne gå til en så radikal løsning av problemet, må man velge den samme utveg som er valgt når det gjelder Norges næringssamband: At Kulturdepartementet treffer alle organisasjonsmessige vedtak vedkommende kulturorganisasjonene, men slik at vedkommende fagdepartement må samtykke når organisasjonen går inn under det annet departements fagområde. Rygh Halland bemerker i samband med dette at han er helt enig i utvalgets prinsipielle syn på problemet ett Kulturdepartement. Han mener imidlertid at kirken prinsipielt ikke bør være representert i Kulturtinget som eget forbund. Heller ikke er han enig i at biskopen i Nidaros bør være medlem av Kulturtinget. Dog kan en målsmann for kirken etter § 9 ha rett til å møte i tinget og ta del i forhandlingene. Rygh Halland er også prinsipielt uenig i at det eventuelt nye Kulturdepartementet utenom sitt noværende fagområde bør omfatte annet enn arkitektur og undervisning og de 10 kulturforbunds fagområder, slik at kirken ikke omfattes av departementet. Fra Kirke- og undervisningsdepartementet bør således bare skole- og undervisningsavdelingen overføres til Kulturdepartementet. Finn Halvorsen ønsker ikke under noen omstendigheter Kultur- og folkeopplysningsdepartementet og Kirke- og undervisningsdepartementet slått sammen til ett departement. Han kan heller ikke innse, at noe særlig skulde være vunnet ved at skole- og undervisningsavdelingen ble flyttet over fra Kirke- og undervisningsdepartementet til Kultur- og folkeopplysningsdepartementet. Han finner det derimot naturlig at det fra annet hold foreslåtte bygningsdirektorat blir overført fra Innenriksdepartementet til Kultur- og folkeopplysningsdepartementet. Det kan imidlertid etter hans oppfatning være et stort spørsmål, om ikke utvalgets prinsipielle forslag om en nyregulering av de nevnte departementer ligger utenom utvalgets mandat. Finn Halvorsen mener videre at biskopen i Nidaros ikke bør ha sæte i tinget, så lenge det er uvisst om han får noen forrang framfor de øvrige biskoper.

Utvalget har på grunnlag av de ovenfor nevnte prinsipielle synsmåter gjennomgått det foreliggende utkast til lov om Kulturtinget nok en gang. Dette utkast var laget som et råutkast for å vise hvorledes utvalget hadde tenkt seg det hele ordnet, for å kunne bli ferdig til Kulturtingets samling 1944. Det var forutsetningen at utkastet skulde gjennomgås meget omhyggelig før det ble lagt fram for Ministerpresidenten. Utvalget har no gjennomarbeidet loven, og som bilag nr. 1 til denne innstilling følger et nytt utkast til lov om Kulturtinget.

For å sikre at de forskjellige landsdelers særegne kultur blir representert på tinget, er fylkenes representanter øket fra en til to fra hvert fylke. Disse representanter oppnevnes av fylkesmannen, og det er forutsetningen at oppnevningen skal skje uavhengig av medlemskap i kulturorganisasjonene.

I lovutkastet er det tatt med bestemmelse om at det ved egen lov skal gis nærmere regler om framgangsmåten ved valg og oppnevning av medlemmer av tinget og rådet. Denne lov forutsettes formet slik at den også kan få anvendelse ved valg og oppnevning til Rikstinget og Næringstinget.

Kulturtinget bør i størst mulig utstrekning ha selvstyre og bør ha adgang til selv å fastsette sitt budsjett og sin forretningsorden.

Lovutkastet bygger på forutsetningen om ett Kulturdepartement. I tilfelle man ikke går til en slik sammenslåing, må der gjøres følgende endringer i utkastet:

§ 3, fjerde ledd (nytt):

Når et vedtak etter denne paragraf vedrører et annet departements fagområde, treffes vedtaket med samtykke av det annet departement.

§ 13:

Sjefen for Kulturdepartementet er president for Kulturtinget. Etter innstilling fra tinget oppnevner Ministerpresidenten tingets visepresident og varamann for ham.

§ 15 og § 16, punkt 3 utgår.

I utkastet til forretningsorden må ordene i § 1, annet ledd: «eller sjefen for Kulturdepartementet på hans vegne» utgå.

Utvalget bemerker spesielt at uansett hva man ellers mener om spørsmålet hvorvidt tingets president skal kunne være sjef for et departement, er en personalunion, som foreslått i ovennevnte alternativ til § 13, en nødvendighet dersom delingen av kultursakene mellom Kultur-, Kirke- og Innenriksdepartementet opprettholdes. Bare gjennom en slik personalunion får man nemlig da istand den konsentrasjon og koordinering som utvalget gjentagende har pekt på nødvendigheten av. Finn Halvorsen og Rygh Halland fremhever for øvrig at de i alle tilfeller mener at sjefen for Kulturdepartementet og presidenten for Kulturtinget bør være samme person.

De ovenfor nevnte endringer i forholdet mellom Kulturtinget, Kulturdepartementet og kulturorganisasjonene medfører også en del endringer i det utarbeidete utkast til Kulturtingets forretningsorden. Et omarbeidet utkast følger som bilag nr. 2 til denne innstilling. Utvalget gjør oppmerksom på at dette utkast til forretningsorden ikke gjør krav på å være fullstendig. Vi er selvsagt klar over at det finnes en rekke detaljbestemmelser som nødvendigvis må være med i en slik forretningsorden. Utvalget har imidlertid ved det foreliggende utkast bare villet peke på de viktigste bestemmelser og finner det riktigst å overlate til Kulturtinget selv, etter at noen erfaring er vunnet, å gi mer detaljerte bestemmelser.

Også de utkast til vedtekter for de enkelte kulturorganisasjoner som fulgte som bilag til den første innstilling, må gjennomgå en del endringer. For å vise hvilke endringer som er nødvendige har utvalget utarbeidet et nytt utkast til vedtekter for Norges Presseforbund. Utkastet følger som bilag nr. 3 og tjener som norm for vedtektene også for de andre hovedforbund.

Utvalget vil i denne forbindelse understreke at det er et absolutt vilkår at tallet av landsforeninger holdes nede på et lavmål. Da landsforeningenes formenn automatisk er medlemmer av Kulturtinget og hver landsforening skal ha en valgt representant, vil et for stort antall landsforeninger gjøre tinget alt for stort og uhåndterlig. Man har her et utpreget eksempel på nødvendigheten av en koordineringsinstans for hovedforbundene. Om nødvendig må det lages undergrupper i landsforeningene for å holde tallet på disse nede. Når utvalget i det nye utkast til vedtekter for Norges presseforbund har gått til å foreslå sløyfet 4 av de 8 forskjellige landsforeninger, er det forutsetningen at det dannes undergrupper i de resterende foreninger. I Norske journalisters landsforening må det da dannes to undergrupper, en undergruppe for redaktører og en for pressefotografer og pressetegnere. Tallet av yrkesutøvere i de to sistnevnte grupper er nemlig så lite at det ikke kan ansees rasjonelt å danne egne landsforeninger. Det samme gjelder pressebyråene som naturlig må kunne danne en undergruppe i Norske avisers landsforening, mens ukebladene må kunne slås sammen med tidsskriftene i en lands-

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

forening. For ordens skyld gjør utvalget uttrykkelig merksam på at forslagene til vedtekter for de forskjellige forbund er av rent orienterende art og forutsettes lagt fram i endelig form senere etter at de er bearbeidet av de respektive forbund. Dette blir en sak som må løses av den foreslåtte avdeling for kulturorganisasjonene i Kulturdepartementet.

Johs. Knudsen ønsker tilføyet:

«For å oppnå en snarlig gjennomføring av alle grunnleggende prinsipper for kulturlivets organisasjonsoppbygging, er jeg villig til å gå med på innstillingen i dens foreliggende form. Dog må jeg ta uttrykkelig forbehold om at Kulturdepartementet organiseres etter planen så snart råd er og at § 13 i lovutkastet av 15. januar 1945 settes i kraft når dette er skjedd.»

Som en konklusjon på utvalgets innstilling kan følgende 4 punkter settes opp (i punkt I er Finn Halvorsen ikke enig):

1. Det opprettes et Kulturdepartement omfattende alle kulturforbund og utstyrt med de faglige organer som omfattes av kulturforbundenes fagområder.
2. Kulturdepartementet kontrollerer og leder det organisasjonsmessige arbeid — hvor dette er nødvendig i samarbeid med d.v.s. etter råd eller innstilling fra Kulturtinget, og eventuelt med samtykke fra vedkommende fagdepartement. Kulturdepartementet blir derved organisasjonenes overordnete instans i alle organisasjonsspørsmål.
3. Kulturtinget blir statens faglige kulturelle rådgivende organ og kulturorganisasjonenes høyeste faglige instans hvor dette er overdratt til tinget.
4. Kulturorganisasjonene gjøres selvstyrende i størst mulig grad.

Oslo, januar 1945.

F. W. Rode,
utvalgets formann

Johs. Knudsen **Finn Halvorsen** **L. Erlandsen** **Rygh Halland**

Ragnvald Lassen G. Hasle

Bilag nr. 1.

Utkast til lov om Kulturtinget.

I samsvar med § 3, 2. ledd, i kunngjøringen av 5. februar 1942 fastsettes følgende som gjelder uten hensyn til Grunnlovens bestemmelser:

§ 1.

Nasjonens kulturliv samordnes i selvstyrende kulturorganisasjoner som under statens kontroll danner bindeleddet mellom den enkelte og staten.

§ 2.

Kulturorganisasjonene sammenfattes i 11 hovedforbund:

1. Norges arkitektforbund.
2. Norsk forbund for bildende kunst.
3. Norges filmforbund.
4. Norsk forbund for kirke og forkynnelse.
5. Norges kringkastingsforbund.
6. Norges litteraturforbund.
7. Norges musikkforbund.
8. Norges presseforbund.
9. Norges teaterforbund.
10. Norges undervisningsforbund.
11. Norsk forbund for vitenskap og forsking.

§ 3.

Kulturdepartementet gir forskrifter om hovedforbunds og underordnet organisasjons oppgaver og virkemåte og om medlemmenes rettigheter og plikter.

Departementet kan herunder bestemme at enhver som utøver et yrke eller driver et erverv eller en næring, skal være medlem av vedkommende hovedforbund og underordnet organisasjon.

Departementet kan innordne bestående yrkes-, ervervs- og næringsorganisasjon, forening, selskap, stiftelse eller annen institusjon av kulturell art under vedkommende hovedforbund og treffe alle vedtak som er nødvendige for å innpasse den i hovedforbundet og dettes underordnete organisasjoner. Slike vedtak kan ikke bringes inn for domstolene.

§ 4.

Kulturtinget har som statens faglige kulturelle organ å medvirke til å lede og fremme nasjonens kulturliv.

§ 5.

Medlemmer av Kulturtinget er:

1. I kraft av sin stilling kulturorganisasjonenes forbundsledere og landsledere, biskopen i Nidaros, formannen for Norges næringssambands Sentralinstitutt for planlegging, rasjonalisering og forskning, sjefen for Norges Arbeidstjeneste, presidenten for Statens Idrettsråd, landsleidaren for Noregs Ungdomslag, de ledere av offentlige kulturinstitusjoner som Ministerpresidenten utpeker, eller disses stedfortredere.
2. en representant for kunstfliden og en for det øvrige heimeyrke, oppnevnt av Norges heimeyrkeforbund, og to representanter for hvert fylke, oppnevnt av vedkommende fylkesmann. Hver av disse skal ha to personlige varamenn.
   Etter innhentet uttalelse fra tinget kan Ministerpresidenten oppnevne andre medlemmer.
3. en valgt representant fra hver av kulturorganisasjonenes landsforeninger, hver med to personlige varamenn.

§ 6.

Medlem av Kulturtinget kan ingen være som ikke i 10 år har hatt bopel i riket eller som er i tilfelle som nevnt i Grunnlovens §§ 52 og 53. Det samme gjelder tjenestemenn som nevnt i Grunnlovens § 62.

§ 7.

Enhver som velges eller oppnevnes til representant eller innehar verv eller stilling som nevnt i § 5 punkt 1 er pliktig til å møte på tinget medmindre han er hindret ved forfall som tinget kjenner lovlig. Den som har møtt som representant ved alle ordinære ting i samme periode, er ikke forpliktet til å motta valg eller oppnevning i neste periode.

Hvis noen velges eller oppnevnes til representant uten å være forpliktet til å motta valg eller oppnevning, må han innen den tid og på slik måte som tingets forretningsorden bestemmer, gi erklæring om hvorvidt han mottar valget eller oppnevningen eller ei.

§ 8.

Representantene er på reise til og fra og under opphold på Kulturtinget fri for personlig hefte medmindre de gripes i offentlige forbrytelser. De kan heller ikke utenfor Kulturtinget dras til ansvar for de meninger de der hevder. Enhver er pliktig til å rette seg etter tingets forretningsorden.

§ 9.

Ministre, partiets riksledere og andre som Ministerpresidenten utpeker har rett til å møte på Kulturtinget og ta del i dettes forhandlinger, likevel uten å avgi stemme eller rett til protokolltilførsel. Andre kan av tingets president kalles inn for å utrede særlige spørsmål.

§ 10.

Som arbeidsutvalg for Kulturtinget fungerer Kulturrådet. Dets medlemmer er tingets president og visepresident, forbundslederne for hovedforbundene og de andre medlemmer av tinget som tingets president oppnevner.

Antall medlemmer av Kulturrådet må ikke overstige 20.

§ 11.

Medlem som ikke sitter på tinget eller i rådet i kraft av sin stilling velges eller oppnevnes for et tidsrom av 3 år.

Nærmere bestemmelser om framgangsmåten ved valg og oppnevning av medlemmer av tinget og rådet gis ved lov.

§ 12.

Det tilkommer Kulturtinget:

1. av departementene å få seg forelagt til uttalelse det endelige utkast til lover og forordninger og andre saker av kulturell viktighet,
2. å ta opp og av enhver, Ministerpresidenten og Rikstinget unntatt, å få seg forelagt en hvilken som helst sak av kulturell viktighet,
3. å fordele på de forskjellige kulturformål de statsmidler som måtte stilles til tingets rådighet,
4. å løse de oppgaver som for øvrig blir tildelt det.

§ 13.

Kulturtingets president oppnevnes og fritas for vervet av Ministerpresidenten, som også etter innstilling fra tinget oppnevner visepresident og varamann for ham.

Kulturtingets president og visepresidenter kan ikke være medlem av regjeringen.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

§ 14.

Lederen av tingets kontor er embetsmann.

§ 15.

På den ordinære tingsamling hvert år skal Kulturtinget uttale seg om presidenten har medlemmenes tillit.

§ 16.

Kulturtingets og Kulturrådets vedtak treffes ved hemmelig skriftlig avstemning:

1. når Ministerpresidenten krever det,
2. når tingets president vedtar det,
3. ved uttalelse etter § 15,
4. når minst femteparten av møtende medlemmer krever slik avstemning etter § 17, annet ledd.

§ 17.

Med unntak av de tilfelle som er nevnt i § 16, treffer presidenten etter eget omdømme vedtak på Kulturtingets og Kulturrådets vegne. Han plikter å treffe sitt vedtak i møte i Kulturrådet når saken er av viktighet, men i møte i Kulturtinget når saken er av stor viktighet.

Ethvert medlem har rett til på forhånd å si sin mening og å føre til protokollen at han er uenig i et fattet vedtak. I motsatt fall ansees han enig i vedtaket og er medansvarlig for dette.

Et vedtak er ikke gyldig før Ministerpresidenten har godkjent det, når minst halvparten av Kulturtingets eller Kulturrådets medlemmer ikke tiltrer vedtaket og krever at det skal legges fram for Ministerpresidenten.

§ 18.

Kulturtinget trer sammen etter innkalling fra presidenten til ordinær tingsamling en gang årlig i tiden juni—september og forblir samlet så lenge han finner det nødvendig. Ekstraordinær tingsamling holdes når Ministerpresidenten krever det eller presidenten gjør vedtak om det.

Tinget åpnes og heves av Ministerpresidenten eller på hans vegne av sjefen for Kulturdepartementet.

§ 19.

Kulturtingets møter holdes for åpne dører og dets forhandlinger trykkes, medmindre presidenten annerledes bestemmer.

§ 20.

Kulturtinget fastsetter tingets budsjett og forretningsorden.

Kulturdepartementet kan gi bestemmelser til utfylling og gjennomføring av denne lov.

§ 21.

Fra den tid Kulturdepartementet bestemmer, oppheves følgende lover:

Lov om Norges lærersamband av 5 februar 1942.

Lov om Den Norske forleggerforening av 5 februar 1942.

Lov om medlemskap i Norsk pressesamband av 26 februar 1942.

Bilag nr. 2.

Utkast til Kulturtingets forretningsorden.

§ 1.

Første tingdag under den ordinære samling avgjør presidenten om medlemmene er lovlig oppnevnt eller valgt eller i kraft av sitt verv eller sin stilling har lovlig rett til å møte og innkaller varamenn.

Når så er skjedd, erklærer han på tingets vegne dette for lovlig konstituert og meddeler dette til Ministerpresidenten eller sjefen for Kulturdepartementet på hans vegne. Deretter skal tinget erklæres for åpnet.

§ 2.

Presidenten gir innstilling om leder for tingets kontor og om avskjed for ham, og fastsetter hans instruks.

Lederen av tingets kontor kan på egen hånd ekspedere saker hvor avgjørelsen er kurant etter opptrukne retningslinjer.

Han forbereder og gir innstilling til vedtak av presidenten og paraferer de brev som presidenten selv undertegner.

§ 3.

Presidenten plikter å treffe sitt vedtak i møte i Kulturrådet når saken er av viktighet. Følgende saker skal han i alle tilfelle legge fram i rådet:

a) Vedtak etter § 1, første ledd.
b) Vedtak etter § 2, første ledd og vedtak om tilsetting av funksjonærer ved tingets kontor.
c) Vedtak om å overdra til andre anvisningsmyndighet eller rett til å underskrive på tingets vegne.
d) Uttalelse om kontingentsatser og budsjetter for hovedforbundene.

e) Vedtak om å innkalle utenforstående til tingmøte for å redegjøre for særlige spørsmål.
f) Vedtak om å pålegge et hovedforbund å holde rådsmøte og om å påby bestemte saker til behandling.
g) Innstilling om mindre endringer i vedtektene for hovedforbund.

§ 4.

Kulturrådet innkalles av presidenten og skal ha møte minst en gang hver tredje måned. Visepresidenten eller en tredjedel av de øvrige medlemmer kan kreve rådet sammenkalt med 14 dagers varsel.

Lederen av tingets kontor tar del i møtene. Når særlige grunner taler for det, kan presidenten tilkalle medlem av Kulturtinget til møte i rådet.

§ 5.

Også i de saker som er nevnt i § 3, kan presidenten avgjøre saken enten alene eller i møte med de medlemmer av rådet som det er tid til å kalle inn, når avgjørelsen ikke tåler å utsettes til rådet kan tre sammen. Så vidt mulig skal det imidlertid da treffes foreløpig vedtak som gjelder til første rådsmøte. I alle tilfelle skal vedtaket refereres i første rådsmøte.

§ 6.

Vedtak i rådet blir bare fattet når saken på forhånd er forberedt og skriftlig innstilling foreligger. Unntak herfra kan gjøres i helt særlige tilfeller.

§ 7.

Saker av stor viktighet skal presidenten legge fram for det samlede Kulturting etter at de på forhånd er drøftet i Kulturrådet.

Følgende saker skal han i alle tilfelle legge fram for tinget:

a) Vedtak om forretningsorden og budsjett for tinget.
b) Økonomiske disposisjoner av stor rekkevidde.
c) Innstilling om oppnevning av visepresident med varamann.
d) Innstilling om Ministerpresidentens oppnevning av ytterligere medlemmer av tinget.
e) Vedtak om oppnevning av ytterligere medlemmer av rådet.
f) Innstilling om større endringer i vedtektene for hovedforbund.
g) Innstilling om oppnevning av forbundsledere.
h) Vedtak om å sette ned komitéer og utvalg.
i) Vedtak om representantenes reise- og møtegodtgjørelse.

§ 8.

Også i de saker som er nevnt i § 7, kan presidenten treffe sitt vedtak i arbeidsutvalget når avgjørelsen ikke tåler å utsettes til tinget kan tre sammen. I helt særlige og usedvanlig presserende tilfelle kan presidenten treffe vedtak i samsvar med § 5. Så vidt mulig treffes det imidlertid bare foreløpig vedtak som gjelder til første møte i tinget. I alle tilfelle skal vedtaket refereres for tinget.

§ 9.

I saker som legges fram for tinget, skal det i alminnelighet foreligge trykt innstilling med melding om det vedtak som presidenten i møtet i Kulturrådet har overveiet å fatte.

I andre saker blir vedtak bare å fatte når helt særlige forhold foreligger.

§ 10.

Presidenten kan sette ned faste utvalg til forberedende behandling av visse arter saker, således budsjettkomité og lovkomité. Han kan også sette ned særutvalg til behandling av spesielle saker som ikke egner seg til å forberedes av tingets kontor eller av hovedforbundene. Slike utvalg skal ha en formann og fra to til fem andre medlemmer.

§ 11.

Gyldig møte i Kulturtinget, Kulturrådet og i utvalgene kan bare holdes når minst halvparten av medlemmene er til stede.

§ 12.

Presidenten kan overdra til et medlem av Kulturtinget å ta seg av bestemte oppgaver innen tingets virkeområde.

§ 13.

Vedtak som presidenten treffer, enten alene eller i møte med Kulturtinget eller Kulturrådet, må for å bli gyldig føres inn i vedtaksprotokollen og undertegnes av presidenten.

§ 14.

På den ordinære tingsamling skal presidenten, før de øvrige saker blir behandlet, redegjøre for Kulturrådets og sin egen virksomhet i det år som er gått og legger fram revidert regnskap for siste år. Deretter skal Kulturtinget ved hemmelig skriftlig avstemning uttale seg om presidenten har medlemmenes til-

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

lit og om han skal gis ansvarsfrihet. Det stemmes særskilt over de to nevnte spørsmål.

§ 15.

Etter at de saker er behandlet som er nevnt i § 14, redegjør sjefen for Kulturdepartementet eller hans representant for departementets virksomhet i de år som er gått, for så vidt og i den utstrekning han ønsker det. Deretter redegjør presidentene for hovedforbundene for disses virksomhet i det forløpne år.

§ 16.

Kulturtingets budsjetter og regnskaper er en del av statens budsjetter og regnskaper. Tingets regnskaper revideres av Riksrevisjonen.

§ 17.

Kulturtingets medlemmer, lederen av kontoret og funksjonærene har taushetsplikt når det gjelder saker som behandles for lukte dører eller på annen måte er vedtatt hemmeligholdt.

Bilag nr. 3.

Utkast til vedtekter for Norges Presseforbund.

§ 1.

Norges Presseforbund er samordningsforbund for den del av kulturlivet som omfatter dagspressen, tidsskriftene og ukebladene.

Forbundets oppgave er som selvstyrende yrkes- og kulturorganisasjon under kontroll av Kulturdepartementet og Kulturtinget å fremme presseyrket og medlemmenes interesser og danne bindeleddet mellom medlemmene og statsmyndighetene. Forbundet skal for øvrig løse de oppgaver som statsmyndighetene gir det i oppdrag å ta seg av.

§ 2.

Norges Presseforbund er delt i følgende underordnete yrkes- og næringsorganisasjoner:

1. Norske journalisters landsforening.
2. Norske tidsskriftmedarbeideres landsforening.
3. Norske avisers landsforening.
4. Norske tidsskrifters landsforening.

Presseforbundets medlemmer innen et eller flere fylker kan samles i fylkesforbund. Presseforbundet fastsetter vedtektene for fylkesforbundene. Prinsippene i nærværende vedtekter legges til grunn.

§ 3.

1. Medlem av Norges Presseforbund er selskap og selvstendig næringsdrivende som driver avis, tidsskrift, illustrert tidsskrift og ukeblad, telegrambyrå, pressebyrå, pressebillustrasjonsbyrå eller annen virksomhet som leverer ord- eller bildestoff til pressen. Overfor Presseforbundet og vedkommende landsforening representeres medlemmet av virksomhetens innehaver eller daglige leder.

2. Som medlem kan opptas:

a. person der som hovedyrke utfører selvstendig pressearbeid i virksomhet som nevnt i punkt 1 og direkte eller indirekte medvirker ved utformingen av avisers, tidsskrifters og ukebladers tekst- og bildeinnhold, unntatt forfatter og medarbeider i annonsevirksomhet.

b. korrespondent, artikkelforfatter, fotograf, pressetegner og karrikaturtegner som har arbeid for pressen som hovedyrke.

§ 4.

Som b-medlem opptas den som fyller vilkårene etter § 3 punkt 2, men ikke er fylt 21 år eller ikke har hatt fast arbeid i presseyrket i to år eller regelmessig bidrar til pressearbeid uten å ha dette som hovedyrke. B-medlem har ikke stemmerett og kan ikke ha tillitsverv.

§ 5.

I tvilstilfelle treffer formannen i vedkommende landsforening vedtak om vilkårene for medlemskap etter §§ 3 og 4 er til stede.

Den som er nektet opptat som medlem, kan innen 14 dager etter at han er blitt kjent med vedtaket, anke dette inn for presidenten i Norges Presseforbund til endelig avgjørelse. Presidenten kan i særlige tilfelle gjøre unntak fra vilkårene i §§ 3 og 4.

§ 6.

Er det tvist om hvilken organisasjon et medlem hører til, avgjør Norges Presseforbund saken. Er det tvist mellom Presseforbundet og et annet kulturforbund, avgjør Kulturdepartementet saken.

Når et medlems yrke eller næring er av den art at det kan være medlem av flere organisasjoner, fastsetter Norges Presseforbund hvor det skal ha sitt hovedmedlemskap. Når det er tale om medlemskap innen flere kulturforbund, avgjør Kulturdepartementet saken.

Hovedmedlemskap skal medlemmet ha i den organisasjon som hovedtyngden av dets virksomhet faller innenfor. Faglig er det medlem av begge, henholdsvis alle organisasjoner.

§ 7.

Valg og oppnevning av tillitsmenn i Norges Presseforbund og underordnete organisasjoner foretas i samsvar med vedtektene. Kulturdepartementet kan i særlige tilfelle oppnevne og fjerne tillitsmenn og tilsette og avskjedige forretningsførere uten omsyn til hva vedtektene bestemmer.

Medlem av Norges Presseforbund plikter å ta mot tillitsverv i forbundet og underordnete organisasjoner. Samme plikt har styremedlem og funksjonær i juridisk person som er medlem etter § 3 punkt 1.

Den som har fylt 65 år eller som har gjort tjeneste i vedkommende verv i forrige periode kan unnslå seg for å motta tillitsverv. Presidenten i Norges Presseforbund kan allikevel treffe vedtak om å pålegge noen å overta tillitsverv til tross for at vilkårene for å nekte å motta vervet etter forrige punktum er til stede. Den som er pålagt å overta tillitsverv med heimel i denne bestemmelse, kan innen 14 dager etter at han er blitt kjent med vedtaket, anke dette inn for sjefen for Kulturdepartementet til endelig avgjørelse.

§ 8.

Norges Presseforbund har sete og verneting i Oslo.

§ 9.

Norges Presseforbund ledes av en president. Presidenten oppnevnes og fritas for vervet av Kulturdepartementet etter innstilling fra forbundsrådet — se § 10 — og Kulturtinget.

§ 10.

Presidentens råd, forbundsrådet, sammensettes av formennene for og av en valgt representant fra hver av de underordnete landsforeninger.

Presidenten kan med godkjenning av Kulturdepartementet oppnevne ytterligere medlemmer av rådet.

Minst én gang om året og ellers når presidenten finner grunn til det, skal det holdes rådsmøte hvor formennene for fylkesforbundene — se § 2 — tar sete i rådet.

§ 11.

Presidenten oppnevner blant medlemmene av forbundsrådet sin stedfortreder, visepresidenten. Oppnevningen må godkjennes av Kulturdepartementet.

§ 12.

I det daglige arbeid har presidenten et arbeidsutvalg å rådføre seg med. Det sammensettes av visepresidenten, en representant valgt av formennene for og en valgt av de valgte representanter fra de underordnete landsforeninger. Det velges personlige varamenn. Valgene skjer ved hemmelig skriftlig avstemning på årsmøtet, se § 21.

Når særlige grunner taler for det, kan presidenten tilkalle andre rådsmedlemmer til å møte i arbeidsutvalget.

§ 13.

Presidenten kan nedsette en Pressens æresrett og fastsetter regler om rettens sammensetning og virkemåte.

Æresretten kan overdras å avgjøre:

1. om et medlem skal idømmes æresstraff, se § 26,
2. om det foreligger forhold eller omstendigheter som gjør en utøver av presseyrket uverdig til medlemskap,
3. om det er satt fram ugrunnet beskyldning av en utøver av presseyrket mot en annen og om beskyldningen skal mortifiseres,
4. tvister mellom utøvere av presseyrket som ikke gjelder rent privatrettslige forhold.

§ 14.

Presidenten eller den han gir fullmakt, forplikter forbundet ved sin underskrift.

§ 15.

Presidenten ansetter og avskjediger direktør og fastsetter instruks for ham.

§ 16.

Før presidenten treffer vedtak i en sak, plikter han å legge den fram i arbeidsutvalget når saken er av viktighet. Følgende saker skal han i alle tilfelle legge fram i arbeidsutvalget, dog gjelder § 17 nestsiste ledd tilsvarende:

a) Vedtak om erverv og salg av faste eiendommer og andre økonomiske disposisjoner som ligger utenfor den vanlige forretningsførsel.
b) Ansettelse og avskjedigelse av direktør og fastsettelse av instruks for ham.
c) Overdragelse til andre av anvisningsmyndighet eller av rett til å underskrive på forbundets vegne.
d) Vedtak om underordnete organisasjoners vedtekter.
e) Vedtak om underordnete organisasjoners budsjetter.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

f) Avgjørelse som er truffet av en underordnet organisasjons leder, og som er innanket for forbundet i henhold til vedtektene.
g) Vedtak om å pålegge en landsforening å holde rådsmøte eller årsmøte og å påby bestemte saker til behandling.
h) Vedtak om medlemskap i forbundet.
i) Vedtak etter § 7, siste ledd.

Arbeidsutvalget kalles inn av presidenten og skal ha møte minst èn gang hver tredje måned. Visepresidenten eller to andre medlemmer kan forlange arbeidsutvalget kalt sammen med 14 dagers varsel.

Forbundets direktør deltar i møtene.

§ 17.

Saker av stor viktighet plikter presidenten, etter at de er drøftet i arbeidsutvalget, å legge fram i rådsmøte før han treffer endelig vedtak i saken.

Følgende saker skal han i alle tilfelle legge fram i rådsmøte:

a) Vedtak om budsjett for forbundet og om kontingent.
b) Økonomiske disposisjoner av stor rekkevidde.
c) Oppnevning av visepresident og av ytterligere medlemmer av rådet.
d) Vedtak om endring i vedtektene.
e) Oppnevning og fritaking av formenn for underordnete organisasjoner og godkjenning av stedfortredere for dem.
f) Vedtak om oppløsning eller sammenslåing av underordnete organisasjoner.

Også i disse saker kan imidlertid presidenten avgjøre saken i møte i arbeidsutvalget, dersom avgjørelsen ikke tåler å utsettes inntil rådsmøte kan tre sammen. Så vidt mulig skal det dog treffes foreløpig vedtak som gjelder inntil første rådsmøte. I alle tilfelle skal vedtaket refereres i første rådsmøte.

Forbundets direktør deltar i møtene.

§ 18.

Presidenten avgjør sakene etter eget omdømme, etter å ha hørt rådgivernes mening. Rådgiverne plikter å uttale seg om hvordan vedkommende sak etter deres mening bør avgjøres. Stemmegivning finner ikke sted.

Hvis en rådgiver ikke er enig i et vedtak av presidenten, må han kreve sin mening protokollert. I motsatt fall ansees han enig i vedtaket og er medansvarlig for dette.

Et vedtak som etter §§ 16 og 17 må fattes i arbeidsutvalget eller rådet, er ikke gyldig før sjefen for Kulturdepartementet har godkjent det, når halvparten eller flere av rådgiverne ikke tiltrer vedtaket og krever at presidenten skal legge det fram for Kulturdepartementet.

Gyldig møte kan bare holdes når minst halvparten av rådgiverne er til stede.

§ 19.

Vedtak som presidenten treffer, enten alene eller i møte i arbeidsutvalget eller rådet, er ikke gyldig før det er ført inn i vedtaksprotokollen og undertegnet av ham.

§ 20.

Presidenten kan overdra et rådsmedlem å ivareta bestemte oppgaver innen forbundets virkeområde.

§ 21.

Presidenten skal senest 6 måneder etter regnskapsårets utløp forelegge for utvidet rådsmøte — se § 10 siste ledd — en melding om forbundets virksomhet og revidert regnskap for siste år. På dette rådsmøte skal rådsmedlemmene ved hemmelig avstemning uttale seg om presidenten har rådets tillit, og om han meddeles ansvarsfrihet. På møtet velges arbeidsutvalg etter § 12.

§ 22.

Presidenten kan, selv eller ved representant, delta i underordnet organisasjons medlemsmøte og rådsmøte.

§ 23.

Utregningsgrunnlaget for medlemskontingenten fastsettes av forbundet etter innstilling fra landsforeningene. Kontingentsatsene må godkjennes av Kulturdepartementet etter uttalelse fra Kulturtinget.

Medlemskontingenten inngår i sin helhet til Presseforbundet, som tildeler fylkesforbundene og landsforeningene de midler de trenger i samsvar med oppsatte og av forbundet godkjente budsjetter.

Presseforbundet er ikke bundet til å fordele midlene på de underordnete organisasjoner i samme forhold som disses medlemmer har betalt kontingent.

For et medlem som er tilsluttet flere organisasjoner utliknes kontingent bare fra den organisasjon hvor det har sitt hovedmedlemskap (se § 6).

Presseforbundet kan overlate innkrevningen av medlemskontingent til underordnet organisasjon.

§ 24.

Norges Presseforbunds budsjett må godkjennes av Kulturdepartementet etter uttalelse fra Kulturtinget.

Forbundets og underordnete organisasjoners budsjetter og regnskaper følger kalenderåret.

Forbundets regnskap føres av den presidenten bemyndiger etter det dobbelte bokholderis regler.

Kulturdepartementet ansetter og avskjediger forbundets revisor og fastsetter instruks for ham. Forbundet ansetter og avskjediger revisor for underordnet organisasjon og fastsetter instruks for ham.

Underordnet organisasjons regnskaper skal i revidert og godkjent stand senest innen 4 måneder etter regnskapsårets slutt sendes forbundet.

§ 25.

Presseforbundets medlemmer er forpliktet til å gi de opplysninger som det er nødvendig å innhente for å gjennomføre forbundets oppgaver etter vedtektene.

Medlemmene skal følge de anvisninger som presidenten eller forbundets andre organer gir i medhold av vedtektene.

§ 26.

Æresstraffer er:

1. Utelukkelse fra medlemskap i Presseforbundet med underordnete organisasjoner.
2. Fradømmelse av tillitsverv i forbundet eller underordnet organisasjon.
3. Fradømmelse av retten til å ha tillitsverv i forbundet med underordnete organisasjoner for alltid eller for bestemt tidsrom.
4. Irettesettelse.
5. Bot til Presseforbundet inntil 2000 kroner.

Æresstraffer idømmes av Pressens æresrett, se § 13.

Rettskraftig dom etter nr. 1 ovenfor kan først fullbyrdes etter at den er stadfestet av sjefen for Kulturdepartementet.

§ 27.

Oppløsning av Norges Presseforbund eller dets sammenslåing med et annet hovedforbund, skjer ved vedtak av Kulturdepartementet etter innstilling fra Norges Presseforbund og Kulturtinget.

§ 28.

Vedtak om endring i disse vedtekter må fattes i utvidet rådsmøte som er kalt inn med 14 dagers varsel. Rådsmedlemmene må få tilsendt forslagene senest samtidig med innkallingen. Vedtaket sendes gjennom Kulturtinget til Kulturdepartementet til godkjenning.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

N.S. YRKESGRUPPE PRESSE
Landsledelsen

G/RC

Oslo 12.12.44

Herr redaktør Johannes Knudsen,
Dagsposten,
Trondheim.

Jeg tillater meg å oversende Dem til Deres orientering gjenpart av brev til Kulturdepartementets Alminnelige Avdeling. Det første brev, av 9.ds. er sendt som svar på Pressedirektørens innlegg, det annet brev av 11.ds. er svar på en skrivelse hvori Kulturtingets Presseutvalg anmodes om å drøfte innstillingen med Norges Presseforbunds nye president.

Heil og Sæl

Glasmeyer

2 vedlegg.

N.S. YRKESGRUPPE PRESSE
Landsledelsen

G/RC

Oslo 12.12.44

Herr redaktør Johannes Knudsen,
Dagsposten,
Trondheim.

Jeg tillater meg å oversende Dem til Deres orientering gjenpart av brev til Kulturdepartementets Alminnelige Avdeling. Det første brev, av 9.ds. er sendt som svar på Pressedirektørens innlegg, det annet brev av 11.ds. er svar på en skrivelse hvori Kulturtingets Presseutvalg anmodes om å drøfte innstillingen med Norges Presseforbunds nye president.

Heil og Sæl

[illegible]

Glasenapp

2 vedlegg.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Møte i Statens Kulturråd

onsdag den 21. juni 1944 kl. 14.

R e f e r a t .

Til stede var
minister Furlesang,
professor Adolf Hoel,
forfatteren Finn Halvorsen,
professor Søren Onsager,
- " - Wilh. Rasmussen,
direktør Leif Sinding,
byarkitekt F. W. Rode,
ekspedisjonssjef Odd Viig, Kulturrådets sekretær.

Fraværende var komponisten David Monrad-Johansen og redaktør Johs. Knudsen.

Møtet var sammenkalt i anledning av papirrasjoneringen og spørsmålet om størrelsen av kommende termins kvoter.

Ministeren uttalte at det vanskeligste spørsmål for tiden var tidsskriftkvoten og det forslag om reduksjon av denne kvote som underhånden er blitt satt fram fra tysk side. En sterk reduksjon av tidsskriftkvoten vil virke som en mørklegning på så viktige områder av kulturlivet at Rådet bør være orientert. Reichskommissar Terboven hadde uttalt overfor Ministeren at papirproduksjonen i 1944 sannsynligvis vil gå adskillig tilbake på grunn av vanskeligheter i forbindelse med transporten av kull, særlig transporten på de tyske kanaler. Nettopp en sektor som papirproduksjonen vil da bli særlig sterkt rammet fordi kullene i første rekke må brukes til direkte krigsviktige og næringsviktige formål. Ministerialdirigent Müller hadde uttalt seg i samme retning som Reichskommissar. Reichskommissariat hadde som følge av disse forhold underhånden foreslått en reduksjon av tidsskriftkvoten fra de nuværende 1600 tonn til 400 tonn og en reduksjon av litteraturkvoten fra 950 til 500 tonn.

Ministeren mente at de nevnte opplysninger om kullsituasjonen var så vektige at en var moralsk for-

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

pliktet til å strekke seg lenst for å imøtekomme de tyske ønsker og hadde derfor gitt beskjed til de respektive kontorer i departementet om å foreta en kritisk gjennomgåelse av papirbehovet for at en kunde fastslå hvilke kvanta en måtte betrakte som absolutte minimumskvanta. Resultatet av denne undersøkelse var at en fant å kunne gå med på en reduksjon av tidsskriftkvoten på 380 tonn og en reduksjon av litteraturkvoten på 100 tonn, så at kommende års kvoter for de to områder blir henholdsvis 1220 og 850 tonn. Ministeren refererte departementets brev til Ministerialdirigent Müller av 27. mai d.å.

Onsager påpekte at det foregikk et åpenbart sløseri med den tyske avis "Das Reich". Ubrukte eksemplarer blir i stor utstrekning brukt til innpakningspapir o.l.

Halvorsen mente at 600 tonn til skolebøker vel må sies å være for mye. Nye utgaver som utgis bare av hensyn til endret rettskrivning må kunne utstå inntil papirsituasjonen bedrer seg.

Ministeren var enig i dette.

Ministeren refererte en skriftlig henvendelse av 20. juni d.å. fra Oslo biskop om papir til religiøse blad og tidsskrifter. Også ved behandlingen av dette spørsmål måtte en ha for øye at forbruket no skjæres ned til det absolutte minimum. Den religiøse presse har hittil vært svært hensynsfullt behandlet. Også den må derfor no finne seg i en betraktelig reduksjon uten å oppfatte den som en uretferdighet.

Halvorsen påpekte at forlagene får alt for lite papir til annen litteratur enn lærebøker og spurte om det ikke vilde være mulig å redusere antallet av forlag enda sterkere enn hittil.

Ministeren var enig i at forlagenes antall bør reduseres med hård hånd.

Ministeren refererte Pressedirektoratets forslag om opprettholdelse av de tre store underholdningsblad "Allers", "Hjemmet" og "Illustrert Familieblad" (Notat fra byråsjef fru Follestad av 21. juni 1944).

Halvorsen støttet Pressedirektoratets forslag.

Rasmussen hevdet at underholdningspressen nettopp i denne tid betyr svært mye for befolkningen.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Sinding spurte om det var nødvendig å redusere Filmbladets papirkvote.

Ministeren svarte at Filmbladets utgiver hadde regnet med en langt sterkere reduksjon enn den som no blir iverksatt.

Halvorsen reiste spørsmålet om det vilde være mulig å slå sammen NS-publikasjoner så deres antall kunde bli redusert.

Rode støttet denne tanke.

Ministeren erklærte at en slik mulighet ikke foreligger.

Halvorsen reiste videre spørsmålet om hvem som skal være redaktør hvis de to organer "I Fritiden" og "For Alle" skal slåes sammen. En må da finne en nøytral, lojal og dyktig mann til denne stilling.

Onsager, Halvorsen og Rasmussen var enige om at antallet av tidsskrifter er svært stort og at en reduksjon av dette antall derfor vilde være gunstig.

Sinding hevdet at Norsk Tysk Selskap ikke trenger noe tidsskrift når en har Deutsche Monatsheft in Norwegen.

Ministeren bemerket at sistnevnte organ var spesielt beregnet på tyskere som oppholder seg i Norge.

Ministeren nevnte til slutt at departementet igjen kunde komme til å appellere til Kulturrådet om papirspørsmålet, da kommende års kvote enno ikke er definitivt fastlagt.

Beskyttelsesrommene på Kongsberg.

Hoel opplyste at tyskerne hadde søkt å beslagligge de beskyttelsesrom i gruvene på Kongsberg som er under innredning for oppbevaring av verdifulle kulturgjenstander. Professor Schwalm hadde klart foreløbig å hindre en slik beslagleggelse. Det gjelder no at arbeidet med innredningen av beskyttelsesrommene blir forsert så sterkt som mulig. Sølvverkets direktør bør få pålegg om å benytte ethvert middel (ekstra mannskap, overtid o.s.v.) for å få arbeidet fullført med det aller første. Departementet bør rette en henstilling til Næringsdepartementet om dette.

---oOo---

OV/LJ

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

9. 12. 44.

Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet,
Den Alminnelige Avdeling,
Oslo.

Norges Kulturting 1944. Pressens utvalgets innstilling.

Under henvisning til Kulturtingets vedtak i pressespørsmålet, tillater Pressens utvalget seg å tilstille at det har gjennomgått det innlegg som Den Alminnelige avdeling sendte utvalget i brev av den 11. oktober d.å.

Utvalget vil innledningsvis bemerke at innlegget i vesentlig grad synes å bygge på krigs- og krisefenomener, altså på eksepsjonelle forhold, mens utvalget har sett det som sin oppgave å søke fastlagt fremtidens former.

Etter gjennomgåelsen av innlegget finner utvalget på de prinsipielle vesentlige punkter mer å måtte holde fast ved sin innstilling i den form som ble avgitt til Kulturtinget, da innlegget ikke har kunnet overbevise utvalget om hensiktsmessigheten eller ønskeligheten av noen endring i utvalgets synsmåter.

Allerede det første avsnitt i innlegget viser at så vel ordlyden som ånden i Pressens utvalgets innstilling er misoppfattet. Det heter i innlegget at Norges Presseforbunds oppgave er å varetta medlemmenes faglige interesser og være bindeledd mellom myndighetene og medlemmene av N.P. når det gjelder standens og yrkets faglige interesser. Denne fortolkning er ytterst innsnevrende og stemmer hverken med vedtektsmessige para-

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

graffs eller innstillingens ordlyd. Av Pressesutvalgets innstilling fremgår det at Norges Presseforbund skal være den høyeste instans for pressens kultursektor og tilleggen ikke bare faglige, men også administrative, skonomiske, sociale og kulturpolitiske oppgaver under Kulturtingets og Kultur- og Folkeopplysningsdepartementets tilsyn. Når pressebedriftene er blitt selvstående institusjoner (stiftelser) skal Norges Presseforbund således oppnevne pressebedriftenes styrer og godkjenne ansettelse og avskjedigelse av sjefredaktører.

I innleggets første avsnitt heter det videre: "Statens organer skal lede pressen og være de bestemmende". Og det tilføyes at når dette forhold er fastslått, faller store deler av pressesutvalgets innstilling i stykker, fordi utgangspunktet i innstillingen for en stor del er galt og ikke overensstemmende med det som er foreslått i vedtektene for Norges Presseforbund § 1.

Utvalget må til dette bemerke at innlegget her bygger på en feilaktig fortolkning av § 1 i N.P.'s vedtekter. Det står i denne paragraff: "Forbundets oppgave er som selvstyrende yrkes- og kulturorganisasjon under kontroll av Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet og Kulturtinget å fremme presseyrkets og medlemmenes interesser og danne bindeleddet mellom medlemmene og statsmyndighetene. Forbundet skal forsvarig løse de oppgaver som statsmyndighetene gir det i oppdrag å ta seg av."

Det fremgår av denne paragraff at Norges Presseforbund skal arbeide under Departementets og Kulturtingets kontroll, tilsyn, ikke at det skal ledes av Departementet eller Kulturtinget. Hvis Statens organer virkelig skulle lede pressen, som det foreslåes i innlegget, er Norges Presseforbund overflødig. Da

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

kan man klare seg med Departementet og dets Pressedirektorat. Statens organer kan likeså litet lede pressen som de kan lede vitenskap og forskning, malerkunst, billedhoggerkunst eller musikk. Skulle virkelig Staten være den ledende og bestemmende, vilde såvel journalister som malere, billedhoggere og komponister bli håndverkere og åndslivet gå til grunne under en ensretting som savner faglig innsikt. Norges Presseforbund skal og må være mere enn en fagforening, ellers hører det ikke inn under Kulturtinget, men under Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon, til nød under Nøringssambandet. Og da er også organisasjonsutvalgets arbeide forgjeves og Kulturtinget nummest en farse.

Når det i Norges Presseforbunds vedtekter uttrykkelig står at Forbundet skal løse de oppgaver som statsmyndighetene gir det i oppdrag å ta seg av, er dette punkt nettopp satt inn for å gi Forbundet vedtekamessig anledning til å oppnevne styrene i de selveiende pressebedrifter, godkjenne sjefredaktørers ansettelse og avskjedigelse og løse en rekke andre administrative og kulturpolitiske oppgaver ved siden av de faglige.

Skal Kulturtinget og dets seksjoner overhodet ha noen berettigelse må såvel Tinget som Forbundene ha videre oppgaver enn bare å organisere medlemmer i foreninger og lag. Utvalget er derfor heller ikke enig i at man i de vedtekter som Pressedirektøren har utarbeidet konsekvent har slæyfet ordet Kulturtinget og erstattet det med Kultur- og Folkeopplæringsdepartementet (se §§ 5,11,13,15,19,23 og 24 i innlegget, nammenlignet med de tilsvarende §§ 6,12,14,16,20,24 og 25 i innstillingen).

Innlegget strider her mot den tendens som har gjort seg gjeldende på alle samfunnslivets felter i de siste årene og som nettopp bevegelsen og statsmaktene har tatt sikte på,

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

nemlig at flest mulig saker i størst mulig utstrekning skal overlates av departementene til nærings- og kulturorganisasjonene, et prinsipp som med Ministerpresidentens og Kulturministerens godkjenning er fastslått i organisasjonsutvalgets innstilling.

Det eneste punkt i innlegget som utvalget finner å kunne gå med på er forslaget om at § 4 i Norges Presseforbunds vedtekter (arierparagrafen) blir sløyfet.

Den vesentligste innvending mot pressutvalgets innstilling inneholder Pressedirektørens innlegg i spørsmålet om pressebedriftenes organisasjonsform og eiendomsforhold. Det anføres her en del teorier om det nasjonalsosialistiske syn på pressen. Utvalget vil ikke oppta noen diskusjon om nasjonalsosialistisk ideologi, men bare fremhave at det har behandlet presseproblemene ut fra det syn at de må ordnes lost til samfunnets beste. Når forslaget til løsning er blitt såvidt sterkt sosialistisk betonet, er dette i god overensstemmelse med partiets linje. Dertil vil et slikt radikalt forslag på nasjonalsosialistisk grunn virke som et mottrekk mot den bolsjevikisk "sosialistiske" agitasjon. Innlegget hevder derimot et engstelig, privatkapitalistisk syn. Utvalget er klar over at dets forslag om selveiende pressebedrifter er et fremtidsmål som neppe bør realiseres under fremmed okkupasjon. Men utvalgets arbeide tar ikke bare sikte på dagen i dag. Og den lov om pressen som skal utarbeides og vedtas må derfor etter utvalgets mening også inneholde alle bestemmelser som er nødvendige for å sette utvalgets forslag at i livet den dagen Kulturtinget og Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet finner tiden inne til det.

Når det betør i innlegget at man har betenkeligheter ved at spørsmålet er tatt opp til diskusjon og at man er redd

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

for at det kan komme til å skape uro også i kretser utenom avisbedriftene, vil utvalget peke på at Kulturtingets presseutvalg - som Tingets øvrige utvalg - selvsagt må stå helt fritt til hvilke spørsmål og saker det innenfor mandatets ramme ønsker å ta opp og at forsøk fra Departementets side på å hindre utvalgenes meningsfrihet kan bare resultere i at fagfolkene unndrar seg utåvert samarbeide med Statens organer og inskrenker seg til å etterkomme de påbud og bestemmelser som Departementene og deres Direktorater gir. Men en slik utvikling vil ikke være til gagn for vårt kulturliv. Å gå av vegen for dristige, revolusjonære, men rettferdige idser kan bare føre til stagnasjon. Vår bevegelse har ikke vist noen slik engstelse i andre spørsmål. Den har med hånden på hjertet kunnet si at den handler med det helas vel for øye, derfor har den heller ikke latt seg stense av at dens idser og tiltak har skapt "uro" blant dens motstandere. I innlegget karakteriseres den foreslåtte frongmagnete som en konfiskasjon uten erstatning til aviseierne. Innstillingen tar nettopp sikte på full erstatning til aviseierne gjennom en utløsning fordelt over en årrekke.

I innlegget hevdes at tiltaket strider mot punkt 9 i Nasjonal Samlings program, der det bl.a hetar: "Den enkeltes tiltak og eiendomsrett trygges innenfor rammen av en planøkonomisk ordning av produksjon og omsetning med full utnyttelse av landets muligheter". Utvalget må gjøre oppmerksom på at dette punkt i Nasjonal Samlings program befinner seg under hovedavsnittet om Arbeidslivet, mens pressen sorterer under hovedavsnittet om Skole og Åndsliv. En avisbedrift har ikke noe med planøkonomisk organisasjon av næringslivet å gjøre, likeså litet som et museum eller

Stiftelsen for Okkupasjonshistorie

en skole. Samfunnet har allerede funnet at Norsk Riksskringkasting på grunn av dens kulturelle betydning har anledes kapitalistisk utnyttelse.

Det system som idag praktiseres med hensyn til redaktørers ansettelse og avskjedigelse er etter pressetutvalgets anning uheldig. Under dette system er redaktørens i stor utstrekning blitt en slags mellemting mellom en statsfunksjonær og en omflakkende handelsreisende i redaksjonsartikler. De får ikke tid til å slå rot noe sted før de oppnevnes til en ny stilling og må avgårde igjen i beste fall til en nabo-by, i værste fall til en ganske annen del av landet. En avis er en meget fin mekanisme, sterkt bundet av lokale forhold og tradisjon, og det er av den største betydning at redaktøren har et utstrakt lokalkjennskap i sitt distrikt.

Det heter i innlegget at det er sjefen for Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet som må ha det avgjørende ord når det gjelder ansettelse eller avskjedigelse av en redaktør. Det får han også etter utvalgets forslag.

Uten å ville insinuere noe som helst vil utvalget ha presisert at så lenge sjefredaktørens i de norske aviser, som sine med - eller motspillere i avisene skal ha avisiere hvis fornemste interesse er å skaffe seg eller sine aksjonærer størst mulig utbytte, vil disse sjefredaktører ikke være så fri for alle "anonyme bånd" som når de ble ledere i en selvsiende avisbedrift som sorterte under Norges Presseforbund og Kulturtinget.

Det anføres i innlegget at en stiftelse (en selvsiende bedrift) etter hele sitt vesen er en statisk institusjon, mens en avisbedrift må være dynamisk. Forutsetningen for en god avis skulle altså være at private kapitalister ikke ha mulighet for

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

å se fortjeneste i sine manipulasjoner med avisene.

Det fastslåes videre i innlegget at journalistikk ikke er en geskjeft, men en misjon, mens avisdrift er en geskjeft.

Ja, slik er det dessverre idag, men bekmikten med å stel aviser må ikke være den å tjene penger for privatfolks lønner, men å veilede og oppdra leserne. Journalistikken er en altfor viktig misjon til å besmittes av mere eller mindre kamuflerte kapitalinteresser. Man er bange for at en redaktør for en selveiende avisbedrift vil ta hensyn til finansielle interesser. Men han har jo ingen finansielle interesser å ta hensyn til. Han har ingen aksjonærer som maser etter utbytte, ingen disponent som vil søke å beskjære hans virkeområde. Og skulle det gå så galt at avisen ikke bærer seg økonomisk, vil den kunne få støtte av et dertil opprettet fond i Norges Presseforbund.

I denne forbindelse har det sin interesse å minne om at Staten i de siste fire år har brukt betydelige beløp til slik støtte av vanskeligstillede aviser. Hvirtem f.eks. allerede etter forrige verdenskrig hadde opprettet et slikt fond under Presseforbundet, et fond som stadig ble matet fra de store avisers overskudd, vilde Staten ha spart de penger som no er betalt. Det måtte tilligge Norges Presseforbund, eventuelt med godkjenning av Kulturtinget, å avgjøre om en avis burde få støtte eller gå inn. Ved lov måtte det i tilfelle fastslåes at en avis ikke skulle kunne få støtte fra noe annet hold, offentlig eller privat. På denne måte ville man sikre seg best mot anonyme kapitalinteresser.

Det frarådes i innlegget bestemt å gjøre ejefredaktøren til øverste administrative og journalistiske leder av pressebedriften med en forretningsfører under seg. Det hater at det fin-

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

nes mange utmerkede redaktører og mange utmerkede forretningsførere, men ytterst sjelden en kombinasjon av de to. Det har heller ikke vært utvalgets mening at sjefredaktøren skal være forretningsfører - han skal jo nettopp ha en forretningsfører under seg. Når utvalget har foreslått at sjefredaktøren skal være bedriftens øverste leder er det fordi praksisk erfaring klart tilsier at det er riktig, og fordi det sverer nøyaktig til førerprinsippet, som er et av Nasjonal Samlings viktigste bevæl med den demokratiske utglidning. En "sjefredaktør" som har åre bitter erfaring for hvo det vil si å sitte med det fulle ansvar stad og sviktende myndighet innad, har seg ikke overbevise om fortreffeligheten av en teoretisk betrakting, som - gjennomført i praksis - ofte betyr en ytterst skadelig tastrekning mellom to instanser med samme myndighetsgrad. Når redaktøren og ikke forretningsføreren foreslåes som avisbedriftens øverste leder, er det fordi redaktøren representerer - i all fall skal representere - den idé som er et bladforetagendes eneste samfunnsmessige berettigelse.

Den gjeldende straffelov viser at allerede det gamle samfunn var inne på førerprinsippet på dette område. Ifølge "Omrise av Norsk Pressorett" av høyesterettsadvokat Fr. H. Winsnes forståes ved redaktør "den person som i de enkelte tilfelle har å avgi bestemmelse om hvorvidt en artikkel eller meddelelse skal trykkes eller en annonse innrykkes."

Det er i denne forbindelse av interesse å peke på at okkupasjonsmaktens direktiver for redaktørene virke i høy grad understreker norsk straffelovs praksis på dette felt.

Sjefredaktøren skal selvsagt ikke beskjeftige seg med ekonomiske detaljer, alt det skal forretningsføreren besørge.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Den sjefredaktøren skal til enhver tid ha den fulle oversikt og i siste instans bestemme om en sak av økonomiske grunner bør gjennomføres eller ikke. En slik sjefredaktør som har alle avisens tråder i sin hånd, vil og må ha fribet under ansvar. Idag har avisene i strid med førerprinsippet to lederer, men den ene har alvel det moralske som det juridiske ansvar.

Det heter i innlegget at man er enig i pressaunionens syn, vedtatt i Venezia i 1942: Journalistikk er ingen geskjeft, men en minjon, og bare de journalister er kalåt til denne oppgave som er fri for alle anonyme hånd, og som utelukkende bekjenner seg til ansvaret overfor den nasjonale omvittighet og historiens dom. Utvalget har med sitt forslag om å gjennomføre førerprinsippet, å gjøre avisene til selveiende bedrifter og å stille disse bedrifter under Presseforbundets tilsyn, **søkt å løse det problem som enne intet europeisk land har løst i sin helhet, nemlig det å gjøre pressen absolutt uavhengig av kapitalen.**

Det tilsendte innlegg skulle i henhold til Kulturtingets vedtak ha vert innlevert innen den 1. oktober, men forelå så sent som den 12. oktober bare hos utvalgets formann og den 13. oktober hos utvalgets to øvrige medlemmer.

Utkast til lov og forordning skulle etter Kulturtingets vedtak innleveres innen den 1. desember, men som følge av den inntrådte forsinkelse forbeholder Pressesutvalget seg likeledes å oversitte den satte frist.

Hail og Sæl

Glasenapp
Rishovd
Dehli-Lauranzon
(Sign)

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

G/RC

Oslo, den

11.12.1944.

Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet,
Den Alminnelige Avdeling,
Oslo.

Under henvisning til Deres skriv av den 13.ds. tillater en seg å meddele:

Kulturtingets presseutvalg har mottatt melding om at det er oppnevnt president for Norges presseforbund med heimel i " § 9 i Norges presseforbunds vedtekter."

Presseutvalget har festet seg ved at det er oppnevnt president for et ikke eksisterende forbund med heimel i ikke eksisterende vedtekter, fastsatt med heimel i en lov som Ministerpresidenten ikke har vedtatt.

Oppnevnelsen er også skjedd uten at pressens representant i Kulturrådet var tatt med på råd og før Kulturtingets presseutvalg har kommet med sine merknader til Pressedirektørens innlegg til Presseutvalgets første innstilling.

Presseutvalget går ut fra at oppnevnelsen av president rettslig sett er en nullitet.

Forøvrig må Presseutvalgets avsluttende innstilling vente inntil Organisasjonsutvalgets endelige innstilling foreligger. Den vil være helt avgjørende også for vårt endelige standpunkt på en rekke viktige punkter. I mellomtiden arbeider vi videre med saken.

Heil og Sæl

Glasenapp
Rishovd
Dehli-Laurentzen
Haslo
(sign)

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

21. november 1944.

Herr direktør Glasenapp,
Norsk Telegrambyrå,
O s l o.

Vedlagt oversendes en gjenpart av min skrivelse av i dag til minister Puglesang. Jeg tror at den skjærer tvers igjennom vrøvlet og bidrar til å klarne begrepene. De må gjerne la Rode og Haslø få se den.

Heil og sæl

Johannes Knudsen.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Gjenpart.

Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet,
her minister R. Fuglesang,

O s l o.

I brev av 7/11 1944 - j.nr. 7305, I.1 - med bilag, mottatt her 14/11 1944, er jeg blitt gjort bekjent med at herr statsråden 31/10 1944 i henhold til § 9 i vedtektene for Norges presseforbund har utnevnt ajefredaktør Henry Endeje til president for forbundet med virkning fra 1/11 1944.

Av referatet mottatt 10/11 1944 fra Kulturrådets møte 17/10 1944 - hvor jeg var avskåret fra å være til stede på grunn av forsinket innkallelse - ser jeg at spørsmålet om opprevning av president har vært omtalt av herr statsråden, som da meddelte at saken skulde oversendes meg til uttalelse. Det er imidlertid ikke skjedd, men er for så vidt av underordnet betydning, da det ikke foreligger noen bestemmelse herom i lov eller vedtekter.

Det som foranlediger min henvendelse er at herr statsrådens skrivelse av 31/10 1944 til ajefredaktør Endeje forutsetter at det av pressedirektøren endrede forslag til vedtekter for Norges presseforbund er vedtatt av statsrådsavdelingen. Dermed skulde også Norske avisers landsforening, en sammenslutning av Norsk Bladeierforening og Oslo-avisenes forening, være et faktum. Jeg ble i skrivelse fra Kulturdepartementet 11/5 1943 (j.nr. 6257, I.1) beskikket som Norsk Bladeierforenings formann med øyeblikkelig virkning og har hittil fungert som sådan. Med vedtagelsen av de nye vedtekter for Norsk presseforbund faller denne beskikkning automatisk bort, idet den nye landsforening skal ha sin formann oppnevnt av presidenten for Norges presseforbund, jfr. vedtekter for Norske avisers landsforening § 5, som også

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

forutsettes vedtatt i samsvar med forbundspresidentens oppnevning. Jeg forutsetter derfor at den nye landsforenings formann overtar mine funksjoner formelt fra 1/1 1945, reelt fra årsmøtet i Norsk Bladeierforening, som skal holdes i løpet av februar ånd. Denne frist er nødvendig av hensyn til det regnskap som skal avlegges for årsmøtet, og alle de ekonomiske disposisjoner som knytter seg til en slik sammenslutning, hvor Norsk Bladeierforening som part rår over en stor formue. Min begrunnelse for å bli avløst er for øvrig også i overensstemmelse med innstillingen fra Kulturtingets organisasjonskomite, som forutsettes godtatt som premisser for vedtagelsen av Norsk presseforbunds vedtekter. Det heter nemlig i denne innstilling at "landsledernes må man i alminnelighet regne med bor i eller ved Oslo, slik at mødesammenkalling ikke vil volde vanskar."

Med oppnevning av president i Norges presseforbund er det også overensstemmende med organisasjonsutvalgets innstilling at han overtar min plass i Kulturrådet som representant for pressesektoren (Se utkast til lov om Kulturtinget § 8 og innstillingens punkt 9, Organisering av hovedforbundene.).

Jeg ber om å bli underrettet om de disposisjoner som foretas i denne anledning.

Trondhjem, 21. november 1944.

Heil og sæl

Johannes Knudsen.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Utkast

til

(1942)

Lov om kulturtinget.

§ 1.

Nasjonens kulturliv samordnes i selvstyrende kulturorganisasjoner som under statens kontroll danner bindeleddet mellom den enkelte og staten.

§ 2.

Kulturorganisasjonens sammenfattes i 11 hovedforbund:

1. Norges arkitektforbund.
2. Norsk forbund for bildende kunst.
3. Norges filmforbund.
4. Norsk forbund for kirke og forkynnelse.
5. Norges kringkastingsforbund.
6. Norges litteraturforbund.
7. Norges musikkforbund.
8. Norges pressеforbund.
9. Norges teaterforbund.
10. Norges undervisningsforbund.
11. Norsk forbund for vitenskap og forsking.

§ 3.

Kulturdepartementet gir forskrifter om hovedforbunds og underordnet organisasjons oppgaver og virkemåte og om medlemmenes rettigheter og plikter.

Departementet kan herunder bestemme at enhver som utøver et yrke eller driver et erverv eller en næring, skal være medlem av vedkommende hovedforbund og underordnet organisasjon.

Departementet kan innordne bestående yrkes-, ervervs- og næringsorganisasjon, forening, selskap, stiftelse eller annen institusjon av kulturell art under vedkommende hovedforbund og treffe alle vedtak som er nødvendige for å innpasse den i hovedforbundet og dettes underordnete organisasjoner. Slike vedtak kan ikke bringes inn for domstolene.

– side 2 –

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

§ 4.

Kulturtinget har som statens faglige kulturelle organ å medvirke til å lede og fremme nasjonens kulturliv.

§ 5.

Medlemmer av Kulturtinget er:

1. I kraft av sin stilling kulturorganisasjonenes forbundsledere og landsledere, biskopen i Nidaros, formannen for Norges næringssambands Sentralinstitutt for planlegging, rasjonalisering og forsking, sjefen for Norges Arbeidstjeneste, presidenten for Statens Idrettsråd, landslederen for Noregs Ungdomslag og de ledere av offentlige kulturinstitusjoner som Ministerpresidenten utpeker.
2. en representant for kunstfliden og en for heimeyrket for øvrig som oppnevnes av Norges heimeyrkeforbund, tre representanter for kunsthåndverket som oppnevnes av Norges håndverkerforbund, og to representanter for hvert fylke oppnevnt av vedkommende fylkesmann. Hver av disse skal ha to personlige varamenn.

   Etter innhentet uttalelse fra tinget kan Ministerpresidenten oppnevne andre medlemmer.
3. en valgt representant fra hver av kulturorganisasjonenes landsforeninger, hver med to personlige varamenn.

§ 6.

Medlem av Kulturtinget kan ingen være som ikke i 10 år har hatt bopel i riket eller som er i tilfelle som nevnt i Grunnlovens §§ 52 og 53. Det samme gjelder tjenestemenn som nevnt i Grunnlovens § 62.

§ 7.

Enhver som velges eller oppnevnes til representant eller innehar verv eller stilling som nevnt i § 5 punkt 1 er pliktig til å møte på tinget medmindre han er hindret ved forfall som tinget kjenner lovlig.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

...ar møtt som representant ved alle ordinære ...i samme periode, er ikke forpliktet til å motta ...lg eller oppnevning i neste periode.

Hvis noen velges eller oppnevnes til representant uten å være forpliktet til å motta valg eller oppnevning, må han innen den tid og på slik måte som tingets forretningsorden bestemmer, gi erklæring om hvorvidt han mottar valget eller oppnevningen eller ei.

§ 8.

Representantene er på reise til og fra og under opphold på Kulturtinget fri for personlig hefte med mindre de gripes i offentlige forbrytelser. De kan heller ikke utenfor Kulturtinget dras til ansvar for de meninger de der hevder. Enhver er pliktig til å rette seg etter tingets forretningsorden.

§ 9.

Ministre, partiets riksledere og andre som Ministerpresidenten utpeker, har rett til å møte på Kulturtinget og ta del i dettes forhandlinger, likevel uten å avgi stemme eller rett til protokolltilførsel. Andre kan av tingets president kalles inn for å utrede særlige spørsmål.

§ 1o.

Som arbeidsutvalg for Kulturtinget fungerer Kulturrådet. Dets medlemmer er tingets president og visepresident, forbundslederne for hovedforbundene og de andre medlemmer av tinget som tingets president oppnevner.

Antall medlemmer av Kulturrådet må ikke overstige 2o.

§ 11.

Medlem som ikke sitter på tinget eller i rådet i kraft av sin stilling velges eller oppnevnes for et tidsrom av 3 år.

Nærmere bestemmelser om framgangsmåten ved valg og oppnevning av medlemmer av tinget og rådet gis ved lov.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

§ 12.

Det tilkommer Kulturtinget:

1. å få seg forelagt til uttalelse det endelige utkast til lover og forordninger og andre saker av kulturell viktighet,
2. å ta opp og av enhver, Ministerpresidenten og Rikstinget unntatt, å kreve seg forelagt en hvilken som helst sak av kulturell viktighet,
3. å fordele på de forskjellige kulturformål de statsmidler som stilles til rådighet,
4. å løse de oppgaver som for øvrig blir tildelt det.

§ 13.

Kulturtingets president oppnevnes og fritas for vervet av Ministerpresidenten, som også etter innstilling fra presidenten oppnevner visepresident og varamann for ham.

Kulturtingets president og visepresidenter kan ikke være medlem av regjeringen.

§ 14.

På den ordinære tingsamling hvert år skal Kulturtinget uttale seg om presidenten har medlemmenes tillit.

§ 15.

Kulturtingets og Kulturrådets vedtak treffes ved hemmelig skriftlig avstemming:

1. når Ministerpresidenten krever det,
2. når tingets president vedtar det,
3. ved uttalelse etter § 14,
4. når minst femteparten av møtende medlemmer krever slik avstemming etter § 16, annet ledd.

§ 16.

Med unntak av de tilfelle som er nevnt i § 15, treffer presidenten etter eget omdømme vedtak på Kulturtingets og Kulturrådets vegne. Ethvert medlem har rett til på forhånd å si sin mening og å føre til protokollen at han er uenig i et fattet vedtak. I motsatt fall anses han enig i vedtaket og er medansvarlig for dette.

- side 5 -

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

denten har godkjent det, når halvparten eller flere av Kulturtingets eller Kulturrådets medlemmer ikke tiltrer vedtaket og krever at det skal legges fram for Ministerpresidenten.

§ 17.

Kulturtinget trer sammen til ordinær tingsamling etter innkalling fra presidenten en gang årlig i tiden juni-september og forblir samlet så lenge han finner det nødvendig. Ekstraordinær tingsamling holdes når Ministerpresidenten krever det eller presidenten gjør vedtak om det.

Tinget åpnes og heves av Ministerpresidenten eller på hans vegne av sjefen for Kulturdepartementet.

§ 18.

Kulturtingets møter holdes for åpne dører og dets forhandlinger trykkes, medmindre presidenten anderledes bestemmer.

§ 19.

Kulturtinget fastsetter tingets budsjett og forretningsorden.

Kulturdepartementet kan gi bestemmelser til utfylling og gjennomføring av denne lov.

§ 2o.

Fra den tid Kulturdepartementet bestemmer, oppheves følgende lover:

Lov om Norges lærersamband av 5.februar 1942.

Lov om Den norske forleggerforening av 5.februar 1942.

Lov om medlemskap i Norsk pressesamband av 26. februar 1942.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

22. november 1944.

Herr byarkitekt F. W. Rode,
Øvre Voldgt. 7,
O s l o.

Kjære Rode.

Etter mottagelsen av byråsjef Tveitos "Tilråding i høve utviding av Norges Kulturting" har jeg så smått begynt å vente på livstegn fra deg. Forholdene på Dovrebanen er i dag slik at jeg nødig vil sitte inneklemt - 8 mann i kupeen - på en kald 3.kl. vogn fra Trondheim til Oslo fra kl. 16,50 til neste dag i beste fall kl. 12, og min medvirken til det avsluttende arbeid skulde vel heller ikke være nødvendig, hvis da ikke de øvrige komitemedlemmer er begynt å ta Tveito alvorlig. Her må det bli et enten eller - enten fagstyre med representasjonsprinsipp eller Tveitos utflytende nyliberalisme med ny korridorpolitikk. Det vil interessere meg meget å erfare hvilket resultat du og Hasle er kommet til, og imens håper jeg på at du gir meg permisjon no midt under evakueringstogenes tid og heller lar meg få den avsluttende innstilling til gjennomsyn. Den tar 3 dager til Trondheim og 2 dager tilbake pluss en lesedag - altså en uke.

I mellomtiden har vi opplevet at minister Fuglesang har foretatt en "presidentutnevnelse i et ikke eksisterende forbund i henhold til ikke eksisterende vedtekter på grunnlag av en ikke eksisterende lov", som en kollega uttrykker det. Dette har foranlediget meg til å sende minister Fuglesang et brev av 21. ds., som jeg vedlegger gjenpart av. Jeg, som sitter så langt borte og lite hører fra dere, måtte jo gå ut fra at lov og vedtekter var vel i havn, når en høytidelig utnevnelse med ministerens egen underskrift foreligger. Skulde det plutselig bli møte i Kulturrådet og jeg ikke rekker ned, ber jeg deg om å interpellere. Jeg representerer jo bl.a. Norsk Bladeierforening, som er en yngling på ca. 130.000 kroner, og den kan ikke bare med et pennestrøk bli overført i en ny landsforening, hvor andre skal være med å spise av fatet etter hittil å ha drevet en motstandsbevegelse av generende virkning.

No ja, om alt dette vil du senere holde meg underrettet

Til slutt henviser jeg til vår samtale i Trondheim i sommer og om din rapport fra krigen i 1940 og dine skriftlige refleksjoner etterpå. Jeg vedlegger det eksemplar som du overlot i min varetekt i oktober 1940, etter på nytt å ha lest det igjennom.

Med de beste hilsener

Din forbundne

Johannes Knudsen.

P.S. Reklameforeningen feirer sin 30 års dag lørdag 25. ds. med årsmøte på Muller.

D. s.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Kultur- og folkeopplysningsdepartementet,
Den alminnelige avdeling,

O s l o.

Jeg tillater meg å forespørre om det i forbindelse med oppnevningen av kulturrådet for 1/7 - 31/12 d.å. er bevilget den sedvanlige godtgjørelse til rådets medlemmer.

Samtidig bringer jeg i erindring mitt tilgodehavende for telefon og telegraf kr. 34,65, som ble anvist 6/10 d.å i følge påtegning i brev av 6/10 d.å.

Trondheim, 30. november 1944.

Heil og sæl

Johannes Knudsen.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET

Jnr. 2577/44 II.1.
HAa/VW

Herr redaktør Johs. Knudsen,
"Dagsposten",
T r o n d h e i m.

Gasje til Kulturrådets medlemmer.
Statsbudsjettets kap. 228 C, post 15.

Som svar på Deres forespørsel i brev til herr ekspedisjonssjef Holst meddeles at lønn til Kulturrådets medlemmer som vanlig er oppført på budsjettet.

En har 1. juli d.å. bedt Finansdepartementet om å anvise Dem Deres lønn gjennom skattefogden i Trondheim.

O s l o, den 7. desember 1944.
Etter fullmakt:

Sigvat Heggstad

Sigvat Heggstad

Hans Aalholm

Hans Aalholm.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

TELEGRAFVERKET

Tele...

T.mrk 2 DDD DDD OSLO 08552 21 6/1 1108 =

L.nr.

D = REDAKTØR KNUDSEN TRONDHEIM

Haster Haster

over		kl.	av	Ut til	kl.	av
0	6/1 19	[illegible]				/

= MINISTER FUGLESANG ØNSKER MØTE MED UTVALGET
ONSDAG 10DE JANUAR STOPP DERES NÆRVÆR MEGET ØNSKELIG
STOPP TELEGRAMSVAR
= LASSEN +

Kan ikke komme på så kortvarsel. Taler [illegible] på
10DE LASSEN IL + Foreskolen for Trondelags [illegible].

Bl. 23 a. 3066000. Sem A.s. 1943.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

JUSTISDEPARTEMENTET

LOVAVDELINGEN

Herr Johs. K n u d s e n .

Vedlagt oversendes Innstilling II fra Kulturtingets Organisasjonsutvalg og Utkast til lov om Kulturtinget. Forretningsorden og vedtekter for Presseforbundet er tidligere oversendt.

Det bes snarest mulig meddelt om det er noen innvendinger å gjøre eller om noe ønsket tilføyet.

O s l o , den 19. januar 1945

For ekspedisjonssjefen
G. Hasle

S. Holmesland

S. Holmesland

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Utkast 15. januar 1945.

Utkast

til

Lov om kulturtinget.

I samsvar med § 3, 2. ledd, i kunngjøringen av 5. februar 1942 fastsettes følgende som gjelder uten hensyn til Grunnlovens bestemmelser:

§ 1.

Nasjonens kulturliv samordnes i selvstyrende kulturorganisasjoner som under statens kontroll danner bindeleddet mellom den enkelte og staten.

§ 2.

Kulturorganisasjonene sammenfattes i 11 hovedforbund:

1. Norges arkitektforbund.
2. Norsk forbund for bildende kunst.
3. Norges filmforbund.
4. Norsk forbund for kirke og forkynnelse.
5. Norges kringkastingsforbund.
6. Norges litteraturforbund.
7. Norges musikkforbund.
8. Norges pressеforbund.
9. Norges teaterforbund.
10. Norges undervisningsforbund.
11. Norsk forbund for vitenskap og forskning.

§ 3.

Kulturdepartementet gir forskrifter om hovedforbunds og underordnet organisasjons oppgaver og virkemåte og om medlemmenes rettigheter og plikter.

Departementet kan herunder bestemme at enhver som utøver et yrke eller driver et erverv eller en næring, skal være medlem av vedkommende hovedforbund og underordnete organisasjon.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Departementet kan innordne bestående yrkes-, erverves- og næringsorganisasjon, forening, selskap, stiftelse eller annen institusjon av kulturell art under vedkommende hovedforbund og treffe alle vedtak som er nødvendige for å innpasse den i hovedforbundet og dettes underordnete organisasjoner. Slike vedtak kan ikke bringes inn for domstolene.

§ 4.

Kulturtinget har som statens faglige kulturelle organ å medvirke til å lede og fremme nasjonens kulturliv.

§ 5.

Medlemmer av Kulturtinget er:

1. I kraft av sin stilling kulturorganisasjonenes forbundsledere og landsledere, biskopen i Nidaros, formannen for Norges næringsråds Sentralinstitutt for planlegging, rasjonalisering og forskning, sjefen for Norges Arbeidstjeneste, presidenten for Statens Idrettsråd, landsleideren for Norges Ungdomslag, de ledere av offentlige kulturinstitusjoner som Ministerpresidenten utpeker, eller disses stedfortredere.
2. en representant for kunstflidden og en for heimeyrkot for øvrig oppnevnt av Norges heimeyrkeforbund og to representanter for hvert fylke oppnevnt av vedkommende fylkesmann. Hver av disse skal ha to personlige varamenn.

   Etter innhentet uttalelse fra tinget kan Ministerpresidenten oppnevne andre medlemmer.
3. en valgt representant fra hver av kulturorganisasjonenes landsforeninger, hver med to personlige varamenn.

§ 6.

Medlem av Kulturtinget kan ingen være som ikke i 10 år har hatt bopel i riket eller som er i tilfelle som nevnt i Grunnlovens §§ 52 og 53. Det samme gjelder tjenestemenn som nevnt i Grunnlovens § 62.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

§ 7.

Enhver som velges eller oppnevnes til representant eller innehar verv eller stilling som nevnt i § 5 punkt 1 er pliktig til å møte på tinget medmindre han er hindret ved forfall som tinget kjenner lovlig. Den som har møtt som representant ved alle ordinære ting i samme periode, er ikke forpliktet til å motta valg eller oppnevning i neste periode.

Hvis noen velges eller oppnevnes til representant uten å være forpliktet til å motta valg eller oppnevning, må han innen den tid og på slik måte som tingets forretningsorden bestemmer, gi erklæring om hvorvidt han mottar valget eller oppnevningen eller ei.

§ 8.

Representantene er på reise til og fra og under opphold på Kulturtinget fri for personlig hefte medmindre de gripes i offentlige forbrytelser. De kan heller ikke utenfor Kulturtinget dras til ansvar for de meninger de der bevder. Enhver er pliktig til å rette seg etter tingets forretningsorden.

§ 9.

Ministre, partiets riksledere og andre som Ministerpresidenten utpeker har rett til å møte på Kulturtinget og ta del i dettes forhandlinger, likevel uten å avgi stemme eller rett til protokolltilførsel. Andre kan av tingets president kalles inn for å utrede særlige spørsmål.

§ 10.

Som arbeidsutvalg for Kulturtinget fungerer Kulturrådet. Dets medlemmer er tingets president og visepresident, forbundslederne for hovedforbundene og de andre medlemmer av tinget som tingets president oppnevner.

Antall medlemmer av Kulturrådet må ikke overstige 20.

§ 11.

Medlem som ikke sitter på tinget eller i rådet i kraft

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

av sin stilling valgos eller oppnevnes for et tidsrom av 8 år.

Nærmere bestemmelser om fremgangsmåten ved valg og oppnevning av medlemmer av tinget og rådet gis ved lov.

§ 12.

Det tilkommer Kulturtinget:

1. av departementene å få seg forelagt til uttalelse det endelige utkast til lover og forordninger og andre saker av kulturell viktighet,
2. å ta opp og av enhver, Ministerpresidenten og Rikstinget unntatt, å [redacted] få seg forelagt en hvilken som helst sak av kulturell viktighet,
3. å fordele på de forskjellige kulturformål de statsmidler som måtte stilles til tingets rådighet,
4. å løse de oppgaver som for øvrig blir tildelt det.

§ 13.

Kulturtingets president oppnevnes og fritas for vervet av Ministerpresidenten, som også etter innstilling fra tinget oppnevner visepresident og varamann for ham.

Kulturtingets president og visepresidenter kan ikke være medlem av regjeringen.

§ 14.

Lederen av tingets kontor er embetsmann.

§ 15.

På den ordinære tingsamling hvert år skal Kulturtinget uttale seg om presidenten har medlemmenes tillit.

§ 16.

Kulturtingets og Kulturrådets vedtak treffes ved hemmelig skriftlig avstemning:

1. når Ministerpresidenten krever det,
2. når tingets president vedtar det,
3. ved uttalelse etter § 15,
4. når minst fjerdeparten av møtende medlemmer krever slik av-

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

a/
avsetning etter § 17, annet ledd.

§ 17.

Med unntak av de tilfelle som er nevnt i § 16, treffer presidenten etter eget endelige vedtak på Kulturtingets og Kulturrådets vegne. Han plikter å treffe sitt vedtak i møte i Kulturrådet når saken er av viktighet, men i møte i Kulturtinget når saken er av stor viktighet.

Ethvert medlem har rett til på forhånd å si sin mening og å føre til protokollen at han er uenig i et fattet vedtak. I motsatt fall ansees han enig i vedtaket og er medansvarlig for dette.

Et vedtak er ikke gyldig før Ministerpresidenten har godkjent det, når minst halvparten av Kulturtingets eller Kulturrådets medlemmer ikke tiltrer vedtaket og krever at det skal legges frem for Ministerpresidenten.

§ 18.

Kulturtinget trer sammen etter innkalling fra presidenten til ordinær tingsamling en gang årlig i tiden juni - september og forblir samlet så lenge han finner det nødvendig. Ekstraordinær tingsamling holdes når Ministerpresidenten krever det eller presidenten gjør vedtak om det.

Tinget åpnes og heves av Ministerpresidenten eller på hans vegne av sjefen for Kulturdepartementet.

§ 19.

Kulturtingets møter holdes for åpne dører og dets forhandlinger trykkes, medmindre presidenten anderledes bestemmer.

§ 20.

Kulturtinget fastsetter tingets budsjett og forretningsorden.

Kulturdepartementet kan gi bestemmelser til utfylling og gjennomføring av denne lov.

§ 21.

Fra den tid Kulturdepartementet bestemmer, oppheves

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

følgende lover:

. Lov om Norges Lærersamband av 6, februar 1942.

Lov om Den Norske forleggerforening av 5, februar 1942.

Lov om medlemskap i Norsk pressesamband av 20, februar 1942.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

G4.406.

Utkast 15. januar 1945

INNSTILLING II

fra

K U L T U R T I N G E T S O R G A N I S A S J O N S U T V A L G .

Organisasjonsutvalgets innstilling ble lagt fra for Kulturtinget under tingsamlingen 25. - 27. juli 1944 i Trondheim. Etter tingets behandling av saken ba presidenten, minister R. J. Puglesang, om at de merknader til innstillingen som var kommet fram måtte bli sendt ham skriftlig innen 1. oktober 1944.

Etter fristens utløp var det kommet skriftlig uttalelse fra landsleideren i Noregs Ungdomslag, byrådsjef Tveito, som sammen med et utvalg satt ned av Noregs Ungdomslag og Norges Bondesamband, utarbeidet en "Tilråding i høve utviding av Noregs Kulturting", og fra Pressedirektør Beggerud. Dessuten har Organisasjonsutvalgets sekretær, ekspedisjonssjef Ragnvald Lassen, framkommet med en del prinsipielle betraktninger om forholdet mellom kulturorganisasjonene, Kulturtinget og departementene.

Utvalget har behandlet de innkomne uttalelser og har deretter funnet å burde foreta en del endringer i sin innstilling.

Framlegget fra Noregs Ungdomslag foreslår Kulturtinget bygget opp uten noen sammenheng med kulturorganisasjonene og med en 100% oppnevning ovenfra av tingets medlemmer. I motsetning hertil har utvalget storparten av Kulturtingets medlemmer utgå fra kulturorganisasjonene og tinget bygger således direkte på disse. Utvalgets innstilling bygger på dette punkt direkte på partiets program og på hva som er uttalt ved forskjellige høve av Ministerpresidenten. Noregs Ungdomslag foreslår videre at Kulturtinget skal være en folkerepresentasjon, mens vi finner det helt klart at tinget skal være statens faglige kulturelle organ. Da framlegget fra Noregs Ungdomslag således bygger på helt sviktende forutsetninger, finner utvalget ikke å burde gå nærmere inn på detaljene i framlegget.

Utvalget har i sin første innstilling gitt Kulturtinget en dobbelt oppgave, nemlig på den ene side som statens faglige kulturelle organ å medvirke til å lede og fremme nasjonens kulturliv. På den annen side ble det forutsatt at Kulturtinget skulde være også den organisasjonsmessige overbygning over de enkelte kulturorganisasjoner, eller som det var uttrykt i utkastet til lov om Kulturtinget: "Kulturtinget har ..... å være kulturorganisasjonenes overordnete samordningsinstans", d.v.s. Kulturtinget skulde samtidig også være Kultursamband.

Utvalget er imidlertid nu kommet fram til at det er prinsipielt mindre riktig å gi tinget også de organisatoriske og forvaltningsmessige oppgaver som vil følge med en slik ordning. Kulturtinget må ikke gjøres til en administrerende institusjon, tinget vil bli trukket ned på et lavere plan og vil framtre mer som en stor forening hvis det blir bebyrdet med administrasjon av kulturorganisasjonene. Organisasjonene bør være selvstyrte så langt som mulig. Statens oppgave overfor organisasjonene er i første rekke av kontrollerende art, og denne organisasjonsmessige kontroll bør ikke utøves av Kulturtinget som på sett og vis er organisasjonene selv, men av departementene. Dette vil si at rene organisasjonssaker som godkjenning av vedtekter, medlemskap, kontingent o.s.v. hører inn under departementene og ikke under Kulturtinget. Kulturtingets oppgave er av faglig-kulturell art både overfor statsmyndighetene og overfor organisasjonene.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Den organisasjonsmessige kontroll som fra statsmyndighetenes side skal føres med de selvstyrende kulturorganisasjoner, er en oppgave for det eller de departementer som de forskjellige hovedforbund faglig sorterer under. Den naturlige organisasjonsmessige enkeinstans er likeledes fagdepartementene. I faglige, rent kulturelle saker bør derimot Kulturtinget være overordnet kulturorganisasjonene med disse som utøvende organer, - selvfølgelig i den utstrekning Ministerpresidenten og departementene måtte ha delegert retten hertil til tinget.

Selv om dette i prinsippet er klart, så vil det nok teoretisk kunne oppstå divergenser om hvorvidt en sak er av organisasjonsmessig eller av kulturell art. Men utvalget går ut fra at et samarbeid mellom departementene og Kulturtinget i praksis vil løse vanskene.

Fagdepartementet for de forbund som har med undervisning, kirke og vitenskap å gjøre er Kirke- og undervisningsdepartementet. Arkitektene hører idag organisatorisk under Kultur- og folkeopplysningsdepartementet, men faglig under Innenriksdepartementet som det departement som har med alle bygningssaker å gjøre. De øvrige kulturorganisasjoner sorterer faglig under Kultur- og folkeopplysningsdepartementet.

En slik fordeling av kulturorganisasjonene på tre departementer er i og for seg lite heldig. Kulturorganisasjonene utgjør en organisk helhet som må bygges opp og ledes etter felles retningslinjer. Man kan da vanskelig ha forskjellige avgjørende og kontrollerende myndigheter. Skal kulturorganisasjonene bli sterke og handlekraftige, må det en sammkjøring til. Ikke minst under oppbygning av organisasjonene er dette nødvendig. Forholdet har gjort at det her må utføres et stort og vanskelig arbeid, et arbeid som bare kan gjennomføres under en enkelt handlekraftig ledelse. Et organisasjonsmessig koordineringsledd må til. Dette kan oppnås enten på den måte som er trukket opp i utvalgets første innstilling, hvor Kulturtingets president og kontor var koordineringsmyndigheter, eller ved at det hele legges inn under ett departement, hvor det opprettes en egen avdeling for Kulturtinget og kulturorganisasjonene med hovedoppgave å organisere disse, eller endelig ved at den nåværende deling på tre departementer opprettholdes, men alle organisasjonsmessige saker vedkommende tinget og kulturorganisasjonene avgjøres av Kulturdepartementet, også de som sorterer under et annet departements område.

1 fag-

Tinget må frigjøres fra de rene forvaltningsoppgaver slik at det bare er de faglige kulturelle saker som hører under tinget, samtidig som den nødvendige samkjøring kommer i stand. Erfaringen har allerede vist at kulturorganisasjonene vil komme til delvis å trekke i hver sin lei istedenfor sammen, hvis de ikke blir dirigert etter en felles plan og ens retningslinjer. Ikke nok med at departementene må befryktes i noen grad å divergere, men vi har sett tendens til separatisme hos de enkelte departementsavdelinger. Utvalget må derfor sterkt understreke nødvendigheten av en koordinering.

Utvalget har ment at den riktigste løsning vilde være å samle hele statens kulturelle virksomhet under ett eneste departement. På denne måte ville samtlige 11 kulturforbund både faglig og organisasjonsmessig komme til å sortere under ett departement. Dette departement måtte i tilfelle få seg underlagt alle de offentlige kulturorganer hvis virksomhet averer til de 11 hovedforbunds fagområde. Det nye departement måtte få navnet Kulturdepartementet og i tilfelle omfatte hele det nåværende Kirke- og undervisningsdepartement videre det nåværende Kultur-og folkeopplysningsdepartement + pro-

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

pagandaavdelingen som overføres til partiet. Endelig ville Riksarkitekten og Statens bygningskontor - eller rettere det fra annet hold foreslåtte bygningsdirektorat - måtte overføres til det nye Kulturdepartement. Dersom man ikke finner å kunne gå til en så radikal løsning av problemet, må man velge den samme utveg som er valgt når det gjelder Norges næringssamband: At Kulturdepartementet treffer alle organisasjonsmessige vedtak vedkommende kulturorganisasjonene, men slik at vedkommende fagdepartement må samtykke når organisasjonen går inn under det annet departements fagområde. Finn Halvorsen og Rygh-Halland bemerker i sambånd med dette at de er helt enig i utvalgets prinsipielle syn på problemet ett Kulturdepartement. Rygh-Halland mener imidlertid at kirken prinsipielt ikke bør være representert i Kulturtinget som eget forbund. Heller ikke er Rygh-Halland enig i at biskopen i Nidaros bør være medlem av Kulturtinget. Dog kan en målsmann for kirken etter § 9 ha rett til å møte i tinget og ta del i forhandlingene. Rygh-Halland er også prinsipielt uenig i at det eventuelt nye Kulturdepartement utenom sitt nåværende fagområde bør omfatte annet enn arkitektur og undervisning og de 10 kulturforbunds fagområder, slik at kirken ikke omfattes av departementet. Fra Kirke- og undervisningsdepartementet bør således bare skole og undervisningsavdelingen overføres til Kulturdepartementet. Dette siste er Halvorsen enig i, men han mener at Kirken bør sortere under Kulturdepartementet selv om man har eget Kirkedepartement. Halvorsen finner at biskopen i Nidaros ikke bør ha sete i tinget, sålenge det er uvisst om han får noen forrang fremfor de øvrige biskoper.

Utvalget har på grunnlag av de ovenfor nevnte prinsipielle synsmåter gjennomgått det foreliggende utkast til lov om Kulturtinget nok en gang. Dette utkast var lagt i all hast, nærmest som et råutkast for å vise hvorledes utvalget hadde renkt seg det hele ordnet. Det var forutsetningen at utkastet skulde gjennomgås meget omhyggelig før det ble lagt fram for Ministerpresidenten. Utvalget har nu gjennomarbeidet loven, og som bilag nr. 1 til denne innstilling følger ett nytt utkast til lov om Kulturtinget.

For å sikre at de forskjellige landsdelers særegne kultur blir representert på tinget, er fylkenes representanter økt fra en til to fra hvert fylke. Disse representanter oppnevnes av fylkesmannen, og det er forutsetningen at oppnevningen skal skje uavhengig av medlemskap i kulturorganisasjonene.

I lovutkastet er det tatt med bestemmelse om at det ved egen lov skal gis nærmere regler om fremgangsmåten ved valg og oppnevning av medlemmer av tinget og rådet. Denne lov forutsettes formet slik at den også kan få anvendelse ved valg og oppnevning til Rikstinget og Næringstinget.

Kulturtinget bør i størst mulig utstrekning ha selvstyre og bør

ha adgang til selv å fastsette sitt budsjett og sin forretningsorden.

Lovutkastet bygger på forutsetningen om ett Kulturdepartement. I tilfelle man ikke går til en slik sammenslåing, må der gjøres følgende endringer i utkastet:

§ 3, fjerde ledd (nytt):
Når et vedtak etter denne paragraf vedrører ett annet departements fagområde, treffes vedtaket med samtykke av det annet departement.

- 4

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

§ 13 :

Sjefen for Kulturdepartementet er president for Kulturtinget. Etter innstilling fra tinget oppnevner Ministerpresidenten tingets visepresident og varamann for ham.

§ 15 og § 16, punkt 3 utgår.

I utkastet til forretningsorden må ordene i § 1, annet ledd: "eller sjefen for Kulturdepartementet på hans vegne" utgå.

Utvalget bemerker spesielt at uansett hva man ellers mener om spørsmålet hvorvidt tingets president skal kunne være sjef for et departement, er en personalunion, som foreslått i ovennevnte alternativ til § 13, en nødvendighet dersom delingen av kultursakene mellom Kultur-, Kirke- og Innenriksdepartementet opprettholdes. Bare gjennom en slik personalunion får man nemlig da lagt den konsentrasjon og koordinering som utvalget gjentagende har pekt på nødvendigheten av. Finn Halvorsen og Rygh-Hailand fremhever forøvrig at de i alle tilfelle mener at sjefen for Kulturdepartementet og presidenten for Kulturtinget bør være samme person.

De ovenfor nevnte endringer i forholdet mellom Kulturtinget, Kulturdepartementet og kulturorganisasjonene medfører også en del endringer i det utarbeidete utkast til Kulturtingets forretningsorden. Et omarbeidet utkast følger som bilag nr. 2 til denne innstilling. Utvalget gjør oppmerksom på at dette utkast til forretningsorden ikke gjør krav på å være fullstendig. Vi er selvsagt klar over at det finnes en rekke detaljbestemmelser som nødvendigvis må være med i en slik forretningsorden. Utvalget har imidlertid ved det foreliggende utkast bare villet peke på de viktigste bestemmelser og finner det riktigst å overlate til Kulturtinget selv, etter at noen erfaring er vunnet, å gi mer detaljerte bestemmelser.

Også de utkast til vedtekter for de enkelte kulturorganisasjoner som fulgte som bilag til den første innstilling, må gjennomgå en del endringer. For å vise hvilke endringer som er nødvendige har utvalget utarbeidet ett nytt utkast til vedtekter for Norges Presseforbund. Utkastet følger som bilag nr. 3 og tjener som norm for vedtektene også for de andre hovedforbund.

Utvalget vil i denne forbindelse understreke at det er ett absolutt vilkår at tallet av landsforeninger holdes nede på ett lavmål. De landsforeningenes formenn automatisk er medlemmer av Kulturtinget og hver landsforening skal ha en valgt representant, vil et for stort antall landsforeninger gjøre tinget altfor stort og uhåndterlig. Man har her et utpreget eksempel på nødvendigheten av en koordineringsinstans for hovedforbundene. Om nødvendig må det legges undergrupper i landsforeningene for å holde tallet på disse nede. Når utvalget i det nye utkast til vedtekter for Norges pressеforbund har gått til å foreslå slåyfet 4 av de 6 forskjellige landsforeninger, er det forutsetningen at det dannes undergrupper i de resterende foreninger. I Norske journalisters landsforening må det da dannes to undergrupper, en undergruppe for redaktører og en for pressefotografer og pressetegnere. Tallet av yrkesutøvere i de to sistnevnte grupper er nemlig så lite at det ikke kan anses rasjonelt å danne egne landsforeninger. Det samme gjelder pressebyråene som naturlig må kunne danne en undergruppe i Norske aviseers landsforening, mens ukebladene må kunnes slås sammen med tidsskriftene i en landsforening

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

For ordens skyld gjør utvalget uttrykkelig merksam på at forslagene til vedtekter for de forskjellige forbund er av rent orienterende art og forutsettes lagt frem i endelig form senere etter at de er bearbeidet av de respektive forbund. Dette blir en sak som må løses av den foreslåtte avdeling for kulturorganisasjonene i Kulturdepartementet.

Som en konklusjon på utvalgets innstilling kan følgende 4 punkter settes opp:

1. det bør overveies å opprette et Kulturdepartement omfattende alle kulturforbund og utstyrt med de faglige organer som omfattes av kulturforbundets fagområder.

2. Kulturdepartementet kontrollerer og leder det organisasjonsmessige arbeid - hvor dette er nødvendig i samarbeid med d.v.s. etter råd eller innstilling fra Kulturtinget, og eventuelt med samtykke fra vedkommende fagdepartement. Kulturdepartementet blir derved organisasjonenes overordnete instans i alle organisasjonsspørsmål.

3. Kulturtinget blir statens faglige kulturelle rådgivende organ og kulturorganisasjonenes høyeste faglige instans hvor dette er overdratt til tinget.

4. Kulturorganisasjonene gjøres selvstyrende i størst mulig grad.

O s l o , den januar 1945.

F. W. Bodø

utvalgets formann

Johs. Knudsen Finn Halvorsen L. Erlandsen Nygh - Halland

Ragnvald Lassen G. Haslo

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Jnr. 7145. I.1.
OV/LJ

Forfatteren Finn Halvorsen,
O s l o .

Møte i Statens Kulturråd holdes tirsdag 13. mars 1945 kl. 13 i Kulturdepartementet.

Til behandling foreligger:

1. Innstilling II fra Kulturtingets Organisasjonsutvalg.
2. Utdeling av Statens kulturpriser for 1945.
3. Normalkontrakter for medlemmer av Norsk Musikerforbund.
4. Den ulovlige konsertvirksomhet.
5. Den norske Forfatterforenings ledelse.
6. Grunnreglene for Statens Kunstfond.
7. Skrivelse vedrørende akademiene for musikk og språk.
8. Offentlig kontroll med privatundervisning i teaterfaget.
9. Eventuelt.

Eventuelt forfall bes meldt Kulturdepartementet, Ministerens forværelse, tlf. 33470.

Oslo, den 6. mars 1945.

Odd Vig.

Likelydende skriv sendt samtlige Kulturrådsmedlemmer.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET

Jnr. 7145. I.1.
OV/LJ

Redaktør Johannes Knudsen,
Trondheim.

På det tillyste møte i Statens Kulturråd tirsdag 13. ds. kl. 13 blir i tillegg til tidligere anførte saker følgende sak å behandle som første post på dagsordenen:

En oversikt over norsk films stilling, ved direktør Leif Sinding.

Oslo, den 9. mars 1945.

Odd Viig

Odd Viig.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

INSTITUTT FOR NORSK
OKKUPASJONSHISTORIE

Kulturtingets organisasjonsutvalg
v/herr byarkitekt F. W. Rode,

Øvre Vollgt. 7,

O s l o.

Med brev av 19/1 1945 fra Justisdepartementets lovavdeling mottok jeg 22/1 1945 utkast til lov om Kulturtinget og innstilling II fra utvalget, begge tidfestet 15/1 1945.

Etter en hurtig gjennomgåelse har jeg pr. telefon til Dem 22/1 1945 avgitt følgende uttalelse:

"For å oppnå en snarlig gjennomføring av alle "grunnleggende prinsipper for kulturlivets organisasjons- "messige oppbygging er jeg villig til å gå med på innstil- "lingen i den foreliggende form. Dog må jeg ta uttrykkelig "forbehold om at Kulturdepartementet organiseres etter "planen så snart råd er, og at § 13 etter utkast av 15/1 "1945 settes i kraft, når det er skjedd."

Trondheim, 23. januar 1945.

Heil og sæl

Johannes Knudsen.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Herr professor Søren Onsager,

Nasjonalgalleriet,

O s l o.

De vanskelige reiseforhold har medført at jeg ikke har kunnet delta i det siste møte i kulturrådet og derfor heller ikke har kunnet få tale med Dem.

I dag har jeg imidlertid en bønn til Dem: Vår flittige og høyt begavede billedveverske Rakel Blæstrud har nettopp fullført et nytt arbeid "Ygdrasil" og har no lyst på å lage en billedvev etter Munthes tegning "Beilerne". Det er da min oppgave å skaffe denne tegning til vege og likeledes foranledige tillatelse til å benytte den. Om dette ber jeg om Deres råd og vegledning, om De velvilligst vil sende meg noen ord.

Det var for øvrig mange spørsmål av interesse som var oppe i kulturrådet, og jeg beklager at jeg ikke kunde nå fram i rett tid. Innkallelsen kom etter at toget var gått; men når jeg kommer sørover må vi ordne det slik at vi får en lang samtale.

Trondheim, 30. november 1944.

Deres forbundne

Johannes Knudsen.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Vest-Agder	2
Rogaland	4
Bergen	2
Hordaland	4
Sogn og Fjordane	3
Møre og Romsdal	4
Sør-Trøndelag	4
Nordland	4
Nord-Trøndelag	2
Troms	2
Finnmark	2
Samla tal	60

Kyrkje- og Undervisningsdepartementet gjer tilråding til representantar for vitskap og forsking, undervisning og oppseding, kyrkja og forkynning.

Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet gjer tilråding til representantar for presse og kringkasting, måldyrking, dikting, teater og film, musikk og song, bildande kunst, byggje- og brukskunst, heimekultur, bondekulturen og internasjonalt kultursamarbeid.

Departementet for Arbeidstjeneste og Idrett gjer tilråding til representantar for idrott og for arbeidstenest.

Innanriksdepartementet gjer tilråding til representantar for folkehelsa.

Vedkomande interesserte lag og samskipnader skal ha rett til å uttala seg fyrr departementet gjer ei tilråding.

Vi rår til at dei sakkunnige tingmennene skal representera fylgjande hovudgrupper og sergreiner innan kulturarbeidet:

I. *Vitskap og forsking*

med 12 representantar frå:

1. Matematikk.
2. Fysikk og kjemi.
3. Teknikk.
4. Geologi.
5. Biologi og zoologi.
6. Psykologi.
7. Teologi.
8. Historie.
9. Filologi.
10. Samfundsvitskap.
11. Rettsvitskap.
12. Medisin.

II. *Undervisning og oppseding*

med 6 representantar frå:

1. Folkeskulen.
2. Ungdomsskulane.
3. Den høgare skulen.
4. Universitet og høgskular.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Etter vårt framlegg treng derimot Kulturtinget ikkje noko stort administrasjonsapparat.

Tinget må sjølvsagt ha ein president som leider Tinget sine møter og utfører det arbeidet og dei pliktene som presidenten vanleg har. Til studnad for seg bør presidenten ha eit råd som kan tre saman når Tinget ikkje er samla. Rådet bør helst ikkje vera meir enn 5 — presidenten medrekna.

At Tinget må ha eit kontor er sjølvsagt, men det fær fyrst og fremst reint ekspedisjonsmessige oppgåvor og treng soleis ikkje vera stort. Det vil nærast verta eit sekretariat i likskap med Stortingskontoret, som det ligg nær å samanlikna med.

I samsvar med det syn vi har hevda, og i samsvar med det nasjonalsosialistiske grunnsynet, programmet til Nasjonal Samling og Føraren sin vilje, vil vi råda til at Kulturtinget vert utvida slik at det:

I. Vert ein folkerepresentasjon frå dei ulike luter av landet,
II. Vert ein representasjon for dei ulike kulturgreinar,
III. Gjev rom for dei mest framståande menn og kvinnor innan norsk åndsliv (æresmedlemar).

Talet på tingmenn skal ikkje overskrida 150. Av desse skal 60 representera dei ulike luter av landet, 60 dei ulike kulturgreiner og inntil 30 vera æresmedlemar.

Ministerpresidenten nemner ut tingmennene etter tilråding:

I. frå fylkesmannen når det gjeld representantane frå landslutene,
II. frå Kyrkje- og Undervisningsdepartementet, Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet, Departementet for Arbeidstjeneste og Idrett og Innanriksdepartementet når det gjeld representantane frå dei ulike kulturgreinane,
III. frå Kulturtinget når det gjeld æresmedlemane.

Fylkesmennene gjer tilrådingi si på fylkestinget i samråd med ordførarane.

Fylkesrepresentantane bør utnemnast slik at dei landslutene som er naturlege og sermerkte kulturkrinsar får kvar sin representant. Den praktiske gjenomføringi av ei slik ordning vil stort sett føra til at kvar av dei gamle fylki (Nordmør, Sunnmør, Romsdal. Nordfjord. Sunnfjord, Sogn o. s. v.) vert representera. Representantane skal veljast millom dei menn og kvinnor som har mest kunnskap om og dei beste fyresetnader for å fremja den sermerkte kulturen innan den kulturkrinsen han representera. Dei vert soleis sakkunnige fagfolk.

Etter dei omsyn vi har nemnt og elles etter omsyn til folketalet, tilrår vi at talet på representantar for kvart fylke vert:

Stor-Oslo	4
Austfold	3
Akershus	3
Hedmark	3
Oppland	3
Buskerud	3
Vestfold	3
Telemark	3
Aust-Agder	2

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Som *Kultursamband* skal det etter utkastet § 4 vera samordningsinstans over Kulturorganisasjonane. (Kultursamskipnadane.) Som samordningsinstans skal Tinget etter § 10, 3 skifta statens løyvingar millom dei ymse kulturgreiner. Dessutan skal Tinget etter pkt. 4 løysa dei oppgåvor som det ellers vert gjeve det. Etter premissene pkt. 5 og 6 skal det (med departementet sitt samtykke) ogso vedtaka budsjett for dei underordna samskipnadane. Dertil skal Tinget fastsetja kontingentar (medlemspengar) og avgifter som «yrkesutøvere og næringsdrivende» — skal betala. Det framgår ikkje klårt, men tykkjest å fylgja av systemet at Tinget skal finansierast av organisasjonane (samskipnadene), altso dei «næringsdrivende» både som ting og samband.

Kva som ellers kan segjast om dette systemet, kan det ikkje nektast at reint statsfinansielt har utvalet gjort ei god oppfinning. Statens sakkunnige og rådgjevande organ i kulturelle saker vert kostnadsfritt stelt til rådvelde.

Utvalet segjer på side 6:

> «Teoretisk er det naturligvis en mulighet å organisere Kulturtinget som en forsamling for seg selv, løsrevet fra organisasjonene. Det er nettopp tilfelle med det Kulturting som minister Lunde oppnevnte høsten 1942. Men da berøver man automatisk Tinget enhver evne til å utrette noe positivt. til om man vil yte en daglig innsats i samfundslivet. Vil man at Kulturtinget virkelig skal bety noe og vil man at det skal bli en arbeidende forsamling — ikke bare en som *samles for å høre foredrag — då må det etableres den nøyeste kontakt mellom yrkesorganisasjonene og Tinget.* Man kommer tilbake til dette senere etter at organisasjonene er drøftet nærmere.»

Etter vår meining er det den løysingi som her segjest å vera teoretisk mogeleg, som ogso er den beste — og i praksis kanskje den einaste mogelege. Dette er grunngjeve tidlegare.

Det som etter vår meining då bør falla bort er Kultursambandet med sine funksjonar — og det som då vert att er Tinget — i dette ordet si verkelege meining — slik som det alltid har vore nytta i Noreg.

Når det gjeld Tinget sine oppgåver og Tinget sitt maktomkverve kan vi heilt ut slutta oss til det som utvalet segjer i § 10, 1 og 2, og premissene til desse. Tinget, som vert samansett av sakkunnige menn og kvinnor, vert eit rådgjevande organ. men departementi vert dei eksekutive organi. Den endelege avgjerdsla vil liggja hjå statssjefen eller det regjeringsorgan som han gjev fullmakt. Samstundes er det ogso vår fyresetnad at departementi, etter kvart dei vert høve til det, mest mogleg dreg kultursamskipnadene inn i det daglege arbeidet på dei umkverve der dei kan vera til gagn for administrasjonen.

Skal ein skipa eit Kulturting som samstundes skal tena som Kultursamband, må det byggjast upp eit noko stort administrasjonsapparat.

At dette ogso er utvalet sin fyresetnad syner framlegget til «forretningsorden» for Kulturtinget og vedtektene til dei samband som skal dekkja dei 11 kultursektorane. Både Tinget og dei 11 kultursektorane skal ha både presidentar og direktørar, men eit «landsforbund» skal klara seg med formann og sekretær.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

førleg, kan desse samskipnadene og representantane deira ikkje få sete i Kulturtinget, med undantak av Noregs Ungdomslag. Men berre tanken om å leggja desse kulturorganisasjonane inn under yrkesforbund er i seg sjølv meiningslaus.

Vi finn det uturvande her å koma nærare inn på at grunnlaget for og kjernen i all norsk kultur er den norske bondekulturen. Presidenten i Kulturtinget har på Kulturtinget i år ved utdelingi av kulturprisen framheva dette serleg sterkt.

Men dette at utvalet freista å byggja opp ein yrkesorganisasjon for skaparar av kulturmidlar og ikkje ein kulturorganisasjon for folket, har då også ført til at norsk folkekultur, og framom alt norsk bondekultur er utestengd frå den planlagde organisasjonen.

Ingen bonde med jordbruk til hovudnæring kan koma med i det planlagde Kulturtinget, utan at Tinget sjølv bed Ministerpresidenten nemna han ut. Og dette gjeld ikkje berre bonden og bondekulturen, men stort sett kan ingen koma med i Kulturtinget utan fyrst å ha rive seg laus frå sin heimlege kulturgrunn i bygdene eller småbyane og teke opphald i ein storby, helst i Oslo.

For det er Oslo og storbyen og her serleg kunstnarane og kunstnarmiljøet som vil verta dei dominerande faktorane i dette Kulturtinget. Folket elles vil få sers liten kontakt med og innverknad på den planlagde organisasjonen. Og vi kan vanskeleg tala om folkerepresentasjon i samanheng med denne.

Sume av dei oppsette landsforbundi eller «kultursektorane» vil soleis få mindre medlemstal enn t. d. eit einskild stort ungdomslag.

Soleis som det røynlege tilhøvi er i landet vårt med sereigne kulturformer i dei ulike bygder og landsluter, er det sjølvsagt at det ikkje let seg gjera å byggja opp eit tenleg Kulturting utan å taka omsyn til dette.

Det er folket si velferd og lukka som må vera fyremålet med alt kulturarbeid.

Ein konsert eller ei teaterframsyning har til fyremål og meining å gjeva publikum meir eller mindre rike og verdfulle opplevingar. Og det musikkstykket eller den skodespelframsyningi som evnar å skapa dei rikaste og mest verdfulle opplevingar har mest kulturell verd for oss.

Litteratur, presse og film er ikkje til for og skal ikkje dyrkast mest av og for forfattarar og redaktørar, filmstjernor o. s. v.

Det er dei åndsverdiar som vert skapte i folket ved den påverknaden som bøker, presse, film o. s. v. utøver som er dei primære kulturverdiane. Difor må òg folket få ein dominerande plass i Kulturtinget.

Kulturtinget må fyrst og fremst vera ein folkerepresentasjon, og ikkje slik som utvalet har tenkt seg det, ei samling for det meste av yrkesutøvarar og løna funksjonærar i organisasjonar eller i staten si teneste.

Tilråding vedkomande organisasjon av Kulturtinget.

Utvalet har i innstillingi si lagt fram forslag til eit Kulturting som samtidig skal vera Kultursamband.

Som *Kulturting* skal det etter innstillingi vera det rådgjevande organet for Ministerpresidenten, Rikstinget og visse departement, sjå § 10, 1 og 2.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

minister Fuglesang, heldt ved opningi av Kulturtinget i 1943, gjeng det klårt fram at Kulturministeren har tenkt seg Kulturtinget skapa etter langt andre synsmåtar. Det heiter soleis:

> «Når Norges Kulturting ikke allerede i fjor ved dets konstituering kunde framgå som et resultat av et intimt, tillitsfullt og godt samarbeid mellom Kulturdepartementet og de fra tidligere eksisterende og arbeidende organisasjoner og sammenslutninger på kulturlivets område, skyldes dette ikke manglende vilje til et sådant samarbeid fra Kulturdepartementet og statsmyndighetenes side, men skyldes utelukkende manglende vilje til samarbeid og medvirkning fra enkelte av de bestående foreningers side.»

Men den kulturorganisering vi tidligere har havt i landet og som ovanfor nemnde organisasjoner representerar, har jamnt gått ut i frå ei idémessig organisering innan kulturlivet. Og dei fleste store kulturmerkesaker har her i landet vore arbeidde fram ved folket og folket sine representanter av interesse for og kjærleik til saki og stort sett ubunde av lønsvilkår og næringsomsyn.

Samskipnader som Filharmonisk Selskap i Oslo eller Musikkselsapet Harmonien i Bergen er stort sett ikkje skapte og styrde av yrkesmusikarar. Og det er ikkje yrkestenarar som har skapt og bore fram:

> Noregs Ungdomslag, Norges Bondelag, Noregs Mållag, Riksmålsforbundet, Norsk Måldyrkingslag, Det Norske Samlaget, Foreningen Norden, Norges Sangerforbund, Norsk Slektshistorisk Forening, Foreningen til Norske Fortidsminnesmerkers Bevaring, Den Norske Turistforening, Kjenn ditt Land, Landslaget for Reiselivet i Norge, N.A.F., K.N.A., Norges Ungdomsherberger, Norges Husmorforbund, Norges Bonde- og Småbrukerlag, Nasjonalforeningen mot Tuberkulosen, Det Norske Totalavholdslag, I.O.G.T., Hjemmenes Vel, Selskapet for Norges Vel, Redningsselskapet, Røde Kors, Sanitetsforeningen, Ny Jord, og Norsk Folkeminnelag

berre for å nemna nokre av våre landssamskipnader med kulturelle fyremål. Og det same kan segjast om eit utal av lag eller samskipnader som ikkje har landsomfattende karakter, og om misjonsselskapi og alle dei kristelege friviljuge samskipnader, alle «Velforeninger», museumstiltak o. l. i bygd og by, som alle tilsaman stort sett har bore det frie, organiserte kulturarbeidet i landet. (Etter det Innenriksdepartementet opplyser er det omlag 16 000 frie «foreninger» i landet.)

Om desse kulturinstitusjonane uttalar organisasjonsutvalet:

> «Vi har en rekke foreninger og institusjoner, hvor medlemmene selv ikke har noe kulturelt yrke eller erhverv og som altså ikke er yrkesorganisasjoner..... Disse foreninger bør organisatorisk innordnes i den kultursektor hvor de naturligst hører hjemme, uten at man i noen særlig grad griper inn i deres indre forhold.»

Korleis denne innordning skal gjenomførast går ikkje utvalet nærare inn på. Sjølv om ei slik innordning skulde syna seg praktisk gjenom-

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Til dette kjem etter innstillingi 17 faste representantar
«som er medlemmer i kraft av den stilling de innehar»:

1. Rektor ved Universitetet i Oslo.
2. Rektor ved Norges Tekniske høgskole.
3. Rektor ved Norges Landbrukshøgskole.
4. Rektor ved Veterinærhøgskolen.
5. Rektor ved Lærarhøgskolen.
6. Rektor ved Handelshøgskolen.
7. Lederen for Sentralinstituttet for planleggjing, nasjonalisering og forsking.
8. Direktøren for Nasjonalgalleriet.
9. Direktøren for Statens Kunstakademi.
10. Direktøren for Statens Musikkakademi.
11. Riksantikvaren.
12. Justitiarius i Høyesterett.
13. Biskopen i Nidaros.
14. Landsleidaren i Noregs Ungdomslag.
15. Sjefen for Norges Arbeidstjeneste.
16. Presidenten for Statens Idrettsråd.
17. Riksarkitekten.

Dertil kjem etter innstillingi formannen i Norges Heimeyrkeforbund, ein representant fra Husfliden og 3 representanter «fra de Rikslaug som omfatter kunsthåndverkerne».

Til slutt kjem utvalet inn på at:

> «I tillegg til dette må Tinget ha en viss geografisk representasjon»

og foreslår at formennene for «kultursektorane» sine fylkesutval, i alt 18, vert medlemar av Tinget. Og:

> «Endelig er det forutsetningen at Ministerpresidenten etter innstilling (uttalelse) fra Tinget som medlemmer av Tinget oppnevner enkelte framstående kulturpersonligheter som ikke sitter med lederhverv innen sine organisasjoner, men som allikevel er ønskelig å ha med.»

Det går av dette klårt fram at med undantak av dei få «kulturpersonligheter» som Ministerpresidenten måtte nemna ut er det vedkomande representant sitt «yrke» eller «erhverv» eller m. a. o. næringsmessige tilhove som vert det avgjerande vilkåret for at han i det heile kan koma med i kulturorganisasjonen og Kulturtinget.

Den kulturorganisasjonen som utvalet fyreslær er i teorien, og vil også i praksis vera, ein yrkesorganisasjon av og for yrkesutøvarar og næringsinteressor. Difor må den naturleg sortera under Næringssambandet (jamfør at Norsk Musikerforbund t. d. no er tilslutta Den Faglege Landsorganisasjon). Ein freistnad på å gjenomføra ein slik organisasjon for kulturlivet vil gjeva heile folket høve til med rette å påstå at Nasjonal Samling som i sitt program forkynner

> «fritt åndsliv med organisert sjølvstyre»,

i praksis legg alt åndsliv inn under materialistisk herrevelde.

Etter den talen sjefen for Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet,

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

«Gjennomføringen av nyordningen er no så langt framskreden at vi kan *organisere et Kulturting av kulturlivets forskjellige områder og organisasjoner* og delegere til det behandlingen av visse faglige kulturpolitiske oppgaver. Særlig skal Kulturtinget og dets utvalg være rådgivende organer for rikssty-ret på kulturlivets område.

På næringslivets område er det likeledes vår hensikt å organisere et Næringsting av representanter for de forskjellige næringsorganisasjoner og delegere til det visse næringspolitiske oppgaver.»

Det skulde soleis utan vidare vera klårt at all organisering av yrkesliv og yrkeslag må sortera under Næringstinget, som er den materielle sida ved samfundsorganismen, medan Kulturtinget har å ta seg av den åndelege sida eller åndskulturen.

Men pkt. 2 i programmet gjeld organisering av utøvande yrkesfolk, anten dei har arbeidet sitt innanfor næringslivet eller kulturlivet. Ein del yrkeslag er alt organisera under Næringssambandet, som ogso må vera den naturlege organisasjonen for resten.

Åndslivet let seg ikkje organisera ut frå yrkesmessige og materielle omsyn. Men det er dette organisasjonsutvalet si innstilling stort sett går ut på. Difor har resultatet ogso vorte ein næringsorganisasjon meir enn ein kulturorganisasjon.

Organisasjonsutvalet tenkjer seg organisert desse «kultursektorar»:

1. Norsk forbund for kirke og forkynnelse.
2. Norsk forbund for vitskap og forsking.
3. Norges Undervisningsforbund.
4. Norges forbund for bildende kunst.
5. Norges Kringkastingsforbund.
6. Norges Arkitektforbund.
7. Norges Presseforbund.
8. Norges Musikkforbund.
9. Norges Teaterforbund.
10. Norges Filmforbund.
11. Norges Litteraturforbund.

Med i desse forbundi kan vera:

«Skapende og utøvende kulturfrembringere .... derimot ikke medvirkende.»

Og vidare:

«Man må regelmessig kreve at virksomheten er vedkommendes yrke eller erhverv.»

Og organisasjonsutvalet meiner at:

«Kulturtinget skal være den organisasjonsmessige overbygning over de enkelte kultursektorer. Det skal saklig og organisasjonsmessig være overordnet kulturorganisasjonene, «toppen av pyramiden». At organisasjonens ledere derfor kan ta sete i Kulturtinget er en logisk videreføring av hele organisasjonsplanen. Utvalget er blitt stående ved at forbundsledere, landsledere og en valgt representant fra hver landsforening i alt omlag 130 personer bør ta sete i tinget.»

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Tilråding i høve utviding av Noregs Kulturting.

Under Kulturtinget sitt møte i Trondheim, der innstilling frå Kulturtinget sitt organisasjonsutval låg fyre, gjorde landsleidaren for Noregs Ungdomslag ymse merknader til denne. Og presidenten, minister Fuglesang, bad om at desse merknadane måtte formast og innsendast skriftleg innan 1. oktober i år. Seinare er denne oppmodingi stadfest ved brev frå Kulturtinget, underteikna ekspedisjonssjef Holst.

Ein av dei merknader landsleidaren for N. U. gjorde var at organisasjonsutvalet ikkje hadde teke omsyn til den fullmakti Ministerpresidenten har gjeve Norges Bondesamband vedkomande den norske bondekulturen. Og han fann det rett å samarbeida med Bondesambandet i denne saki.

I samråd med Norges Bondesamband fekk landsleidaren sett ned dette arbeidsutvalet til å ta seg av saki:

Varaformann i N. Bsb., bonde Jæger-Leirvik.
Formann i Romsdal Ungdomslag, ordf. Olav Rekdal.
Landsleidar i Noregs Ungdomslag, Sverre Tveito.

Juridisk rådgjevar for utvalet har vore:
Ekspedisjonssjef Kjetil Harnoll,
og sekretær konsulent Tornøe.

Etter ei grundig gjenomgåing av innstillingi har vi funne det naudsynt å koma med ei meir vidfemnande fyreteljing enn opphavleg tenkt. Vi finn at innstillingi til organisasjonsutvalet er skapt ut frå eit grunnsyn som vi er djupt usamde i, og på ein måte som kan vera skikka til meir å skada enn bata den norske kulturreisingi og Nasjonal Samling si sak.

1. *Merknader til organisasjonsutvalet si innstilling.*

Nasjonal Samling sitt program pkt. 24 krev

«fritt åndsliv med organisert sjølvstyre under statens tilsyn.»

Og vi meiner at det er denne sjølvstyrde organisasjonen for åndslivet vi har å byggja ut.

Organisasjonsutvalet har derimot teke hovudutgangspunktet sitt i programmet pkt. 2:

«Nasjonens kultur- og næringsliv skal organiseres i sjølvstyrende, legaliserte yrkeslag (laug) — — —»

Vårt syn er at Kulturtinget si oppgåva er å dyrka åndslivet, og at vi med kultur i samanheng med Kulturtinget alltid må meina åndskultur og ikkje materiell kultur. Og dette grunnsynet samstavar med det Føraren segjer i talen sin av 25. september 1942, der heiter det m. a.:

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Gjenpart.

Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet,

her minister R. Fuglesang,

O s l o.

I brev av 7/11 1944 - j.nr. 7805, I.1 - med bilag, mottatt her 14/11 1944, er jeg blitt gjort bekjent med at herr ministeren 31/10 1944 i henhold til § 9 i vedtektene for Norges presseforbund har utnevnt sjefredaktør Henry Endsjø til president for forbundet med virkning fra 1/11 1944.

Av referatet mottatt 10/11 1944 fra Kulturrådets møte 17/10 1944 - hvor jeg var avskåret fra å være til stede på grunn av forsinket innkallelse - ser jeg at spørsmålet om oppnevning av president har vært omtalt av herr ministeren, som da meddelte at saken skulde oversendes meg til uttalelse. Det er imidlertid ikke skjedd, men er for så vist av underordnet betydning, da det ikke foreligger noen bestemmelse herom i lov eller vedtekter.

Det som foranlediger min henvendelse er at herr ministerens skrivelse av 31/10 1944 til sjefredaktør Endsjø forutsetter at det av pressedirektøren endrede forslag til vedtekter for Norges presseforbund er vedtatt av ministerpresidenten. Dermed skulde også Norske avisers landsforening, en sammenslutning av Norsk Bladeierforening og Oslo-avisenes forening, være et faktum. Jeg ble i skrivelse fra Kulturdepartementet 11/5 1943 (j.nr. 6257, I,1) beskikket som Norsk Bladeierforenings formann med øyeblikkelig virkning og har hittil fungert som sådan. Med vedtagelsen av de nye vedtekter for Norsk presseforbund faller denne beskikning automatisk bort, idet den nye landsforening skal ha en formann oppnevnt av presidenten for Norges presseforbund, jfr. vedtekter for Norske avisers landsforening § 5, som også

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

forutsettes vedtatt i samsvar med forbundspresidentens oppnevnin Jeg forutsetter derfor at den nye landsforenings formann overtar mine funksjoner formelt fra 1/1 1945, reelt fra årsmøtet i Norsk Bladeierforening, som skal holdes i løpet av februar åned. Denne frist er nødvendig av hensyn til det regnskap som skal avlegges for årsmøtet, og alle de økonomiske disposisjoner som knytter seg til en slik sammenslutning, hvor Norsk Bladeierforening som part rår over en stor formue. Min begrunnelse for å bli avløst er for øvrig ogsl i overensstemmelse med innstillingen fra Kulturtingets organisasjonskomite, som forutsettes godtatt som premisser for vedtagelsen av Norsk presseforbunds vedtekter. Det heter nemlig i denne innstilling at "landsleterne må med i almindelighet regne med bor i eller ved Oslo, slik at møtesammenkalling ikke vil volde vanskeler."

Med oppnevning av president i Norges presseforbund er det ogsa overensstemmende med organisasjonsutvalgets innstilling at han overtar min plass i Kulturrådet som representant for pressesektoren (Se utkast til lov om Kulturtinget § 8 og innstillingens punkt 9, Organisering av hovedforbundene.).

Jeg ber om å bli underrettet om de disposisjoner som foretas i denne anledning.

Trondhjem, 21. november 1944.

Heil og æl

Johannes Knudsen.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

21. november 1944

Herr generalsekretær Tveten,
Norsk Bladeierforening,
Bogstadvegen 3III,
O s l o.

Vedlagt oversendes til personlig orientering gjenpart av en skrivelse som jeg i dag har sendt til minister Fuglesang. Jeg synes at De bør ha kjennskap til den, da den jo i høy grad angår Norsk Bladeierforenings framtid. La meg så få høre hva De mener om saken.

Deres forbundne

Johannes Knudsen.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

INSTITUTT FOR NORSK
OKKUPASJONSHISTORIE

1

Møte i Statens Kulturråd

tirsdag den 13. mars 1945 kl. 11.

R e f e r a t.

Til stede var:

minister Fuglesang,

professor Adolf Hoel,

forfatteren Finn Halvorsen,

professor Søren Onsager,

- " - Wilh. Rasmussen,

direktør Leif Sinding,

byarkitekt F. W. Rode,

redaktør Johs. Knudsen,

ekspedisjonssjef Odd Vik, Kulturrådets sekretær.

Fraværende var komponisten David Monrad-Johansen.

Ministeren åpnet møtet med å meddele at han kl. 12 måtte forlate møtet for en tid, men at han gjerne vilde at medlemmene av Kulturrådet under hans fravær skulde drøfte de saker som var oppført på dagsordenen, og deretter meddele ham resultatet av forhandlingene.

Han gikk så over til første post på dagsordenen: En oversikt over norsk films stilling, og gav ordet til direktør Leif Sinding.

Direktør Sinding begynte med å si at det har vært en meget vanskelig tid for norsk filmproduksjon, og at det i de siste 5-6 måneder hadde hendt så meget at det vilde være en pliktforsømmelse av ham ikke å ta denne saken opp til behandling. Likeledes vilde den være litt av et selvforsvar. For en tid siden hadde han nemlig talt med

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

direktør Stig i Statens Filmdirektorat, som hadde fortalt ham at ordfører Jenssen hadde uttalt at direktør Sinding var skyld i norsk films dårlige stilling. Til dette bemerket direktør Sinding at norsk films stilling var bra den tiden han satt som direktør for Statens Filmdirektorat. Senere var imidlertid kulturkampen blitt svært skjerpet. Han uttalte videre:

Jeg vil ikke legge skjul på at jeg er av den oppfatning at norsk filmproduksjon under de nåværende forhold enten bør stilles helt i bero foreløbig, eller at vi innskrenker oss til å produsere en å 2 norske filmer pr. år hvor samtlige kan sette alle krefter inn på å få et noenlunde skikkelig resultat. Filmdirektoratet er dessverre ikke av den samme oppfatning og arbeider ut fra det stikk motsatte syn. Det vil ha så mange filmer som mulig, helst 6 filmer pr. år, og dette resulterer idag i 6 dårlige filmer. Det er etter min mening til det ytterste galt å kreve at en enkelt produsent under de nåværende forhold må lage 2 filmer om året.

Forfatterrettigheter.

Norsk film har i alle år vært bysset på litteraturen, også under krigen. Den skjerpede politiske kamp har medført at selv de mest filminteresserte forfattere foreløbig har trukket seg unna og vil se tiden an (Johan Falkberget, Johan Bojer, Gabriel Scott).

Manuskriptforfattere.

Før krigen hadde vi en rekke lovende norske manuskriptforfattere, i første rekke nevnes Alf Rød, Finn Bø, Gunnar Nicolaysen-Hanson m.fl. Også dette forhold er ødelagt.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Produsenter.

Ved krigens utbrudd hadde vi en rekke erfarne norske filmprodusenter, (Helge Lunde, Rasmus Breistein, Ernst Ottersen, Tancred Ibsen, George Willoughby). Ingen av disse 5 produserer idag, og produksjonen er for største delen i hendene på nye og uerfarne folk.

Regissører.

Her gjelder det samme forhold som for produsenter, med undtagelse av undertegnede. Ikke en eneste regissør med erfaring.

Kameramenn.

Ved krigens utbrudd hadde vi 2 erfarne og dyktige kameramenn, Per Jonson og Ulf Greeber, samt den 3dje meget lovende, Lind. Samtlige disse er idag i England. Idag har vi ikke en førsteklasses innspillingsfotograf. Gamle journalfotografer og forhenværende elektrikere har fotografert krigstidens norske filmer. Norske filmer har vært i usvbrutt fotografisk tilbakegang siden 1940.

Laboratoriearbeidet.

Flere dyktige laboranter er forsvunnet under krigstiden. Laboratoriet lider av alle slags mangler på vedlikehold samt ikke minst på de rette kjemikalier.

Rekvisita.

Ingen av de tidligere erfarne regi- og produksjonsassistenter samt inspisienter er i arbeide idag. Bare nybegynnere og grønnskollinger. Ingen underlettelse av regissørens arbeide. Disse medarbeidere er ofte snarere en belastning.

Kostymer etc.

Ikke å oppdrive. Teatrene nekter utlån.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

De enklere ting må, hvis de overhodet kan fås, skaffes på svartebørsen.

Rekvisitter og materialer samme forhold som for kostymer.

Skuespillere.

Det viktigste og vanskeligste av alle problemer. Skuespillerkonfliktens uheldige løsning er en tragedie for norsk film under krigsårene. Det er umulig å framstille førsteklassens film med de skuespillere som idag står til rådighet. Jeg føler meg mere som en lærer på en filmskole enn som regissør i en alvorlig filminnspilling. Sveriges og Danmarks ledende skuespillere står i spissen for disse lands produksjon, her er det elever og nybegynnere, ledet av uerfarne produsenter, dø. regissører, dø. registab o.s.v.

Det kommunale kinosystem.

Før krigen hadde vi tvunget de kommunale kinoledere til i all fall noenlunde forståelse av norsk film, således oppnådde vi at enhver norsk film fikk oppsetning på samtlige Oslos repriseteatre etter premieren. Forholdene under de 3 første krigsår var tilfredsstillende, men i 1944, samtidig med filmproduksjonens kvalitative tilbakegang, ble forholdene katastrofalt forandret. Ingen interesse ble vist fra kinolædernes side - snarere motarbeidelse. Siden Ilsengs utnevnelse til direktør ved Oslo Kinematografer ble norsk film systematisk skjøvet tilside, alle gamle prinsipper om oppsetning ble brutt. Norske filmer fikk ingen repriser. Jeg vil komme med et spørsmål: Hvorfor produsere norsk film når vi ikke kan få vise dem frem på kinematografene, og ikke har noe middel til å oppnå dette?

Jeg vil her gjerne ha sagt at det er selve systemet som er galt. Det er feil politikk å legge ansvaret

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

for all utglidningen på enkeltpersoner (Aamodt, fru Grepp o.s.v.). Det viser seg at systemet former personene. Det er sterkere enn dem. Jeg vil understreke at jeg synes det kommunale kinosystem har vært nær sagt like ille under alle politiske styrer, de være seg borgerlige, marxistiske eller nasjonalsosialistiske.

Resit: De norske filmer må under de nåværende forhold bli stadig dårligere, publikumsinteressen stadig mere svekket, og kinolederne stadig mindre oppsatt på å kjøre til de nye norske filmene. Samtidig stiger produksjonsomkostningene for hver norsk film. Det lar seg idag ikke gjøre å fremstille selv den enkleste film under 1/4 million kroner. Dette motsvarer idag en brutto billettinntekt på ca. 1 million kroner, et umulig tall å oppnå for en hvilken som helst film idag. Statens luksusskatt på norsk film er latterlig og ødeleggende. Luksusskatten må vekk. Eksempel: Rfi-Film har på sine 2 første produksjoner SANGEN TIL LIVET og TI GUTTER OG EN GJENTE hatt produksjonsomkostninger på tilsammen kr. 450.000.-. Filmene har til dato innbragt en filmleie på ca. kr. 150.000.-, altså på 2 filmer et rent nettotap på kr. 300.000.-. Hertil kommer en 3dje film under produksjon, JOSEFA, som vil andra til ca. 250.000.-. Vi har m.a.o. idag over 1/2 million ute i norsk filmproduksjon som det ikke er noen utsikt til å få dekket. Hertil kommer at vi i løpet av sommeren skal gå igang med en 4de film som vil andra til noenlunde det samme beløp. Vi kommer da opp i over 3/4 million kroner. Det er bare et tilsspørsmål når dette vanvidd stanser av seg selv.

Med hensyn til luksusskatten så er denne idag 25% på norsk film, 40% på utenlandsk. Den effektive filmleie pr. innspilt krone blir 30% på norsk film, 18% på utenlandsk.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Det betyr at en norsk film må ha over 1 million kroner i spilleinntekt for overhodet å dekke seg. Noe villt og uoppnåelig tav som dømmer norsk film til evig underskudd og svære tap,- selv om det ikke er politikk og sabotasje med i spillet. Hvis hver produsent skal lage 2 filmer om året, så betyr dette en uttelling på 1/2 million kroner. La oss regne med at hver av disse filmene innspiller kr. 50.000.- så har vi et nettoutlegg på kr. 400.000.-. På grunn av at importen av svensk film er stanset og det forøvrig stadig kommer mindre film til landet, så synker produsentenes inntekter på utenlandsk film jevnt og sikkert. Istedenfor å forsøre fram det øyeblikk da det hele stanser av seg selv så gjelder det å forhale det.

Mitt forslag er: Slutt med produksjonen i dens nåværende baner. Produser 2 filmer hvert år hvor samtlige krefter settes inn. Hvis dette ikke kan oppnåes, så må Departementet gå inn for at hver enkelt produsent under de nåværende unormale forhold kun produserer en film hver.

Direktør Sinding kom videre inn på at pressen ikke har forstått norsk films nåværende vanskelige stilling, som skyldes de politiske forhold. Selv regjeringsorganet "Fritt Folk" kritiserer og herjer fullstendig som om forholdene skulde vært normale.

Han uttalte videre at filmdirektøren ifjor hadde sagt hem at grunnen til at man prosset så på når det gjaldt å produsere film, var at tyskerne hadde truet med å ta atelieret på Jar. Men direktør Sinding gav uttrykkelig beskjed om at det ikke var kvantiteten men kvaliteten det kom an på.

Han bad deretter Ministeren om å ha sin oppmerksomhet henvendt på denne sak og bad om å få støtte både av ham og medlemmene av Kulturrådet.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Ministeren uttalte at han var takknemlig for at direktør Sinding hadde reist disse spørsmål. Selv hadde han vært oppmerksom på disse ting det siste ¾ år, og var meget misfornøyd med filmproduksjonen og filmprodusentene slik som det lå an idag. Han erklærte videre at han i store trekk sluttet seg til de synsmåter som direktør Sinding gav uttrykk for.

Av de 2 problemer som Sinding hadde tatt opp, nemlig 1) den norske filmproduksjon, 2) kommunale kinematografer, mente han at det annet foreløbig fikk stilles i bero. Det det gjaldt, var produksjonen av norske filmer.

Ministeren var i denne sak helt enig med direktør Sinding og uttalte at man burde følge prinsippet: få og gode filmer, og at man burde ta de økede omkostninger som hver enkelt film måtte kreve. Men man måtte da komme dithen at man nektet enhver økonomisk støtte av Statens midler til mindreverdig film. Dette var imidlertid allerede innført, uttalte Ministeren videre. Da Walter Fyrst for en tid siden hadde spurt om støtte, hadde departementet svart nei fordi en ikke visste om filmen vilde komme på et slikt nivå at en kunde forsvare å legge så mange penger i den. Fyrst var allikevel gått i gang med å lage filmen uten støtte.

Ministeren uttalte videre at han forutsatte at Finn Halvorsen var inne i alle disse ting, og vilde forøvrig gjerne at medlemmene av Kulturrådet skulde sette seg inn i dem. Man måtte drøfte forslaget om å få et par virkelig gode norske filmer. Det vilde ikke komme så meget an på utstyret som på en virkelig god regi og gode skuespillere.

Videre uttalte han at en ikke vilde tvinge Jessingskuespillere til å spille i norske filmer. En måtte finne nye folk. At dette vilde ta tid, var han fullt på det

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

rene med.

Det gale ved filmproduksjonen har vært, uttalte Ministeren, at enkelte har kastet seg ut i den uten å ha de nødvendige forutsetninger. Med hensyn til Walter Fyrst har departementet hevdet at han burde reise til Tyskland og arbeide et eller to år i filmnæringen for om mulig å utvikle den åre han måtte ha i den retning. Dette vilde Fyrst imidlertid ikke. For ham gjaldt det bare å gå i gang omgående.

Finn Halvorsen fant at Sindings syn var det eneste riktige. Han var enig i at man heller burde få én god film om året enn 10 dårlige. Man måtte komme fram til god kunstnerisk film igjen. Når det gjaldt kritikk over filmer, uttalte han at den måtte være virkelig og upartisk. For en tid siden skulde en av Fyrsts filmer anmeldes i "Aftenposten", hvor Finn Halvorsen var filmanmelder. De man imidlertid var redd for at han ikke kunne gi filmen god kritikk, vilde man utvirke at filmen ble anmeldt av en annen anmelder. Dette var "Aftenposten" dog ikke gått med på, og Finn Halvorsen anmeldte filmen, men som ventet fikk den dårlig kritikk.

Ministeren spurte direktør Sinding om det fremdeles eksisterer filmselskaper hvor innehaverne ikke er tilstede.

Dette bekreftet direktør Sinding. Han meddelte at Willoughby sitter i konsentrasjonsleir i Sverige, og at Helge Lunde er på landet, men deres 2 lekaper eksisterer.

Ministeren uttalte at man burde få istand en førsteklasses tendensfilm hvert år. Videre mente han at hvis NS produserte en alminnelig underholdningsfilm, vilde den bli boikottet. Laget man derimot en tendensfilm, vilde den vekke nysgjerrighet hos motstanderne.

Byarkitekt Rode spurte om det fantes mulighet

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

for å lage selv bare én virkelig god film om året. Dette måtte naturligvis være helt sikkert.

Direktør Sinding mente at det skulde kunne la seg gjøre, men at det ikke vilde bli lett. Det vilde være måneders arbeid.

Byarkitekt Rode mente at å produsere film ikke var absolutt nødvendig. Å produsere dårlig NS film mente han vilde skade. Hvis en derfor ikke kunde få sikkerhet for at en kunde produsere en virkelig god film, mente han at en vilde tape på det. Hvis en derimot kunde produsere en god film, mente han at en burde hjelpe.

Finn Halvorsen mente at en ikke kunde forlange noen bedre garanti for en virkelig god film enn herr Sindings tilsagn om det, da det jo hadde vist seg at direktør Sinding hadde laget gode filmer.

Direktør Sinding uttalte imidlertid at han ikke torde gi noen sikker garanti for en virkelig god film.

Professor Rasmussen erklærte seg enig i direktør Sindings syn. Men han fant at det samme syn burde gjøre seg gjeldende når det gjaldt filmselskapene og deres antall. Han kunde ikke forstå at man behøvde ha så mange selskaper, men at det måtte være nok med ett. I alle tilfelle måtte antallet kunne reduseres.

Dette kunde direktør Sinding ikke være enig i, da selskapene jo allikevel driver sin filmvirksomhet selv om de ikke produserer film. Dessuten måtte man ha konkurranse.

(Ministeren forlot møtet)

Man gikk deretter over til sak nr. 2:

Innstilling II fra Kulturtingets Organisasjonsutvalg.

Redaktør Knudsen bad om at det på side 6 i

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Utvalgets innstilling hvor det står: "Johs. Knudsen ønsker tilføyet:" etter hans navn måtte bli tilføyet "som ikke har hatt anledning til å delta i forhandlingene".

Deretter ble spørsmålet om å slå sammen Kirkedepartementet og Kulturdepartementet drøftet.

Byarkitekt Rode mente at departementene burde slåes sammen og hete Kulturdepartementet. Han mente at også alle saker av kulturell art som lå under Innenriksdepartementet, burde overføres til Kulturdepartementet, slik at en kunde få samlet alt under ett departement og derved få en fellesledelse. Han uttalte videre at han la stor vekt på kirken som kulturell faktor.

De andre medlemmene av Kulturrådet, unntagen redaktør Knudsen, var uenig med byarkitekten.

Direktør Sinding mente det vilde være heldt galt å la kirke og skole gå inn under Kulturdepartementet. En vilde da også kunne risikere å få en teolog som sjef for departementet. Dette mente han vilde være farlig, da de kulturelle saker derved lett vilde bli skjøvet tilside og komme i annen eller tredje rekke, slik som tilfellet hadde vært før krigen.

Professor Hoel var av samme mening som direktør Sinding og fant også en stor fare ved å få kirken inn under Kulturdepartementet. Man vilde kunne risikere å få en sterk kirkelig innflytelse på de forskjellige kulturelle saker, og det vilde ikke være heldig.

Byarkitekt Rode spurte om ikke kirken ble regnet under landets kultursektorer. Den skulde jo være representert i Kulturtinget, og så lenge den har representant i dette, behøvde man ikke gjøre det hele vanskeligere ved å gi den et eget departement. Hvis man anerkjente kirken som

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

en kulturfaktor, så kunde man godt få det hele til å arbeide sammen.

Professor Rasmussen syntes det var en stor fordel da vi fikk vårt eget Kulturdepartement. Erfaringen hadde vist at kunst, teater o.l. før var kommet i annen eller tredje rekke. Man visste ikke en gang forskjell på Kunstmuseet og Kunstindustrimuseet. Det som imidlertid har vært galt, uttalte professoren videre, er at departementet har vært koblet sammen med Propagandaavdelingen. Ministerens propagandareiser opptok hans tid så altfor meget. Kunde man få et Kulturdepartement uten Propagandaavdelingen, syntes han det måtte være heldig.

Byarkitekt Rode hevdet at kirken vilde bli en meget viktigere faktor og stå meget sterkere hvis den hadde sitt eget departement enn om den bare var en avdeling under et annet departement.

Til dette svarte professor Rasmussen at en egen kulturminister da vilde stå som motvekt. Videre hevdet han at skole og kirke er så store saker at kunsten vilde drukne i det hele.

Professor Hoel uttalte at Kirkedepartementet hadde hatt et budsjett som het kulturbudsjettet, og det hadde vært forferdelig usselt.

Redaktør Knudsen mente at man overvurderte enkeltpersoners innflytelse. Om man fikk et felles Kulturdepartement, så vilde kirkeavdelingen, skoleavdelingen og kulturavdelingen ha sine egne ekspedisjonssjefer. Helt nedenfra og oppover vilde man da bygge på fagstyret. Sakene vilde bli faglig utarbeidet av avdelingene og deretter forelagt for kulturministeren. Han trodde ikke at Ministeren da vilde vike fra de resultater avdelingssjefene var kommet

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

til.

Ved en sammenslåing av departementene vilde man oppnå forenklinger av hele administrasjonsapparatet. Han fant det berettiget at man fikk samlet alt under ett departement. Den øverste bestemmelse vilde da naturligvis ligge under ministeren, men avdelingenes oppgave vilde da være å utrede sine saker så faglig at den høyeste instans vilde kunne ta sitt standpunkt deretter.

Til dette ble det av Kulturrådsmedlemmene hevdet at ministeren ikke vilde være bare en toppfigur, men vilde i høy grad påvirke alle disse forslag.

Finn Halvorsen sa at han trodde redaktør Knudsen talte mer ut fra den første innstilling enn fra den annen. Han trodde Knudsen misforstod den måte Kulturtinget skulde fungere på. Mange oppgaver måtte overlates Kulturdepartementet, og Kulturtinget måtte bli av mere rådgivende art.

Byarkitekt Rode uttalte at Kulturtingets presidents må ha Kulturtingets tillitsvotum.

Med hensyn til spørsmålet om å skille kultur og propaganda, var alle rådsmedlemmene enig i at dette burde skje. Propagandaen vilde da bli lagt under partiet.

En gikk så over til sak nr. 3: Utdeling av Statens kulturpriser for 1945.

Ekspedisjonssjef Viig leste et brev av 18/1-45 fra Einar Haug Syvertsen til Kulturrådet, hvori han foreslår fotograf A.B. Wilse som kandidat til årets kulturpris.

Kulturrådsmedlemmene var enstemmig imot forslaget. En del andre kandidater ble foreslått, som f.eks. Gunnar Gresrud, Aagaard Østvig, Kristen Gundelach og Stadeklev, men alle var enige i at hvis en ikke kunde finne en absolutt

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

verdig kandidat, som også var villig til å ta den imot, fikk en heller la kulturprisen bero iår.

En ble imidlertid enige om å tenke over saken og komme med forslag innen 1. mai.

Om sak nr. 4: Normalkontrakter for medlemmer av Norsk Musikerforbund uttalte ekspedisjonssjef Viig at en ikke godt kunde drøfte den da Kulturrådets representant for musikk ikke var tilstede. Saken var heller ikke en utpreget Kulturrådssak.

En gikk så over til sak nr. 5: Den ulovlige konsertvirksomhet.

Ekspedisjonssjef Viig uttalte at denne sak hadde en politisk bakgrunn og at utgangspunktet hadde vært noen avisnotiser, deriblant en fra "Aftenposten" om at musikklivet i Oslo blomstrer. "Fredrikstad Blad" hadde hatt en parallell til denne notisen, og i Stavanger hadde det visstnok også vært skrevet noe lignende. Resultatet av disse pressenotisene hadde vært at departementet etter Ministerens ordre hadde skrevet til Monrad-Johansen. (Ekspedisjonssjefen refererte utdrag av korrespondansen mellom departementet og Monrad-Johansen). Det var spørsmål om man ikke burde forby lukkede konserter i offentlige lokaler. Monrad-Johansen hadde imidlertid frarådet sterkt at man gikk til et slikt skritt. Han mente at dette var et hektisk og forbigående stemningsfenomen som vilde komme til å legge seg og dø bort innen noen tid hvis man ikke la noen vekt på det.

Medlemmene av Kulturrådet stemte for at det ikke ble grepet inn overfor slike konserter.

Ministeren var imidlertid for at det ble grepet inn og at noe måtte gjøres. Det eneste som trengtes

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

for å stoppe slike konserter i offentlige lokaler, var en alminnelig politiforordning.

Spørsmålet om lokaler til Kunstakademiet ble deretter drøftet, og professor Hoel sa at Akademiet kunde få lokaler ved Universitetet.

Man gikk så over til sak nr. 6: Den norske Forfatterforenings ledelse.

Finn Halvorsen leste i den anledning et brev av 17/2-1945 som var kommet fra Ministerialdirigent Müller til minister Fuglesang, hvori han spør om man ikke bør sette inn en ny formann for Den norske Forfatterforening, i stedet for Alex Brinchmann. Brevet var blitt sendt Finn Halvorsen til uttalelse.

Finn Halvorsen uttalte at Brinchmann var arrestert, men at man ikke visste grunnen. Det ble sagt at han hørte til heimefronten.

Finn Halvorsen refererte deretter brev av 27. februar til ham fra Den Norske Forfatterforening, samt brev fra ham av 2. mars til Kulturdepartementet. Av disse to brev fremgikk at Finn Halvorsen hadde henvendt seg til Forfatter-foreningen med spørsmål om hvorden foreningen vilde stille seg til spørsmålet om et nytt valg av formann. Forfatter-foreningen fant imidlertid ikke at det skulde foreligge om-stendigheter som gjorde at formannen og viseformannen, Alex Brinchmann og Georg Brochmann, på grunn av at de for tiden var i tysk fangeleir, skulde måtte fratre deres stillinger. De vanlige funksjoner ble utøvet av styret med Ole Barman som Formannens stedfortreder i henhold til foreningens lover § 9. Ole Barman mente at et påtvunget formannsvalg midt i den nu valgte formann, hr. Alex Brinchmanns funksjonstid

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

utvilsomt vilde føre til komplikasjoner.

Finn Halvorsen forstod godt styrets holdning, og kunde selv ikke innse at noe nytt formannsvalg for tiden skulde være nødvendig. Etter hans mening var lensmann Barman den beste formann Forfatterforeningen i øyeblikket kunde ha. - Skulde imidlertid dr. Brinchmann få en offentlig dom på seg, vilde man eventuelt kunne ta saken opp på ny. Et oppgjør med Forfatterforeningen idag vilde utvilsomt resultere i at det relativt gode forhold mellom departementet og Forfatterforeningen ble en saga blott. Dessuten måtte en lojal formann som herr Barman under de nåværende forhold være bedre enn en NS formann uten foreningens tilslutning og tillit, og kanskje også uten det nødvendige kjennskap til foreningens virksomhet.

Ministerialdirigent Müllers antydede forslag om å la Forfatterforeningen få en upolitisk, men lojal formann, som dessuten er positivt innstillet, kunde således sies å være gjort overflødig ved den ordning som allerede er blitt truffet.

Samtlige Kulturrådsmedlemmer var enige i Finn Halvorsens syn på saken.

(Ministeren vendte tilbake til møtet)

En gikk så over til sak nr. 7: Grunnreglene for Statens Kunstfond.

Ministeren meddelte at foranledningen til at denne sak ble tatt opp, var spørsmålet om innkjøp av et Knut Hamsun-portrett, malt av Henrik Lund, idet man mente å kunne ta pengene til dette av Statens Kunstfond. Maleriet var egentlig solgt til Norsk Rikskringkasting, og avtale om kjøp var allerede inngått med direktør Bødtker. Tore Hamsun

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

utredet summen til selgeren. Imidlertid ombestemte direktør Bødtker seg, og Tore Hamsun frembød no maleriet til salgs for departementet. Departementet mente at man muligens kunde kjøpe dette Hamsun-portrett og henge det opp i Nationaltheatret. Kjøpesummen måtte da utredes av Statens Kunstfond. Saken ble imidlertid oversendt til professor Onsager med anmodning om hans bemerkninger til den.

Ministeren leste først departementets brev av 8. februar 1945 til professor Onsager, og deretter professorens svar av 12. februar. Av dette svar gikk det frem at professoren protesterte mot at det blg benyttet 12.000 kroner av kunstfondet til innkjøp av portrettet, da fondet var opprettet til hjelp for kunstnere og deres etterlatte, til stipend og stønader o.s.v. En annen sak hadde det vært hvis Tore Hamsun hadde vært en trengende maler som hadde frembudt et av sine egne billeder til innkjøp. - Videre pekte professoren i sitt brev på at det i grunnreglene for Statens Kunstfond stod: kjøp av kunst av n u l e v e n d e kunstnere til innlemmelse i offentlige norske kunstsamlinger, o.s.v. Som bekjent var Henrik Lund død for mange år siden.

Man drøftet deretter spørsmålet om å forandre statuttene for Statens Kunstfond noe. Ministeren mente at man foran ordet n u l e v e n d e burde sette inn ordet fortrinsvis. Med henblikk på de rike midler som tilflyter fondet no, uttalte Ministeren, måtte man kunne gjøre en forandring slik at man kunde stå noe friere ved kjøp av malerier. Man måtte kunne kjøpe inn malerier av avdøde kunstnere, såfremt de representerte norsk kunst og kultur.

Ministeren beklaget at man ikke kunde kjøpe Hamsunbilledet til Nationaltheatret. På den annen side vilde departementet ikke gjøre noe som stod i strid med

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

fondets statutter. Hvis man skulde kjøpe det, måtte man forandre statuttene.

Professor Omsager meddelte at hensikten med at det stod kjøp av kunst av n u l e v e n d e kunstnere, var å fremme norsk, bildende kunst. Istedenfor å hjelpe en kunstner med penger, kjøpte man heller hans verker. Dette vilde stimulere ham til ny produksjon. Professoren fant denne paragraf meget god, og at den ikke burde rokkes.

En del forandringer i statuttene ble drøftet.

Ministeren nevnte kjøp av malerier til Statens representative bygninger. Man måtte her kunne gjøre unntagelser slik at man også kunde kjøpe verker av fortidens kunstnere. Dette vilde både stimulere interessen for norsk kunst og interessen for kjøp av norsk kunst.

Ministeren fastholdt sitt standpunkt om at man burde forandre § 2, punkt 6 dithen: Kjøp av kunst av fortrinsvis nulevende kunstnere til innlemmelse i offentlige norske kunstsamlinger o.s.v.

En gikk over til sak nr. 8: Skrivelse vedrørende akademiene for musikk og språk.

Ekspedisjonssjef Viig innledet med å lese brev av 15. januar 1945 fra Innenriksdepartementet til Kulturdepartementet vedrørende fylkesmannsloven. Av dette fremgikk at Kirke- og undervisningsdepartementet hadde bedt Ministerpresidenten i forbindelse med den nye fylkesmannslovs gjennomføring å henstille til de øvrige departementer at disse oppta arbeid med å overføre vitenskapelige institusjoner, høgskoler og fagskoler fra vedkommende departement til Kirke- og undervisningsdepartementet. Videre var det framsatt forslag om at Musikkakademiet og Språkakademiet

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

ble knyttet til Universitetet.

Finn Halvorsen uttalte at det vel ikke vilde være så galt om Språkakademiet ble lagt under Universitetet, men at det derved kom til å høre inn under Kirkedepartementet, mente han ikke vilde være riktig. Selv om det hører inn under undervisningen, trodde han det vilde være heldig om det lå under Kulturdepartementet.

Professor Hoel hevdet at navnet akademi ikke kunde legges inn under Universitetet. Det vilde være meningsløst, da et akademi aldri hørte inn under et universitet.

Ministeren erklærte at han var av samme oppfatning som Finn Halvorsen. Institusjonene vilde bli helt selvstendige statsinstitusjoner. Spørsmålet om bevilgninger vilde sannsynligvis måtte gå gjennom et departement, som da måtte behandle slike saker i ministermøte. Forøvrig kunde de godt stå som selvstendige institusjoner.

På den annen side måtte det godt kunne innledes et samarbeid med Universitetet.

Ministeren spurte om noen av medlemmene var av den oppfatning at institusjonene burde legges inn under Universitetet. Ingen var imidlertid av den oppfatning.

Den oppfatning som hevdes, uttalte Ministeren, er den som Kulturdepartementet holdt og holdent her. Akademiene bør ikke komme inn under Universitetet slik som foreslått av Kirkedepartementet, men bør høre inn under Kulturdepartementet.

Sak nr. 9 var: Offentlig kontroll med privatundervisning i teaterfaget.

Finn Halvorsen leste brev til ham fra Statens Teaterdirektorat av 16. februar 1945, hvori ble meddelt at

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

vanskelighetene ved å skaffe kvalifiserte lærere i faget rollelesning ved Den Norske Teaterskolen hadde bragt direktoratet på den tanke at det vilde være rimelig å søke gjennomført en reform i systemet for privat undervisning av skuespilleraspiranter. Ved å innføre en offentlig kontroll med den private undervisning i teaterfaget kunde en for det første oppnå at adgangen til å gi privattimer ble forbeholdt de dertil kvalifiserte skuespillere og instruktører, hvilket slett ikke er tilfelle idag. Og dernest kunde det oppstilles som vilkår for å oppnå offentlig autorisasjon at vedkommende lærer også gav sitt bidrag undervisningen ved teaterskolen.

Finn Halvorsen uttalte at saken var blitt reist på hans foranledning, idet han hadde truffet forskjellige elever ved Teaterskolen som klaget over de nuværende forhold ved skolen.

En del korrespondanse mellom Kulturdepartementet og Justisdepartementet ble deretter referert. I brev av 22. januar 1945 fra Kulturdepartementet til Justisdepartementet omtales et lovforslag om kontroll med privat undervisningsvirksomhet. I brev av 12. februar d.å. uttaler Justisdepartementet at det ikke kjennes til at det skulde være utarbeidet noe forslag til lov om kontroll med privat undervisningsvirksomhet i sin almindelighet. Videre fant Justisdepartementet at de hensyn som gjør seg gjeldende ved de forskjellige arter av privat undervisningsvirksomhet er så uensartet at det neppe kan bli spørsmål om noen sammenfattende lov om kontroll med privat undervisningsvirksomhet. Derimot var man enig i at det vilde være naturlig å samle eventuelle bestemmelser om kontroll med privat undervisning i film- og skuespillerkunst, musikk, maler- og billedhuggerkunst i én lov.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Finn Halvorsen gav uttrykk for at saken var uhyre vanskelig. De han første gang hadde sett den, mente han at man måtte komme til den ordning at samtlige lærere måtte ha autorisasjon. Men jo mer han hadde tenkt over den, desto klarere var det blitt for ham at man da vilde risikere konflikt. De som disse bestemmelser gikk ut over, vilde kanskje slutte som skuespillere. På den annen side, uttalte Finn Halvorsen, holdt Teaterskolen på å gå helt i grøften, takket være dens bestyrer.

Man kom igjen inn på spørsmålet om Statens Kunstakademi og lokaler til dette. Professor Rasmussen uttalte at han vilde gi en skriftlig utredning om dette.

Finn Halvorsen hevdet at spørsmålet om å skaffe lærerkrefter til Teaterskolen var enno mer brennende.

Direktør Sinding uttalte at det også stod svært dårlig til med Filmskolen.

Finn Halvorsen var av den mening at man fikk bruke de NS-lærere en har.

Direktør Sinding bad om at det ikke måtte bli lagt så store oppgaver på skuespillerne da disse vår så opptatt i filmen. Dette vilde ødelegge for filmen.

Finn Halvorsen meddelte at han hadde talt med Åsmund Sveen, som hadde spurt ham om ikke dikter- og kunstnergasjene kunde heves. Finn Halvorsen foreslo at de ble hevet til kr. 6.000.-, og spurte Ministeren om det vilde være noe håp om at det skulde kunne la seg gjøre.

Ministeren uttalte at man underhånden kunde undersøke sakens forskjellige sider.

Redaktør Knudsen spurte Ministeren hvordan

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

gangen ble i innstilling II. Til dette svarte Ministeren at han vilde gå igjennom den og deretter ta den opp på Kulturrådsmøte. Han trodde imidlertid ikke at man vilde kunne ta noe avgjørende standpunkt til den idr. Han mente at man først og fremst burde konsentrere seg om Musikkakademiet og Språkakademiet.

Et spørsmål som imidlertid måtte tas opp omgående, var avholdelsen av neste Kulturting, hvor det skulde holdes o.s.v.

En kom igjen inn på spørsmålet om Den norske Forfatterforenings ledelse, og ble enige om at man ikke foretok noe nytt valg, men lot Berman foreløbig sitte som fung. formann, da han var en utmerket mann.

Under Eventuelt uttalte Ministeren at det lot til at det ble utgitt opplag av bøker underhånden som ikke ble solgt i bokhandelen. Han bad Finn Halvorsen komme på sporet etter dette.

Finn Halvorsen sa at dette utvilsomt skjedde, men mente at Litteraturkontoret burde holde øye med det. Det måtte kunne kontrollere hvor mange opplag bøkene ble gitt ut i. Departementet kunde forlange å få utlevert trykkeriseddler for alt som ble utgitt.

Finn Halvorsen påpekte også den ting at omtrent samtlige forlag no utgav bøker uten å sende et eksemplar til avisene for anmeldelse.

Ministeren uttalte at det måtte påbys av Kulturdepartementet at det sendes anmeldereksemplarer til avisene. Likeledes burde det også gis en bestemmelse om at de bøker som sendes til anmeldelse, virkelig ble anmeldt, eller sendt i retur til forlaget.

---oOo---

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

INSTITUTT FOR NORSK
OKKUPASJONSHISTORIE

KULTUR- OG FOLKEOPPLYSNINGS-DEPARTEMENTET
/LJ

Herr redaktør Johs. Knudsen,
Trondheim.

./. Vedlagt oversendes stenografisk referat fra møtet i Statens Kulturråd tirsdag den 13. mars d.å.

Oslo, den 7. april 1945.
Heil og Sæl

L. Johansen

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

5. Ungdomstenesta.
6. Folkeboksamlingane.

III. *Kyrkja og forkynning*

med 3 representantar frå:

1. Kyrkjelyden.
2. Prestane.
3. Lekmannsverksemdi.

IV. *Presse og Kringkasting*

med 3 representantar frå:

1. Dagspressa.
2. Tidsskrifter.
3. Kringkasting.

V. *Dikting*

med 4 representantar frå:

1. Lyrikk.
2. Prosa.
3. Dramatisk dikting.
4. Litteraturkritikk.

VI. *Teater og film*

med 3 representantar frå:

1. Teater.
2. Film.
3. Underhaldning.

VII. *Norsk måldyrking*

med 2 representantar frå:

1. Nynorsk.
2. Bokmål.

VIII. *Musikk og song*

med 5 representantar frå:

1. Tonedikting.
2. Musikk.
3. Song.
4. Norsk folkemusikk.
5. Musikkopplæring.

IX. *Bildande kunst*

med 2 representantar frå:

1. Måling og teikning.
2. Bilethogging.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

X. *Byggje- og brukskunst*

med 3 representantar frå:

1. Arkitektur.
2. Prydkunst.
3. Brukskunst.

XI. *Heimen*

med 4 representantar frå:

1. Bondeheimen.
2. Arbeidarheimen.
3. Byheimen.
4. Hus og hage.

XII. *Idrott, sport og friluftsliv*

med 3 representantar frå:

1. Idrott.
2. Sport.
3. Friluftsliv.

XIII. *Bondekulturorganisasjonane:*

(jamfr. fullmakt frå Ministerpresidenten)

med 2 representantar frå:

1. Norges Bondesamband
2. Noregs Ungdomslag.

XIV. *Folkehelsa*

med 3 representantar frå:

1. Kroppskultur.
2. Sjelskultur.
3. Rasehygiene.

XV. *Internasjonalt kultursamarbeid*

med 2 representantar for kulturutveksling med andre land.

Tinget kan gjera tilråding til at menn eller kvinnor millom dei mest framståande innan åndslivet kan verta medlemar av Kulturtinget. Talet på desse kan ikkje overskrida 30. Dei vert oppnemnde utan møteplikt.

Tingmennene vert oppnemnde for 3 år. Ein-kvar som Ministerpresidenten nemner ut er pliktig til å motta oppnemningi. Ingen kan verta faste medlemer av Tinget som ikkje har fylt 25 år, eller som er over 65 år eller som ikkje bur i riket og er norske statsborgarar.

For æresmedlemer gjeld ikkje noko aldersgrensa. Medlemane av Tinget skal ha godtgjersla etter regulativ som vert fastsett av Ministerpresidenten.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

tenkt å gjera det same. Vi hadde tenkt at vi kunde bruka dei utkasti som utvalet har lagt fram som grunnlag og gjera dei brigde som det systemet vi fyreslær gjer naudsynt. Di meir vi har arbeidt med saki, di meir er vi komne etter at eit slikt utkast vilde få lite verd. Med den freist vi har fått til arbeidet, er det uråd å leggja fram eit forsvarleg lovutkast, om vi ikkje kan byggja på utvalet sine utkast. Men desse utkasti tykkjest ikkje vera gjenomarbeidde so grundig som turvande er. Ein må hugsa på at det her gjeld eit lovverk, som må liknast med Grunnlovi og det treng ei samvitsfull fyrebuing. I utvalet sine utkast har vi fest oss ved nokon openberre feil, og det gjer at vi trur at heile lovarbeidet må gjerast omatt.

Av slike feil skal vi nemna:

Det står i lovutkastet par. 6 at ingen kan vera med i Kulturtinget som er i tilfelle som nemnt i Grunnlovi sin § 53 og 62. Når Grunnlovi § 53 er nemnt, men ikkje § 52, skulde ein mann kunna vera med i Kulturtinget, jamvel om han er under tiltale for straffbare handlingar, ja, jamvel om han er sett under verjemål. Det er ikkje sagt noko om at medlemane ikkje skal leggjast til ansvar for dei meiningar dei hevdar i Tinget, om dei skal vera personleg hefte, om dei er pliktige til å ta imot oppnemning, om dei skal ha godtgjersla. Då utkastet òg er heilt utan serskilde motiver, er det vand å ha ein meining om kva utvalet har meint om desse spursmåli.

Etter det som soleis ligg fyre, må vi råda til at Kulturtinget arbeider ut ein heilt ny lov utan å byggja for mykje på utvalet sitt utkast.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Kulturtinget sine oppgåvor.

Kulturtinget skal leida og føra kulturlivet i landet. Det skal vera rådgjevande organ for Ministerpresidenten for alle saker som serleg vedkjem kulturlivet og kulturutviklingi.

Det tilkjem Tinget:

1. Å få seg fyrelagd:
   a. alle lover, lovbrigde eller vedtak som har serleg kulturell innverknad,
   b. alle saker ellers som har serleg med kulturlivet å gjera,
   c. statsbudsjettet for kulturelle fyremål.
2. Å løysa dei oppgåvor som ellers vert tildelt det.

Kulturtinget si arbeidsordning.

Kulturtinget vert styrd og leida av ein *president* med *visepresident*, oppnemnde av Ministerpresidenten etter tilråding frå Tinget.

Til hjelp for presidenten oppnemner Ministerpresidenten 3 mann med varamenn etter tilråding frå presidenten. Saman med presidenten og visepresidenten er dei Kulturrådet (jamfør Stortinget sitt presidentskap).

Både presidenten og Kulturrådet vert oppnemnde for eit år.

Tinget har eige sekretariat.

Presidenten kan ikkje vera medlem av regjeringi.

Presidenten kallar saman Kulturtinget og Kulturrådet so ofte han finn det turvande.

Kulturtinget skal vera samla minst ein gong i året. Presidenten gjer alle vedtak anten i Kulturtinget eller Kulturrådet.

I desse sakene gjer han vedtak i Kulturtinget:

1. Alle saker som krev lovgjeving eller lovbrigde.
2. Alle saker som krev pengeløyving.
3. Alle saker som vert reist i eller av Tinget.
4. Alle saker vedkomande oppnemning av råd, æresmedlemer, arbeidsnemnder o. l.
5. Alle saker ellers med serleg innverknad på Kulturlivet.

I dei saker som ikkje trengs leggjast fram for Kulturtinget gjer han vedtak i Kulturrådet.

I samsvar med førar- og ansvarsprinsippet gjer han vedtaki sine etter eige skyn og omdøme etter å ha høyrt Tinget eller Rådet si meining.

Eit kvart medlem har rett til å segja si meining om ei sak og kan krevja ført inn i protokollen at han er usamd i vedtaket. Han kan ikkje dragast til ansvar for dei meiningar han hevdar i Tinget utanom Tinget.

Medlemane deler ansvar med presidenten i alle saker dei ikkje gjer protokollmerknader til.

Tinget gjer tilråding til president, visepresident og æresmedlemer ved avrøysting.

Notat vedkomande lov for Kulturtinget.

Utvalet har lagt fram utkast til lov om Kulturtinget og utkast til forordning om Kulturtinget sin foreningsorden. Frå fyrst av hadde vi

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Førerskolen Verdal 9/1.45 (Førerskolen Verdal 9.1.1945.)

Når jeg har fått i oppdrag å tale for dere her i Nord-Trøndelag om kulturelle problemer og oppgaver, gjør jeg rettest i å følge prestens skikk og begynne med dagens tekst, og denne tekst er Nasjonal Samlings program, denne vidtskuende og stadig like levende livslov som ble fremlagt av vår fører i februar 1934, og som fremdeles i dag har sin fulle gyldighet uten at en tøddel er forandret..

Om kulturlivet heter det i § 2: Nasjonens kultur- og næringsliv organiseres i selvstyrende korporerte yrkeslag, som danner bindeleddet mellom den enkelte og staten under statens kontroll. Et rikstings av yrkeslagene organiseres og gis innflytelse på statens styre.

Senere i programmet - i §§ 24 og 25 heter det: Fritt åndsliv med organisert selvstyre under statens tilsyn og kontinuerlig økonomisk støtte. - Presse, teater, kringkasting, film og andre kulturformidlere skal fremme nasjonens interesser. Samfundsfiendtlig propaganda og utbredelse av klassehat forbys. -

Innenfor rammen av disse retningslinjer har så Nasjonal Samlings rikssstyre tutt opp arbeidet for å forme rikets kulturliv. Det skjedde allerede høsten 1940 med fordeling av oppgavene mellom Kirke- og undervisningsdepartementet og Kultur- og folkeopplysningsdepartementet, og den drivende kraft i dette arbeid var - uten forkleinelse for noen annen - minister Gulbrand Lunde, en brunn i troen og en ubendig driver av alle sine medarbeidere.

Da alt ble brutt ved okkupasjonen i april 1940, var det sannelig ikke greit å kunne samle trådene og bringe orden i floken. Men han ikke bare klarte det, men fikk også satt fart i nyordningen, slik at kulturpausen ikke ble en lammelse av vårt åndsliv i første omgang, men virkelig førte til en gjenfødelse, selv om man må beklage at det nye barnet er blitt hemmet i sin vekst på grunn av ytterst vanskelige vilkår og på grunn av at våre motstandere benyttet en hver anledning til å ramme oss hvor de kunde.

I den første tid måtte selvsagt ledelsen ligge helt og holdent i statsorganenes egne hender, og det var uomgjengelig nødvendig i denne revolusjonstid å gå lenger ut over programmets mål og mening for å finne kursen og bruke de midler som var for hånden. Men etter hvert stabiliserte forholdene slik at man istedet for bare å regulere det som var for hånden av kulturlivets ytringsformer, også kunde begynne å bygge opp det nye, det som en gang skal bli til de levende organer for statens kulturliv.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Allerede i september 1942 var rikstyret kommet så langt at det første avgjørende skritt kunde tas. Det skjedde ved konstitueringen av Norges kulturting 25. september og ved opprettelsen av Statens kulturråd. Vi hadde vel de fleste av oss håpet at både næringslivet og kulturlivet ved denne anledning skulde ha fått sine organiserte ting til støtte for rikstyret, men det gikk ikke. I næringslivet var det på grunn av kommunismens farsott og organisert propaganda fra engelsk side blant dem som bedre skulde vite, skapt en færetruende stemning som umuliggjorde den umiddelbart direkte organisering av næringslivet. Man måtte derfor på dette område begynne på en annen baug og gjennom gradvis organisering av de forskjellige yrker ved å sette N.S.-tillitsmenn i nøkkelstillingene skape grunnlag for det nye som skulde komme. På denne måte ble etterhånden Norges Næringssamband til virkelighet, og det er meningen at dette skal danne grunnlaget for Norges Næringsting, som sammen med Norges Kulturting skal danne grunnlaget for Norges Riksting, det egentlige storting, som skal bli rikstyrets instrument overfor og av og iblant folket.

Det tjener imidlertid Gulbrand Lunde til uvisnelig ære at han for kulturlivets vedkommende skar tvers gjennom vrøvlet. Vilde ikke folket komme til ham, så kom han til folket, og med ministerpresidentens samtykke oppnevnte han av og iblant kulturlivets ledende menn dem som han fant skikket til å være med på oppbyggingen av det nye Norges kulturliv. Det gikk i en, to, tre og virket nærmest som en selvfølgelighet. En vakker, men ikke desto mindre vel planlagt dag, stod kulturtinget der fullt og ferdig sammensatt av representanter for de forskjellige sektorer i kulturlivet, samtidig som han skaffet seg et råd på 8 medlemmer, Statens kulturråd, som fikk i oppdrag til en hver tid å være rikstyrets rådgiver i alle fagspørsmål innen kulturlivet.

Da dette konstruktive arbeid var vel fullbrakt, rev en uransakelig skjebne minister Gulbrand Lunde bort, men retningslinjene var der og arbeidet satt i gang, slik at hans etterfølger, minister Fuglesang, kunde ta det i bruk.

De første år medgikk i alt vesentlig til forberedende arbeider. Man må her erindre at de kvinner og menn som var utpekt til å løse det viåt forgrenede arbeid fortrinnsvis var valgt blant dem som stod i ledende stillinger i det kulturelle liv og hvis dag

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

var mer enn opptatt med nærliggende erverysmessige oppgaver, men ikke desto mindre kunde man allerede på kulturtingets annet møte - i september 1943 - framlegge et såpass vidtfavnende materiale at man begynte å ane konturene av det som skulde komme.

Det mest fundamentale som skjedde på dette kulturting var oppnevnelsen av organisasjonsutvalget, som skulde framkomme med nærmere forslag om hvorledes det endelige kulturting skulde organiseres. Utvalget fikk følgende sammensetning:

Byarkitekt F. W. Rode, forfatteren Finn Halvorsen, sjefkjemiker Lars Erlandsen, filmdirektør Rygh Hallan, alle fra Oslo, og meg fra Trondhjem.

Dette utvalg begynte så sitt arbeid nærmest på bar bund, men etter et langvarig nattmøte med ministerpresidenten og kulturministeren nådde vi fram til retningslinjer som kunde danne grunnlaget for vårt oppbyggingsarbeid. Det ble da i den følgende tid arbeidet så raskt at en foreløbig innstilling kunde framlegges på Kulturtingets møte i Trondhjem i juli måned 1944, og der få helt og fullt medhold. Men utvalget fant å måtte arbeide videre, og det foreligger i dag et foreløbig forslag til en ny og vidtfavnende lov, som jeg her kortelig skal omtale, idet jeg gjengir utkast til lov om kulturtinget:

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Da alt dette er helt nytt, må jeg få benytte anledningen til nærmere å begrunne hva utvalget har ment med denne lov:

Utvalget har i sin første innstilling gitt Kulturtinget en dobbelt oppgave, nemlig på den ene side som statens faglige kulturelle organ å medvirke til å lede og fremme nasjonens kulturliv. På den annen side ble det forutsatt at Kulturtinget skulde være også den organisasjonsmessige overbygning over de enkelte kulturorganisasjoner, eller som det var uttrykt i utkastet til lov om Kulturtinget: "Kulturtinget har å være kulturorganisasjonenes overordnete samordningsinnstans", dvs. Kulturtinget skulde samtidig også være Kultursamband.

Utvalget er imidlertid no kommet fram til at det er prinsipielt mindre riktig å gi tinget også de organisatoriske og forvaltningsmessige oppgaver som vil følge med en slik ordning. Kulturtinget må ikke gjøres til en administrerende institusjon; tinget vil bli trukket ned på et lavere plan og vil framtre mer som en stor forening hvis det blir bebyrdet med administrasjon av kulturorganisasjonene. Organisasjonene bør være selvstyrte så langt som mulig. Statens oppgave overfor organisasjonene er i første rekke av kontrollerende art, og denne organisasjonsmessige kontroll bør ikke utøves av Kulturtinget, som på sett og vis er organisasjonene selv, men av departementene. Dette vil si at rene organisasjonssaker som godkjenning av vedtekter, medlemsskap, kontingent osv. hører inn under departementene og ikke under Kulturtinget. Kulturtingets oppgave er av faglig-kulturell art både overfor statsmyndighetene og overfor organisasjonene.

Den organisasjonsmessige kontroll, som fra statsmyndighetenes side skal føres med de selvstyrende kulturorganisasjoner, er en oppgave for det eller de departementer som de forskjellige hovedforbund faglig sorterer under. Den naturlige organisasjonsmessige ankeinnstans er likeledes fagdepartementene. I faglige - rent kulturelle - saker bør derimot Kulturtinget være overordnet kulturorganisasjonene med disse som utøvende organer.

Selv om dette i prinsippet er klart, så vil det nok oppstå divergenser om hvorvidt en sak er av organisasjonsmessig eller av kulturell art. Men utvalget går ut fra at et samarbeid mellom departementene og Kulturtinget i praksis vil løse vanskene.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Fagdepartement for de forbund som har med undervisning, kirke og vitenskap å gjøre er Kirke- og undervisningsdepartementet. Arkitektene hører i dag organisatorisk under Kultur- og folkeopplysningsdepartementet, men faglig under Innenriksdepartementet som det departement som har med alle bygningssaker å gjøre. De øvrige kulturorganisasjoner sorterer faglig under Kultur- og folkeopplysningsdepertementet.

Det er selvsagt at en slik fordeling av kulturorganisasjonene på tre departementer er høyst uheldig. Kulturorganisasjonene utgjør en organisk helhet som må bygges opp og ledes etter felles retningslinjer. Man kan da vanskelig ha forskjellige avgjørende og kontrollerende myndigheter. Skal kulturorganisasjonene bli sterke og handlekraftige, må det en samkjøring til. Ikke minst under oppbygging av organisasjonene er dette nødvendig. Forholdet har gjort at det her må utføres et stort og vanskelig arbeid, et arbeid som bare kan gjennomføres under en enkelt handlekraftig ledelse. Et organisasjonsmessig koordineringsledd må til. Dette kan oppnåes enten på den måte som er trukket opp i utvalgets første innstilling, hvor Kulturtingets president og kontor var koordineringsmyndighet, eller ved at det hele legges inn under ett departement, hvor det opprettes en egen avdeling for Kulturtinget og kulturorganisasjonene med hovedoppgave å organisere disse.

Utvalget er derfor kommet til at den riktigste løsning vil være å samle hele statens kulturelle virksomhet under ett eneste departement. På denne måte vil samtlige 11 kulturforbund både faglig og organisasjonsmessig komme til å sortere under ett departement. Dette departement må i tilfelle få seg underlagt alle de offentlige kulturorganer hvis virksomhet svarer til de 11 hovedforbunds fagområde. Det nye departement bør få navnet Kulturdepartementet og vil i tilfelle omfatte hele det nuværende Kirke- og undervisningsdepartement, videre det nuværende Kultur- og folkeopplysningsdepartement ÷ propagandaavdelingen, som overføres til partiet. Endelig vil riksarkitekten og statens bygningskontor - eller rettere det fra annet hold foreslåtte bygningsdirektorat - måtte overføres til det nye Kulturdepartement.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

På dette vis oppnår vi å frigjøre tinget fra de rene forvaltningsoppgaver, slik at det bare er de faglige kulturelle saker som hører under tinget, samtidig som den nødvendige samkjøring kommer i stand. Erfaringen har allerede vist at kulturorganisasjonene vil komme til delvis å trekke i hver sin lei i stedet for sammen, hvis de ikke blir dirigert etter en felles plan og ens retningslinjer. Ikke nok med at departementene må befryktes i noen grad å divergere, men vi har sett tendens til separatisme hos de enkelte departementsavdelinger. Utvalget må derfor sterkt understreke nødvendigheten av en koordinering.

For å sikre at de forskjellige landsdelers særegne kultur blir representert på tinget er fylkenes representanter økt fra en til to fra hvert fylke. Disse representanter oppnevnes av fylkesmannen, og det er forutsetningen at oppnevningen skal skje uavhengig av medlemskap i kulturorganisasjonene.

I lovutkastet er det tatt med bestemmelse om at det ved egen lov skal gis nærmere regler om framgangsmåten ved valg og oppnevning av medlemmer av tinget og rådet. Denne lov forutsettes formet slik at den også kan få anvendelse ved valg og oppnevning av medlemmer av Rikstinget og Næringstinget.

I sin første innstilling pekte utvalget på at det er prinsipielt uheldig at en minister som samtidig er sjef for et departement blir oppnevnt som president for Kulturtinget. Utvalget finner at dette bør lovfestes og har i § 13 i utkastet tatt med en bestemmelse om at tingets president og visepresidenter ikke kan være medlem av regjeringen.

Som konklusjon på utvalgets innstilling kan følgende 4 punkter settes opp:

1. Det etableres et kulturdepartement omfattende alle kulturforbund og utstyrt med de faglige organer som omfattes av kulturforbundenes fagområder.

2. Kulturdepartementet kontrollerer og leder det organisasjonsmessige arbeid - hvor dette er nødvendig i samarbeid, dvs. etter råd eller innstilling fra Kulturtinget. Kulturdepartementet blir derved organisasjonenes overordnede i alle organisasjonsspørsmål.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

3. Kulturtinget blir kulturorganisasjonenes høyeste faglige instans og statens faglige kulturelle rådgivende organ.

4. Kulturorganisasjonene gjøres selvstyrende i størst mulig grad.

Utvalget finner at vedtagelsen og gjennomføringen av loven om Kulturtinget bør skje samtidig med eller muligens helst først etter at organiseringen av det nye kulturdepartement er gjennomført. Dette bør derfor skje snarest.

Dette er hva jeg på dette tidspunkt kan si om kulturlivets organisasjon. Det vil selvsagt ta sin tid å bygge opp det store apparat som betyr noe helt nytt - og jeg tror også å kunne si noe helt norsk - i forfatningslivet.

Imens må vi kjempe videre mot streikende prester, mot forfattere som skriver for skrivebordsskuffen, mot dem som driver huskonserter og mot dem som spekulerer i tidsfenomenene og er med på å forflate det som vi har igjen av kulturlivet i dag. Men vi skal ikke se for mørkt på stillingen. Det gror rundt omkring oss, og både i vitenskap og forskning, i kunst og litteratur, i presse, film og kringkasting er det kvinner og menn som forstår sin tid, og som har sikre omenn lange mål.

Jeg vil sammenfatte våre oppgaver slik:

Med sverd i hånd og med offervillig innsats må vi være rede til å sikre og trygge vår nasjonale kultur mot de ytre farer som truer:

Den første og største oppgave for alle de krefter som gjør sin innsats på kulturlivets område er med alle midler å medvirke til at den avgjørende fare for vår kultur og vår eksistens som folk og - utover oss - for Europas kultur og Europas eksistens blir likvidert så hurtig og så grundig og overhodet så fullstendig som råd er.

For det annet er det vår oppgave å gjenreise grunnlaget for vårt norske kulturliv, å skape den organisatoriske oppbygging og de institusjoner innenfor vårt kulturliv som sikrer en full og fri utfoldelse av de kulturelt skapende krefter som det norske folk er i besittelse av.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

For det tredje må vi skape grunnlaget for et intimt og gjensidig samarbeid med de øvrige europeiske folk, og da først og framst med de nordiske og de germanske brødrefolk på kulturlivets område innenfor rammen av den kommende europeiske samordning.

Vi vil ingen ensretting, men frihet under ansvar.

Våre landsmenn og folkefeller er hittil for en vesentlig del blitt forskånet for å føle krigens brutalitet og alvor på kroppen. Jeg sier for en vesentlig del, selv om det som er skjedd nordpå er et alvorlig slag og en manende advarsel. Men med desto alvorligere moralsk rett må vi derfor også kunne kreve, ikke bare en negativ lojalitet, men en positiv medvirkning når det gjelder de tiltak som treffes for å bevare vårt folk fra undergangen i bolsjevismens redsler og å sikre dets eksistens og framtidige utvikling.

Her går vår fører foran i ukuelig mot og vår plikt og hellige oppgave er å følge ham i uvær som i solskinn, slik at vi ikke bare er et rike, men også blir på nytt et folk med åndelig reisning og med et nasjonalt særpreg, som det står ry og gny av ut over den vide og i dag så herjede verden.

Vi har midlene, vi kjenner målene, og da er det bare å stevne framover uten å la oss hefte på vegen.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

